

بسم الله الرحمن الرحيم

بانک سؤالات تاریخ ۳ ایران و جهان معاصر

تهیه کننده: بهرام شفیعی

سرگروه تاریخ منطقه آب پخش - دبیر تاریخ دبیرستان

استعدادهای درخشان برازجان - استان بوشهر

سال تحصیلی ۱۴۰۳ - ۱۴۰۴

آدرس وبلاگ شخصی:

Iran10000.blogfa.com

سؤالات درس اول:

۱- برجسته‌ترین ویژگی‌های تاریخ‌نگاری سنتی را بنویسید. (سوال نهایی)

– ثبت وقایع شاهان و امور آنها – تألیف آثار خود با خصوصیات ادبی – تملق و مدح شاهان – کاتب دربار بودند تا مورخ حقیقت – سبک نگارش سخت و عدم تحلیل و تفسیر

۲- زمینه‌های پیدایش تاریخ‌نگاری معاصر را ذکر کنید.

۱- جنگ‌های ایران و روسیه در دوران پادشاهی فتحعلی شاه قاجار ۲- توجه زمامداران و نخبگان ایران به دنیای غرب و مقایسه وضعیت ایران و وضعیت غرب، و جست و جوی درک علل پیشرفت جوامع غربی و عقب ماندگی جامعه ایران ۳- ترجمه آثار اروپایی از زمان عباس میرزا (ولیعهد فتحعلی شاه) ۴- تأسیس مدرسه دارالفنون و ایجاد دارالطباعه دولتی و دارالترجمه همایونی در زمان ناصرالدین شاه (محمدحسن خان اعتمادالسلطنه، از مورخان مشهور عصر قاجار، یکی از چهره‌های برجسته فرهنگی این دوره بود که به ریاست دارالترجمه همایونی برگزیده شد. در دوره ریاست او آثار فراوانی به فارسی ترجمه شد.) ۴- گسترش فعالیت علمی شرق شناسان، کتیبه‌های بیستون و طاق بستان رمزگشایی شد و اطلاعات دقیق و جدید درباره تاریخ ایران به دست آمد.

۳- منتقدان به تاریخ‌نویسی سنتی را نام برده و آثار و نظریات آن‌ها را بنویسید؟

خاوری شیرازی: مورخ دوره فتحعلی شاه – اثرش تاریخ ذوالقرنین – دیدگاه‌هایش از پیشگامان انتقاد به تملق و متکلف‌نویسی – علاقمند به حقیقت‌نویسی و مختصرنویسی – نکوهش تملق‌گویی. خاوری شیرازی در مورد تملق‌گویی نوشته است: «تاریخ‌نگار را هم لازم است که راست‌گفتاری پیشه کند ... فرشته را دیو نخواند و دیو را فرشته نداند.»

میرزا محمدجعفر خورموجی: میرزا محمدجعفر خورموجی، مورخ عصر ناصری و مؤلف کتاب حقایق الاخبار ناصری، که از منتقدان تملق‌گویی بوده، نخستین فرد بازتاب دهنده واقعیت قتل امیرکبیر

محمدحسن خان اعتمادالسلطنه: وی گام‌های بلندی در حوزه تاریخ‌نویسی عصر قاجار برداشت. او در یکی از آثارش به نام صدرالتواریخ، امیرکبیر را ستایش می‌کند.

میرزا فتحعلی خان آخوندزاده: میرزا فتحعلی خان آخوندزاده (۱۲۲۸-۱۲۹۵ق)، با اینکه مورخ نبود، تاریخ‌نویسی سنتی را به شیوه علمی نقد کرد. میرزا فتحعلی خان آخوندزاده در رساله ایراد، انتقاد از شیوه تاریخ‌نویسی رضاقلی خان هدایت را به دلیل استفاده او از شعر در بیان رویدادها و به کار بردن الفاظ مصنوع ادبی

۴- روش و اساس کار تاریخ‌نویسان و پژوهشگران در تاریخ‌نگاری جدید بنویسید.

۱- ارزیابی رویدادهای تاریخی با استفاده از روش تحقیق علمی

۲- بهره‌برداری از منابع و اسناد و مدارک معتبر و گزینش و نقد آنها

۳- استفاده از زبان ساده و به دور از تکلف برای بیان یافته‌های علمی

۴- استفاده از نتایج تحقیقات علوم چون باستان‌شناسی، زبان‌شناسی، جغرافیا، جامعه‌شناسی و اسطوره‌شناسی در مطالعه تاریخ

۵- عوامل مؤثر در گسترش و ارتقای روش تاریخ‌نگاری جدید را ذکر کنید.

۱- گسترش مدارس جدید ۲- تأسیس دانشگاه و رواج آموزش تاریخ به عنوان یک رشته علمی ۳- ایجاد مراکز تحقیقاتی و نشریات تخصصی در حوزه مطالعات تاریخی ۴- تألیف، ترجمه و نشر کتاب‌ها و مقاله‌های علمی فراوان.

۶- تفاوت مهم بینش تاریخ‌نگاری سنتی و معاصر چیست؟

اساس کار تاریخ‌نگاری سنتی، بررسی زندگی پادشاهان و شرح فتوحات آنان بود اما در تاریخ‌نویسی نوین، جنبه‌های گوناگون حیات انسانی اعم از سیاسی، نظامی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی بررسی می‌شود.

۷- عوامل مؤثر بر دگرگونی بینش مورخان ایرانی را بنویسید.

۱- انقلاب مشروطیت ۲- نفوذ و دخالت کشورهای استعمارگر ۳- جنگ‌های جهانی اول و دوم و اشغال ایران ۴- کودتاهای ۱۲۹۹ و ۱۳۳۲ش ۵- جنبش ملی شدن نفت و انقلاب اسلامی.

۸- کتاب تاریخ بیداری ایرانیان اثر کیست و اهمیت آن به دلیل ذکر چه موضوعاتی است؟

بینش انقلاب مشروطیت در کتاب تاریخ بیداری ایرانیان نوشته میرزا محمد ناظم الاسلام کرمانی (۱۲۸۰-۱۳۳۷ق) دیدار شده است. نویسنده این کتاب ضمن توجه به مردم، نقش طبقات اجتماعی مختلف را در انقلاب مشروطیت نشان داده است.

۹- عمده‌ترین منابع مهم تاریخ معاصر ایران را نام ببرید.

انواع کتاب‌ها (تاریخی، ادبی، خاطرات، سفرنامه‌ها، زندگینامه‌ها «تراجم» و...): نشریات (روزنامه‌ها و مجلات): اسناد و منابع آرشیوی، بناها، وسایل و ابزارها.

۱۰- انواع کتاب‌های تاریخی در دوره ی قاجار توسط چه کسانی نوشته شده است؟

۱- مورخان ایرانی با دورویکرد سنتی و جدید کتاب‌های متعددی در موضوع تاریخ نوشته‌اند؛

۲- همچنین در دوره قاجار چند تن از اروپاییان که اغلب مدتی را در ایران به سر برده بودند، کتاب‌هایی درباره تاریخ ایران نوشتند.

۱۱- کتاب‌های خاطرات حاوی چه اطلاعاتی است؟

این آثار حاوی اطلاعات ارزشمندی درباره اوضاع سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و شرح حال رجال این دوره‌اند که به‌ندرت در سایر منابع یافت می‌شود.

۱۲- در کدام دوره سفرنامه‌نویسی گسترش فراوانی یافت؟ در عصر قاجار، سفرنامه‌نویسی گسترش فراوانی یافت.

۱۳- از چه کسانی سفرنامه‌های متعددی باقی مانده است؟ ناصرالدین‌شاه و مظفرالدین‌شاه

۱۴- سفرنامه‌های عصر قاجار توسط چند چه گروه‌هایی نوشته شد؟

۱- برخی از مقام‌ها و رجال سیاسی، فرهنگی و اقتصادی دوره قاجار.

۲- عده‌ای از سفراء، مأموران، بازرگانان و جهان‌گردان خارجی

۱۵- اهمیت سفرنامه‌ها در تاریخ‌نویسی از چه جهاتی است؟

سفرنامه‌ها از نظر مطالعه تاریخ اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اهمیت فوق‌العاده‌ای دارند و حاوی اطلاعات ارزشمندی درباره موضوع‌های اقتصادی مانند مالیات، گمرک، راه‌ها، مسائل اجتماعی از قبیل آداب و رسوم، پوشاک و تغذیه و مباحث فرهنگی، دینی، هنری و معماری هستند.

۱۶- نشریه (روزنامه) چیست؟

به‌عنوان رسانه گروهی، یکی از ابداعات تأثیرگذار تمدن جدید غربی بود که در دوره قاجار به ایران راه یافت.

۱۷- نشریات از چه طریقی بر جامعه ایران تأثیر گذاشتند؟

آگاهی‌بخشی عمومی، تأثیرات فکری، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی زیادی بر جامعه ایرانی گذاشتند.

۱۸- اولین روزنامه ایران توسط چه کسی منتشر شد و عنوان آن چه بود؟

میرزا صالح شیرازی، یکی در از دانشجویان اعزامی به انگلستان با عنوان کاغذ اخبار تهران منتشر کرد (۱۲۵۳ق).

۱۹- هدف امیرکبیر از انتشار روزنامه چه بود و چه کدام روزنامه را منتشر کرد و بعداً به چه نامی تغییر یافت؟

برای رشد آگاهی‌های سیاسی و اجتماعی مردم و توسعه فکری و فرهنگی جامعه، روزنامه وقایع اتفاقیه را منتشر کرد که بعداً به روزنامه دولت علیه ایران تغییر نام داد.

۲۰- چرا برخی از روزنامه‌نگاران در خارج از کشور اقدام به نشر روزنامه‌هایی به زبان فارسی کردند؟

به دلیل ماهیت استبدادی حکومت قاجار و نبود آزادی بیان،

۲۱- از چه زمانی نشریات رشد وسیعی پیدا کردند؟ پس از پیروزی انقلاب مشروطه، نشریات رشد سریعی پیدا کردند.

۲۲- انتشار نشریات توسط بسیاری از احزاب و گروه‌های سیاسی، اجتماعی و مذهبی چه اطلاعاتی به مورخان می‌دهد؟ پژوهش‌گران با مراجعه به این منابع سودمند می‌توانند دیدگاه‌ها و مواضع آنان را بررسی کنند.

۲۳- اسناد تاریخی را تعریف کنید؟

اسناد تاریخی از مهم‌ترین منابع پژوهش تاریخی به شمار می‌آیند و شامل کلیه مکاتبات حکومتی، فرمان‌ها، معاهدات سیاسی، نامه‌های شخصی و اداری، اسناد مالی و قضایی، گزارش‌های اقتصادی، فرهنگی، نظامی و حقوقی می‌شوند.

۲۴- آرشیو ملی چیست؟

با توجه به اهمیت اسناد در پژوهش‌های تاریخی، در بسیاری از کشورهای جهان محلی برای نگهداری، حفاظت، مرمت، طبقه‌بندی و آماده‌سازی آن‌ها و استفاده محققان ایجاد شده است که به آن آرشیو گفته می‌شود.

۲۵- محل نگهداری اسناد و مدارک باارزش و معتبر مربوط به آن کشور کجاست؟ آرشیو ملی هر کشور

۲۶- اهمیت اسناد در تاریخ‌نویسی از چه جهاتی است؟

اسناد حاوی اطلاعاتی بسیار ارزشمند و منحصر به فرد درباره مسائل و موضوع‌های سیاسی، اداری، اقتصادی (مالی، ملکی و معاملات) و فرهنگی، دیدگاه و عملکرد افراد، شخصیت‌ها، احزاب و گروه‌های سیاسی، اجتماعی و مذهبی است.

جواب پرسش‌های نمونه

۱- چه ظرفیت‌هایی در میراث غنی تاریخی ما برای فهم بهتر گذشته وجود دارد؟

* تأکید بر تاریخ سیاسی و نظامی و شرح طولانی شاهان جنگ‌ها و فتوحات * بی توجهی به زندگی اجتماعی و حیات فرهنگی و اقتصادی مردم * داشتن روحیه تملق و چاپلوسی * تأکید بر مصنوع و متکلف نویسی و پرهیز از ساده نویسی

۲- زمینه‌های پیدایش تاریخ‌نگاری نوین ایران چگونه فراهم شد؟

* ترجمه آثار اروپایی از زمان عباس میرزا (ولیعهد فتحعلی شاه)

* جنگ‌های ایران و روسیه و توجه زمامداران و نخبگان به دلایل پیشرفت غرب و عقب ماندگی جامعه ایران

* گسترش فعالیت علمی شرق‌شناسان و کشفیات باستان‌شناسی

۳- ویژگی‌های تاریخ‌نگاری نوین را بیان کنید و تفاوت آن با روش تاریخ‌نگاری سنتی را توضیح دهید.

* در تاریخ‌نگاری نوین از روشهای پژوهش علمی استفاده می‌شود، اما در تاریخ‌نگاری سنتی بیشتر روش قدیمی نقلی و داستان گونه مشاهده می‌شود.

* زبان ساده و بدون تکلف در تاریخ‌نگاری نوین اما در تاریخ‌نویسی سنتی نثر ادبی دشوار یا متکلف استفاده شده است.

* بهره‌گیری از یافته‌های علوم باستان‌شناسی، زبان‌شناسی، جغرافیا، جامعه‌شناسی، اسطوره‌شناسی و ... در تاریخ‌نگاری نوین، اما در تاریخ‌نویسی سنتی کاربرد این علوم مشاهده نمی‌شود و بر مبنای سلیقه فرد یا مافوقش می‌باشد.

۴- بینش تاریخ‌نگاری نوین ایران بر چه محورهایی استوار است؟

تأکید بر جنبه‌های گوناگون حیات انسانی اعم از سیاسی، نظامی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی (نقش مردم و طبقات اجتماعی).

۵- نقش اسناد آرشیوی را در مطالعات تاریخ معاصر ایران ارزیابی کنید.

اسناد حاوی اطلاعات بسیار ارزشمند و منحصر به فردی در خصوص مسائل و موضوع‌های سیاسی، اداری، اقتصادی (مالی، ملکی معاملات) و فرهنگی، دیدگاه و عملکرد افراد، شخصیت‌ها، احزاب و گروه‌های سیاسی، اجتماعی و مذهبی هستند.

سؤالات درس دوم:

- ۱- وضعیت ایران پس از سقوط صفویان (اوضاع ایران همزمان با قدرگیری نادر) را بنویسید.
- ۱- آشفتگی امور و بروز هرج و مرج و آشوب‌های داخلی ۲- عدم تشکیل حکومتی مقتدر توسط افغان‌ها به دلیل ناتوانی در تسلط بر تمام قلمرو صفوی و ناآشنایی با اصول کشورداری ۳- اشغال بخش‌هایی از شمال و غرب میهن ما توسط روسیه و عثمانی
- ۲- ایل افشار چه کسانی بودند؟
- ایل افشار از ایل‌های قزلباش بود که در به سلطنت رساندن حکومت صفویان نقش داشتند.
- ۳- در عصر صفوی، بخشی از ایل افشار با چه هدفی به به نواحی شمال خراسان کوچانده شدند؟
- برای محافظت از مرزهای خراسان در برابر هجوم ازبکان
- ۴- اقدامات نادر پیش از به رسیدن به قدرت را بنویسید.
- ۱- کمک به تهماسب یکی از پسران شاه سلطان حسین صفوی و تصرف خراسان با کمک سران ایل‌ها مانند فتحعلی‌خان قاجار ۲- در دست گرفتن فرماندهی سپاه تهماسب و شکست افغان‌ها ۳- شکست ارتش عثمانی و آزاد کردن سرزمین‌های اشغالی ۴- بیرون شدن روس از ایران پیش از برخورد نظامی
- ۵- مقدمات به قدرت رسیدن نادر چگونه فراهم شد؟
- پیروزی‌های برق‌آسای نادر در جنگ‌های داخلی و خارجی زمینه نشستن او بر تخت شاهی را فراهم آورد.
- ۶- اقدامات نادر جهت رسیدن به قدرت را بنویسید.
- او نخست تهماسب دوم را به بهانه بی‌کفایتی از سلطنت خلع کرد. سپس بزرگان کشور، علما و سران ایل‌ها و طوایف را به شورای دشت مغان فراخواند و شرایطی را برای پذیرفتن سلطنت مطرح کرد.
- ۷- مهم‌ترین خواسته‌های (شرایط) نادر برای پذیرش سلطنت چه بود؟
- ۱- موروثی شدن سلطنت در خاندان او؛ ۲- حمایت نکردن بزرگان و رؤسای طوایف از خاندان صفوی ۳- حل اختلافات مذهبی با دولت عثمانی.
- ۸- چرا تلاش‌های نادر برای رفع اختلاف با عثمانی‌ها به نتیجه نرسید؟
- ۱- کارشکنی‌های عثمانی ۲- گرفتاری‌های داخلی و خارجی نادر ۳- مذهب شیعه
- ۹- نادرشاه چگونه به قتل رسید؟
- نادرشاه افشار سرانجام هنگامی که مشغول سرکوب شورشی در خراسان بود، با توطئه نزدیکان و سردارانش کشته شد (۱۱۶۰ ق).
- ۱۰- ویژگی‌های نادر را بیان کنید.
- او که سرداری بی‌باک و دارای نبوغ نظامی فوق‌العاده بود، در زمانی که آشوب‌های داخلی و هجوم ارتش‌های بیگانه موجودیت کشور ما را به خطر انداخته بود، وارد میدان شد و ایران را از خطرهای جدی نجات داد
- ۱۱- علل و عوامل ناکامی و زوال دوران نادرشاه را بنویسید.
- ۱- اشتغال پیوسته او به جنگ ۲- گرفتن مالیات‌های اضافی از مردم برای تأمین هزینه‌های جنگ ۳- بدگمانی وی به نزدیکان و بزرگان کشور و برخورد خشن با آنان در سال‌های پایانی حکومتش ۴- توجه نادر به تقویت قوای نظامی و غفلت از دیگر عوامل مؤثر بر پایداری حکومت
- ۱۲- پس از نادر چه کسانی به قدرت رسیدند؟ دو تن از برادرزادگان نادر
- ۱۳- کریم خان زند که بود؟
- رئیس طایفه زند از طایفه‌های لر از جمله سردارانی بود که پس از کشته شدن نادرشاه، درصدد کسب قدرت برآمد. او تعدادی از رقبیان و مدعیان حکومت را از میان برداشت و با تسلط بر بخش وسیعی از ایران، سلسله زندیه را تأسیس کرد.

۱۴- علل آرامش، رونق و آبادانی قلمرو شیراز کریم خان زند به‌ویژه شیراز را بنویسید.

کریم‌خان از ادامه لشکرکشی و جنگ برای در اختیار گرفتن سایر مناطق ایران دست کشید.

۱۵- وکیل‌الرعا یا را توضیح دهید؟

کریم‌خان، برخلاف سنت معمول، از پذیرفتن عنوان شاه امتناع کرد و خود را وکیل مردم ایران (وکیل‌الرعا) خواند.

۱۶- علت شهرت کریم‌خان چیست؟

بعضی از خصوصیات اخلاقی کریم‌خان مانند مدارا با دشمنان، همدردی با مردم، ساده‌زیستی و رفتار مناسب با اقلیت‌های دینی و مذهبی باعث شده است که نام و نشان نیکی از او در تاریخ ایران به‌جا بماند.

۱۷- اوضاع ایران پس از مرگ کریم‌خان را توضیح دهید؟

با مرگ کریم‌خان زند (۱۱۹۳ ق / ۱۷۷۹ م) دوباره آشوب ایران را فراگرفت. افرادی از طایفه زند برای رسیدن به تاج‌وتخت باهم به رقابت و ستیز برخاستند و صفحه خونین دیگری از تاریخ ایران را رقم زدند؛ به‌گونه‌ای که در کمتر از ۱۵ سال هفت تن از این خاندان به قدرت رسیدند.

۱۸- نتایج کشمکش‌های جانشینان کریم‌خان چه بود؟ فروپاشی سیاسی و اقتصادی و آسیب دیدن توان نظامی و اداری کشور

۱۹- آخرین فرمانروای زند چه کسی بود؟ لطفعلی‌خان

۲۰- علت شکست لطفعلی‌خان زند از آقا محمدخان را بنویسید؟

دلیل غرور، اشتباهات نظامی و روی‌گردانی بزرگانی چون ابراهیم‌خان کلانتر، از دربارش.

۲۱- ویژگی‌های سیاسی، اداری و اقتصادی ایران در دوره تسلط افغان‌ها، افشاریه و زندیه را بنویسید؟ بی‌ثباتی سیاسی، کوتاه بودن

دوران سلسله‌های حاکم، حاکمیت عناصر ایلی، برخوردهای سیاسی با همسایگان غربی و شمالی، آشفتگی‌های اجتماعی و اقتصادی

۲۲- به نظر شما مهم‌ترین مسائل خارجی ایران در این افشاریه و زندیه چه بود؟

برخوردهای سیاسی نظامی با همسایگان غربی روسیه و عثمانی.

۲۳- اختلافات دوره افشاریه با زمامداران عثمانی به چه نتایجی منجر شد؟

اختلافات با زمامداران عثمانی با عقد معاهدات میان دو طرف به صلح منجر شد که تا اواخر حکومت کریم‌خان، که سپاه زندیه بصره را تصرف کرد، دوام آورد.

۲۴- وضعیت مناسبات سیاسی و اقتصادی و ارتباطات فرهنگی ایران با کشورهای اروپایی در دوره افشاریه و زندیه چگونه بود؟

مناسبات سیاسی و اقتصادی و ارتباطات فرهنگی ایران با کشورهای اروپایی چندان رونقی نداشت. در این دوره، نمایندگانی از بعضی کشورهای اروپایی به ایران آمدند. نادر برای انگلیسی‌ها معافیت‌های گمرکی در نظر گرفت و درصدد برآمد از دانش آنان در زمینه تأسیس نیروی دریایی در دریای مازندران و خلیج فارس استفاده کند. در دوره کریم‌خان زند هیئت‌هایی از فرانسه و انگلستان برای گرفتن امتیاز و ایجاد مراکز تجاری به ایران آمدند اما چون با او به توافق نرسیدند، گشایشی در روابط صورت نگرفت.

۲۵- به نظر شما چرا سازمان اداری و دیوانی ایران در عصر افشاریه و زندیه به دلایل زیر اعتبار و قوت سابق را نداشت؟

حاکمیت عناصر ایلی، غلبه تفکر نظامیگری، بی‌ثباتی سیاسی - کوتاه بودن دوران استقرار سلسله‌های مذکور.

۲۶- شیوه حکومت نادرشاه را تجزیه و تحلیل کنید.

حکومت نادرشاه بر اقتدارگرایی مطلق شاه و تمرکز بر امور نظامی و ارتش متکی بود و نهادهای اداری در عصر حکومت او رونق چندانی نداشتند. نادرشاه در امور اداری و اقتصادی، بیشتر از دوستان و نزدیکانش به‌عنوان مشاور، استفاده می‌کرد و به وزارت و دیوان‌سالاری توجهی نداشت. این بی‌توجهی به‌نظام اداری تا جایی بود که او شهری را به‌عنوان پایتخت خود انتخاب نکرد.

۲۷- شیوه اداره ایالات، ولایات، شهرها و روستاها در عصر افشاریه و زندیه چگونه بود؟

همانند دوره صفویه بود و صاحب‌منصبانی با همان عناوین سابق این مراکز را اداره می‌کردند.

- ۲۸- تداوم جنگهای داخلی و خارجی در زمان نادرشاه چه شرایطی را در کشور حاکم کرد؟
کاهش شدید نیروی انسانی در بخش کشاورزی به دلیل نیاز تشکیلات نظامی به نیروی رزمنده
دریافت مالیاتهای سنگین از مردم برای تأمین هزینه های نظامی
ناامنی حاصل از اشغال بخشهایی از نواحی غربی و شمالی ایران
- ۲۹- در کدام دوره اقداماتی برای بهبود وضع کشاورزی و بازرگانی صورت گرفت و شهرهای شیراز و بندر بوشهر به مراکز مهم تجارت داخلی و خارجی تبدیل شدند؟ دوره کریم خان زند
- ۳۰- عوامل مؤثر در رونق اقتصادی در دوره ی کریم خان را بنویسید.
- ۱- آرامش و ثبات سیاسی نسبی ۲- کاهش مالیاتها ۳- دربار کم تجمل ۴- تلاش کریم خان برای تثبیت قیمت کالاها
- ۳۱- به نظر شما چرا در عصر افشار و زند علم و آموزش رونق دوران صفویان را نداشت؟ به سبب آشفتگی های سیاسی و اجتماعی،
- ۳۲- سقوط صفویه چه تأثیری در زمینه علم و آموزش داشت؟
مدارس و حوزه های علمیه اصفهان و شهرهای دیگر تعطیل شدند یا از رونق افتادند. عده ای از علما و طلاب که از هجوم افغان ها جان سالم به در برده بودند، به عتبات عالیات مهاجرت کردند.
- ۳۳- چرا در دوره ی کریم خان فعالیت های علمی و آموزشی کمی رونق گرفت و مدرسه های جدیدی ساخته شد؟
در نتیجه آرامش و ثبات نسبی که در زمان کریم خان زند به وجود آمد،
- ۳۴- در کدام دوره ها در شیراز اقدامات قابل توجهی صورت گرفت؟
در زمان حکومت نادرشاه و دوره استقرار کریم خان زند
- ۳۵- چه عوملی در دوره نادر موجب تلفیق هنر ایرانی و هندی شد؟
ورود هنرمندان و صنعتگران هندی پس از فتوحات نادر در هند،
- ۳۶- چه عواملی در دوره ی کریم خان موجب رونق هنر و معماری شد؟
مدارا و احترام کریم خان نسبت به هنرمندان و علما نیز موجب رونق هنر و معماری در زمان او شد.
- ۳۷- در دوره نادر چه اقداماتی در زمینه معماری انجام شد؟
در دوره نادر شهر اصفهان بازسازی شد و در منطقه کلات که محل نگهداری خزاین نادر بود، بناهای باشکوهی مانند کاخ خورشید ساخته شد.
- ۳۸- اقدامات عمرانی کریم خان در شیراز را بنویسید.
مجموعه مسجد و بازار و حمام وکیل، ارگ کریم خانی و بازسازی آرامگاه حافظ، سعدی و باغ دلگشا
- ۳۹- منظور از عمارت کلاه فرنگی چیست؟
در دوره زند نوعی از بناها با کاربرد تفریحی گسترش یافت که به کلاه فرنگی معروف بود و آن بنایی کوچک و گاهی تزیینی بود که در وسط باغ ها یا تفریحگاه ها ساخته می شد.
- ۴۰- در کدام دوره نقاشان به تدریج هنر خود را با معیارهای هنری اروپا تطبیق دادند؟ دوره کریم خان زند
- ۴۱- مکتب نقاشی شیراز در چه دوره ای شکل گرفت و اوج آن در کدام دوره است؟
که در دوره مغولان شکل گرفته بود، در زمان زندیه به اوج رونق و زیبایی رسید و نقاشان برجسته ای مانند محمدصادق، اشرف و میرزا بابا آثار زیبایی آفریدند.
- ۴۲- وضعیت دوگانه متضاد سده های هفدهم تا نوزدهم میلادی دو سوی عالم را بنویسید؟
در جانب شرق سه حکومت مسلمان یعنی ایران، عثمانی، و گورکانیان هند دوران ضعف خود را سپری می کردند و در جانب غرب، امپراتوری ها و دولت های روسیه، فرانسه و انگلستان در مسیر قدرت و شکوفایی قرار داشتند.

۴۳- مسایل مهم و قابل توجه در بروز و تشدید عقب ماندگی دولت‌های بزرگ اسلامی چه بود؟

چگونگی عملکرد و نقش استعمار غربی - نقش کانون های داخلی وابسته

۴۴- امپراتوری عثمانی در قرن ۱۸ م بر چه بخش‌هایی حکومت می کرد؟

بخش های وسیعی از شمال آفریقا و آسیای غربی تا اروپای شرقی حکومت می کرد.

۴۵- عوامل ضعف و زوال عثمانی را بنویسید. عوامل مختلف داخلی و همچنین نفوذ و مداخله قدرت های استعماری ،

۴۶- به نظر شما بهانه و علل دخالت کشورهای اروپایی در عثمانی چه بود؟

کشورهای اروپایی به‌ویژه روسیه، انگلیس، فرانسه و اتریش به بهانه دفاع از حقوق اقلیت ها در در امور داخلی عثمانی دخالت می کردند، ولی در واقع به دنبال گسترش مستعمرات و تأمین منافع اقتصادی و سیاسی خود در این امپراتوری وسیع بودند.

۴۷- به نظر شما دخالت‌های اروپاییان در عثمانی چه نتایجی داشت؟

اروپایی ها توانستند به تدریج بخش هایی از قلمرو عثمانی را تصاحب کنند و بر ضعف دولت آن بیفزایند.

۴۸- شروع ضعف حکومت گروکانیان هند از چه زمانی بود؟ در قرن ۱۸ م

۴۹- چه عواملی موجب ضعف و انحطاط گورکانیان هند شد؟

۱- اختلاف و دشمنی میان هندوها و مسلمانان ۲- سوء مدیریت و ضعف شاهان ۳- دسته‌بندی و توطئه‌های درباریان ۴- ورود استعمارگران به این سرزمین.

۵۰- نخستین استعمارگرانی که وارد هند شدند چه کشورهایی بودند؟

- پرتغالی ها و اسپانیایی ها نخستین استعمارگرانی بودند که به هند وارد شدند.

۵۱- چگونگی ورود فرانسه، انگلیس و هلند به هند را توضیح دهید؟

- در سده ۱۸ م، دولت‌های فرانسه، هلند و انگلستان نیز وارد هندوستان شدند و با تأسیس شرکت‌های بزرگ تجاری با نام کمپانی هند شرقی فعالیت‌های استعماری خود را گسترش دادند.

۵۲- کشورهای استعمارگر با استفاده از چه مسایلی بخش‌هایی از هند را تصرف کردند؟

- استعمارگران اروپایی به تدریج با دامن زدن به اختلافات دینی و قومی در هند، بخش‌هایی از آن سرزمین را تصرف کردند.

۵۳- در رقابت‌های میان استعمارگران سرانجام با پیروزی کدام کشور به پایان رسید؟ با پیروزی انگلستان به پایان رسید.

۵۴- چگونگی تسلط کامل انگلستان بر هند را توضیح دهید؟

انگلیسی‌ها با غارت سرزمین ثروتمند هند قدرت خود را در جهان توسعه دادند و برای حفظ سلطه خویش، اقدام به دست‌اندازی بر سرزمین‌های مجاور و مداخله در امور کشورهای همسایه هند از جمله ایران کردند. سرانجام در سال ۱۸۵۷ م پس از سرکوب شورش سربازان هندی، دولت انگلستان رسماً هند را جزئی از قلمرو خویش اعلام کرد و ملکه انگلستان به امپراتریس هند و بریتانیا ملقب شد.

۵۵- از چه زمانی در انگلستان مجلس (پارلمان) به وجود آمده بود؟

از قرن ۱۳ م در انگلستان مجلس (پارلمان) به وجود آمده بود

۵۶- نتیجه درگیری کرامول و چارلز یکم در سال ۱۶۴۶ م چه بود؟

در سال ۱۶۴۶ م میان مجلس به رهبری الیور کرامول و چارلز یکم، پادشاه انگلستان، جنگی درگرفت که به پیروزی مجلس انجامید . کرامول نظام پادشاهی را برانداخت و خود رئیس‌جمهور شد. کرامول سپس به دلایل مذهبی با مجلس درگیر شد و آن را منحل کرد.

۵۷- انقلاب باشکوه چه بود؟

پادشاه انگلستان، که سلطنت را موهبت الهی می‌دانست، به مجلس توجهی نداشت . از این‌رو، بار دیگر با یکدیگر ستیز کردند تا اینکه مجلس پیروز شد (۱۶۸۸م) این اتفاق در تاریخ انگلستان به انقلاب باشکوه شهرت دارد.

۵۸- بزرگ‌ترین دستاورد انقلاب باشکوه چه بود؟

منشأ الهی سلطنت نفی و مجلس منشأ قدرت و تعیین‌کننده اختیارات پادشاه شناخته شد.

۵۹- اوج قدرت استعماری انگلستان چه زمانی بود؟

انگلستان در دوران حکومت طولانی ملکه ویکتوریا به قدرت اول جهان تبدیل شد و به بخش‌های بزرگی از آفریقا، آسیا، اقیانوسیه و آمریکای شمالی دست یافت.

۶۰- علل و عوامل جنگ استقلال آمریکا در مقابل انگلستان چه بود؟

در نتیجه وضع قوانین سخت توسط دولت انگلیس و تمایل اشراف آمریکایی به بیرون راندن رقیب و تحریکات فرانسویان مردم این سرزمین برای رسیدن به استقلال وارد جنگ طولانی با انگلستان شدند (۱۷۷۵م).

۶۱- نتیجه جنگ‌های استقلال آمریکا چه بود؟

این جنگ سرانجام با پیروزی مستعمره نشینان و استقلال آمریکا به پایان رسید (۱۷۸۳م) و جورج واشینگتن به عنوان نخستین رئیس‌جمهور این کشور انتخاب شد (۱۷۸۹م).

۶۲- دولت ایالات‌متحده چگونه به کشوری قدرتمند تبدیل شد؟

دولت ایالات‌متحده پس از استقلال این کشور با پیشروی به‌سوی غرب و گسترش وسیع سرخ‌پوستان، که ساکنان اصلی آمریکا بودند، سرزمین‌های وسیعی را تصاحب کرد. در جنوب هم، با اشغال سرزمین پهناوری از مکزیک، بزرگ‌ترین ایالت‌های جنوبی و جنوب غربی مانند کالیفرنیا و تگزاس را به ایالات خود افزود. این دولت همچنین با بهره‌گیری از نیروی کار بردگان آفریقایی اقتصاد خود را توسعه بخشید و در سده ۱۹م به پیشرفت‌های وسیع سیاسی، اقتصادی و صنعتی دست یافت و به رقیبی برای کشورهای استعمارگر اروپایی تبدیل شد.

۶۳- به نظر شما چه عواملی در به وجود آمدن انقلاب کبیر فرانسه تأثیر داشت؟

سبب شکست نظامی از انگلستان - صرف منابع مالی هنگفت در سرزمین آمریکا - ظهور روشنفکران و فلاسفه تحت تأثیر عصر روشنگری اروپا - غفلت لویی شانزدهم از احوال مردم - تجملات و ولخرجی‌های او و درباریان -

۶۴- طبقات اجتماعی فرانسه در آستانه انقلاب را نام ببرید.

الف) طبقه ممتاز ب) طبقه متوسط پ) طبقه فقیر جامعه

۶۵- طبقه ممتاز جامعه فرانسه شامل چه کسانی بود و چه امتیازاتی داشتند؟

شامل اشراف و زمین‌داران بزرگ که علاوه برداشتن امتیازات بسیار، از پرداخت مالیات معاف بودند

۶۶- طبقه متوسط جامعه فرانسه چه مشاغلی داشتند و چرا از طبقه اول ناراضی بودند؟

طبقه متوسط که اغلب تحصیل‌کرده بودند و مشاغلی همچون وکالت، نویسندگی، طبابت، روزنامه‌نگاری و تجارت داشتند. آن‌ها از اینکه طبقه ممتاز برایشان امتیازی قائل نبود، به شدت ناراضی بودند

۶۷- طبقه فقیر جامعه را بیشتر چه کسانی تشکیل می‌دادند؟

طبقه فقیر جامعه که در این زمان جمعیت بسیار زیادی بودند و بار اصلی مالیات‌ها و خدمات نظامی بر دوش آنان بود.

۶۸- طبقه فقیر جامعه و را عامل سیه‌روزی خود می‌دانستند.

حکومت لویی شانزدهم، پادشاه فرانسه، و طبقه ممتاز

۶۹- در کشور فرانسه فلاسفه و روشنفکران تحت تأثیر چه عاملی ظهور یافتند؟

عصر روشنگری اروپا

۷۰- دایرةالمعارف نویسان فرانسه را نام ببرید.

ولتر - مونتسکیو - روسو

۷۱- نظریات ولتر، مونتسکیو و روسو را با یکدیگر مقایسه کنید؟

ولتر از اطاعت انسان از عقل و مبارزه با خرافات سخن می‌گفت - مونتسکیو از تفکیک قوای سیاسی و حقوق بشر دفاع می‌کرد. - روسو نیز بر اهمیت انتخابات تأکید می‌کرد و تشکیل حکومت را حاصل قراردادی اجتماعی می‌دانست.

۷۲- چگونگی آغاز انقلاب فرانسه و نتیجه را توضیح دهید؟

سرانجام در ۱۴ ژوئیه ۱۷۸۹ مردم اغلب بینوا و خشمگین پاریس با حمله به زندان باستیل انقلاب خود را آغاز کردند. انقلابیون سرانجام لویی شانزدهم، پادشاه مستبد فرانسه، را وادار به امضای قانون اساسی جدید و پذیرش نظام مشروطه سلطنتی کردند. مدتی بعد، انقلابیون تندرو پادشاه را عزل و نظام جمهوری را برقرار نمودند. آنان سپس لویی و همسرش، ماری آنتوانت، را اعدام کردند.

۷۳- به نظر شما چرا دولت‌های اروپایی پس از پیروزی انقلاب با فرانسه وارد جنگ شدند؟

اعدام لویی و سپس همسرش، ماری آنتوانت و افکار و شعارهای آزادی خواهانه انقلابیون موجب ترس و خشم دولت‌ها در کشورهای اروپایی شد.

۷۴- ناپلئون چگونه به قدرت رسید؟

طی این جنگ‌ها یکی از فرماندهان ارتش فرانسه به نام ناپلئون بناپارت با پیروزی‌های درخشانی که به دست آورد، به شهرت رسید. او با اجرای یک کودتا به قدرت دست یافت (۱۷۹۹م) و سپس به عنوان امپراتور فرانسه انتخاب شد.

۷۵- تا اواخر قرن ۱۸ م عامل اصلی تولید بود. نیروی بازوی انسان

۷۶- انقلاب صنعتی چه بود؟ در انقلاب صنعتی نیروی محرکه آب و سپس بخار جایگزین نیروی جسمی انسان شد.

۷۷- انقلاب صنعتی چگونه و در کجا آغاز گردید؟ این انقلاب با اختراع و تکمیل ماشین بخار در انگلستان آغاز گردید.

۷۸- عوامل مؤثر در به شکل گیری انقلاب صنعتی را بنویسید.

۱- ثروت افسانه ای سرزمین های استعمار شده ای مانند هند و آمریکا (قبل از قرن ۱۸) ۲- همچنین نظام گسترده برده داریو تجارت پرسود آن

۷۹- نخستین تحول صنعتی در و صورت گرفت. نساجی و پارچه بافی

۸۰- چرا انقلاب صنعتی موجب تغییر مناسبات انسانی، اجتماعی و اقتصادی در اروپا و جهان شد؟

زیرا در نتیجه صنعتی شدن، کشورهای اروپایی به مواد اولیه، نیروی کار ارزان، بازار فروش محصولات، سرمایه مادی فراوان و حمایت دولت‌ها نیاز پیدا کردند.

۸۱- انقلاب صنعتی موجب پیدایش چه پدیده‌های اقتصادی و اجتماعی شد؟

الف) گسترش استعمار و غارت کشورهای آسیایی و آفریقایی - در خارج اروپا

ب) افزایش استثمار و بهره‌کشی از کارگران (در داخل اروپا).

۸۲- انقلاب صنعتی چه آثار و پیامدهایی داشت؟

گسترش بی‌رویه شهرها - رشد سریع جمعیت - به وجود آمدن فاصله طبقاتی - نارضایتی‌های اجتماعی و اقتصادی - آلودگی‌های زیست محیطی.

۸۳- سیاست و اقدام‌های این کشور را متحول کرد و در مسیر پیشرفت و توسعه طلبی سیاسی و نظامی قرار داد. پترکبیر

۸۴- برنامه پترکبیر برای قدرتمند ساختن روسیه چه بود؟

استخدام کارشناسان اروپایی - تأسیس مدارس و دانشگاه‌های جدید - تقویت ارتش به ویژه نیروی دریایی - گسترش سرزمین روسیه و دستیابی به دریاهای آزاد برای کسب منافع تجاری و سیاسی

۸۵- جانشینان پترکبیر برای دستیابی به برنامه های او چه اقداماتی انجام داد؟

سبب در نواحی شرقی اروپا و حوزه دریاهای بالتیک، سیاه و مازندران (خزر) اقدامات نظامی وسیعی انجام دادند. این اقدامات موجب جنگ‌های متعدد روسیه با ایران، عثمانی و برخی کشورهای اروپایی، نظیر فرانسه، شد.

جواب پرسش‌های نمونه صفحه ۳۱ درس ۲ تاریخ (۳) ایران و جهان معاصر

۱- وضعیت سیاسی و نظامی ایران در دوران افشاریه و زندیه را با عصر صفویه مقایسه کنید. ایران در عصر صفوی به دلیل وجود تشکیلات دیوانی موثر و نیروی نظامی رزمنده (قزلباش) دارای امنیت و ثبات سیاسی، اقتصادی و نظامی پایدار بود. صفویان در رویارویی با دشمنان خارجی بسیار موفق عمل می‌کردند. شورش‌های داخلی چندانی در ایران وجود نداشت، اما در دوره‌های افشار و زند در کشور به دلیل غلبه تفکر ایلاتی و نبود تشکیلات دیوانی منسجم بی‌ثباتی سیاسی حکمفرما شد. این موجب می‌شد تا موفقیت‌های این حکومت‌ها پایدار نباشد و در هر گوشه از خاک ایران خان‌ها به صورت حکومت محلی مستقل عمل می‌کردند. به صورتی که کشور در حالت تجزیه قرار داشت.

۲- قضاوت خود را درباره شخصیت نادر و نقش او در تاریخ ایران در پنج سطر بیان کنید.

* نظامی‌گرا بود و استبداد رأی داشت. از این رو حکومت او را می‌توان ارتش سالار نامید که در آن برتری با فرماندهان سپاه بود.

* فردی پرتلاش بود و در پی یافتن خواسته‌های فردی خود و کشور ایران شخصیتی تنبل و تن‌پرور نداشت.

* شخصیتی قوی داشت و در بسیاری از نبردها تزلزل به خور راه نمی‌داد. متهور و جسور بود و در راه تنبیه دشمنان مردد نبود.

* در پی علاقه به وحدت کشور تمام تلاش خود را به کار گرفت. در زمان‌هایی که کشور ایران پس از سقوط صفویان در حالت تجزیه‌ای خطرناک قرار داشت و روس‌ها و عثمانی‌ها بخش‌های وسیعی از ایران را اشغال کرده بودند، در میانه این آشوب تنها مجاهدات‌ها و تلاش کم‌نظیر نادر توانست کشور و مردم ایران را نجات دهد.

۳- علل، آثار و نتایج ضعف و ناکارآمدی نظام اداری (دیوان سالاری) ایران در دوران افشاریه و زندیه را توضیح دهید.

بر اثر ضعف نظام اداری، عناصر ایلی در کشور حاکمیت یافتند، تفکر نظامی‌گری غلبه یافت و به خصوص آنکه بی‌ثباتی‌های سیاسی و آشوب‌های داخلی روی داد و دوام و استقرار سلسله‌های مذکور را با مشکل مواجه ساخت؛ در نتیجه این حکومت‌ها اعتبار و قوت سابق را نداشتند.

۴- به نظر شما، انقلاب باشکوه انگلستان چه تأثیراتی بر اروپای قرن هیجدهم گذاشت؟

در این انقلاب منشأ الهی سلطنت نفی شده و پارلمان منشأ قدرت و تعیین‌کننده اختیارات پادشاه شناخته شد. این انقلاب بر افکار ملت‌ها اروپایی بخصوص فرانسوی‌ها تأثیرات زیادی داشت. همچنین باعث افزایش قدرت انگلستان شد که به صورت قدرت برتر اروپا در آمد و توانست فرانسه و اروپا را شکست دهد.

۵- علل اجتماعی - سیاسی، فکری و فرهنگی انقلاب بزرگ فرانسه چه بود؟

نارضایتی طبقه متوسط از وضعیت موجود و از طبقه ممتاز در این دوران گروهی از روشنفکران با مباحث علمی و ادبی به انتقاد از وضع موجود پرداختند. دولت فرانسه به دلیل هزینه‌های هنگفتی که در سرزمین آمریکا کرده بود و در پی شکست‌های نظامی از انگلستان به ضعف به سر می‌برد. این عوامل جامعه فرانسه را وارد مرحله انقلابی کرد.

۶- انقلاب صنعتی چه آثار و پیامدهایی داشت؟

تغییر مناسبات انسانی، اجتماعی و اقتصادی در اروپا و جهان از جمله: الف) توسعه استعمار و غارت کشورهای آسیایی و آفریقایی ب) افزایش استثمار و بهره‌کشی از کارگران (در داخل اروپا). این انقلاب با وجود افزایش قدرت و رفاه اروپاییان، موجب گسترش بی‌رویه شهرها، سریع جمعیت، به وجود آمدن فاصله‌های طبقاتی، نارضایتی‌های اجتماعی و اقتصادی و آلودگی‌های زیست محیطی شد.

سؤالات درس سوم:

۱- رسیدن آقا محمدخان چگونه به قدرت رسید؟

آقا محمدخان پسر بزرگ محمدحسن خان قاجار بود که پس از کشته شدن پدرش، به عنوان گروگان در شیراز، پایتخت کریم خان زند، به سر می‌برد و حتی مورد مشورت کریم خان قرار می‌گرفت. آقا محمدخان پس از مرگ کریم خان فرصت را غنیمت شمرد و از شیراز به استرآباد (گرگان) رفت و با متحد کردن افراد ایل قاجار، آماده رویارویی با زندیان شد. او نخست نواحی شمالی و مرکزی ایران را تصرف کرد و تهران را پایتخت خود قرار داد، سپس با غلبه بر لطفعلی خان زند و سرکوب طغیان حاکم گرجستان، در سال ۱۲۱۰ ق / ۱۱۷۴ ش در تهران تاج‌گذاری کرد.

۲- اقدامات آقا محمدخان قاجار پس از رسیدن به سلطنت را بنویسید.

۱ - حمله به خراسان باهدف برچیدن بساط حکومت جانشینان نادرشاه و دستیابی به غنائم و گنجینه جواهرات وی، راه خراسان را در پیش گرفت.

۲- لشکرکشی به قفقاز به منظور برقرار کردن نظم و امنیت

۳- به نظر شما چرا آقا محمدخان در تاریخ مورد ستایش و نکوهش قرار گرفته است؟

بی تردید، سخت کوشی و تلاش های بی وقفه آقا محمدخان برای ایجاد یکپارچگی سیاسی و بازگرداندن حاکمیت دولت مرکزی به سرتاسر قلمرو ایران درخور ستایش است ولی به سبب بی رحمی و کینه توزی اش در برخورد با مخالفان و رقیبان، که تا حدودی ریشه در ستم هایی داشت که در زمان کودکی و نوجوانی بر او رفته بود، در تاریخ نام او به نکویی برده نمی شود.

۴- پس آقا محمدخان چه کسی به سلطنت رسید؟

پس از مرگ آقا محمدخان، برادرزاده اش باباخان که به فتحعلی شاه معروف شد، زمام امور را به دست گرفت.

۵- اقدامات فتحعلی شاه در سال های نخست پادشاهی چه بود؟ سرکوب شورش های داخلی و تحکیم پادشاهی

۶- فتحعلی شاه در دوران سلطنت با چه مشکلاتی مواجه بود؟

از یک سو با تهاجم نظامی گسترده روسیه و از سوی دیگر با رقابت دولت های انگلستان و فرانسه برای نفوذ سیاسی و اقتصادی در ایران

۷- فتحعلی در دوران سلطنت در چه زمینه هایی موفق بود و در چه زمین هایی ناکام ماند؟

فتحعلی شاه در حفظ یکپارچگی کشور و سامان دادن به اوضاع داخلی موفق بود اما در مقابله با تهاجم نظامی و نفوذ سیاسی کشورهای اروپایی ناکام ماند.

۸- پس از فتحعلی شاه چه کسی به سلطنت رسید؟

محمدشاه پسر عباس میرزا

۹- چرا میرزا ابوالقاسم قائم مقام برکنار و به قتل رسید؟

ایستادگی او در مقابل زیاده خواهی های انگلیسی ها و تلاش برای کاستن از دخالت ناروای محمدشاه و درباریان در امور کشور

۱۰- در دوران صدارت میرزا آقاسی، نفوذ دولت های در ایران افزایش یافت. روسیه و انگلستان

۱۱- پس از مرگ محمدشاه، ولیعهد او، ناصرالدین میرزا، با درایت بر تخت شاهی نشست.

میرزا تقی خان فراهانی

۱۲- ناصرالدین شاه جوان در آغاز سلطنتش، چه کسی را به مقام صدراعظمی برگزید؟

میرزا تقی خان را با لقب امیرکبیر

۱۳- برنامه های اصلاحی امیرکبیر در دوران صدارت چه بود؟

تنظیم امور اداری و مالیاتی، نشر روزنامه، ایجاد مدرسه دارالفنون، جلوگیری از دخالت عناصر خارجی در امور داخلی ایران و تلاش در جهت استقلال اقتصادی کشور.

۱۴- چرا اصلاحات امیرکبیر به نتیجه مطلوب نرسید؟

امیرکبیر نیز با توطئه و دسیسه مخالفان داخلی و خارجی به سرنوشت قائم مقام دچار شد و اصلاحاتش به نتیجه مطلوب نرسید.

۱۵- چه کسی نقش مؤثری در تشویق شاه برای سفر به فرنگ و اخذ تمدن اروپایی داشت؟ میرزا حسین خان سپهسالار

۱۶- به نظر شما چرا برنامه های اصلاح گران سپهسالار به جایی نرسید؟ به سبب مخالفت های داخلی و تردیدهای شاه

۱۷- به نظر شما چرا اصلاحات ناصرالدین شاه به نتیجه اساسی منجر نشد؟

از نتایج سیاسی آن، که کاهش قدرت و اختیارات نامحدود شاه بود، به شدت وحشت داشت. برای مثال، او مدرسه دارالفنون را نماد ترقی قلمداد می کرد و علاقه فراوانی به انتشار کتاب و روزنامه داشت اما درعین حال، از نشر اندیشه سیاسی جدید و ترویج افکار مشروطه طلبی و جمهوری خواهی در ایران سخت بیمناک بود.

۱۸- ناصرالدین شاه توسط چه کسی به قتل رسید؟

در آستانه پنجاهمین سالگرد سلطنتش، میرزا رضا کرمانی که از هواداران ستم‌کشیده سید جمال‌الدین اسدآبادی بود، او را به قتل رساند.

۱۹- نظام سیاسی و اداری ایران پیش از مشروطه چه ویژگی‌هایی داشت؟

- ۱- نظام حکومتی ایران تا پیش از انقلاب مشروطه، پادشاهی مطلقه و استبدادی بود.
- ۲- در چنین نظامی، شاه در رأس هرم قدرت قرار داشت و از اختیارات نامحدود برخوردار بود؛
- ۳- عزل و نصب مقام‌های حکومتی و اعلام جنگ و صلح از جمله اختیارات اساسی او به شمار می‌رفت.
- ۴- درواقع، شاه هر سه قوه قانون‌گذاری، اجرایی و قضاوت را در انحصار خود داشت.
- ۵- شاهان قاجار خود را مالک جان و مال ایرانیان می‌شمردند و انتظار داشتند که همگان، از صدراعظم تا مردم عادی، فرمانشان را بی‌چون و چرا اطاعت کنند.

۲۰- چرا شاهان قاجار در عمل نمی‌توانستند به‌طور کامل و همیشه قدرت استبدادی و اختیارات نامحدود خود را به کار ببندند؟

- ۱- فاقد ابزارهای لازم، مانند نظام اداری کارآمد و ارتش ثابت و حرف‌های، برای اعمال قدرت مطلقه بودند
- ۲- نفوذ اجتماعی و دینی روحانیت و مراجع شیعه،
- ۳- قدرت سیاسی و نظامی ایلات

۴- نفوذ و دخالت قدرت‌های استعمارگر دامنه قدرت و اختیار شاهان را تا حدودی محدود می‌کرد.

۵- نفوذ زیادی در دربار و بیرون از آن توسط زنان حرم‌سرا به همراه ندیمه‌ها و خدمتکاران.

۲۱- در دوره قاجار بعد از شاه، قرار داشت. وزیر اعظم یا صدراعظم

۲۲- در عصر قاجار صدراعظم چه اختیاراتی داشت؟

صدراعظم بر پایه اختیاراتی که شاه به او می‌داد، می‌توانست در تمام امور کشور اظهار نظر و مداخله کند، به حضور شاه برسد و برای وی نامه بنویسد. این صاحب‌منصب عالی‌رتبه همچنین امکان این را داشت که از موقعیت خود برای اصلاح امور کشور، رونق کسب‌وکار و رفاه مردم بهره‌بردار.

۲۳- حاکمان ایالات و ولایات در دوره قاجار از میان چه کسانی برگزیده می‌شدند؟

والیان و حاکمان ایالات و ولایات، شهرها و روستاها عمدتاً از میان خاندان‌های زمین‌دار، اعیان یا بزرگان محلی، سران ایلات و عشایر و شاهزادگان قاجاری برگزیده می‌شدند.

۲۴- در عصر قاجار حاکمان ایالات و ولایات چه اختیاراتی داشتند؟

حاکمان ایالات و ولایات تا حدودی خودمختار بودند و بخش اعظم درآمد منطقه تحت فرمان خویش را برای خود نگه می‌داشتند. شاهان قاجار از طریق برقراری پیوند ازدواج با خاندان‌های زمین‌دار، بزرگان محلی و مقام‌های بلندپایه حکومتی به دنبال گسترش نفوذ و استحکام سلطنت خود بودند.

۲۵- اداره ایالت آذربایجان با مرکزیت شهر تبریز، همواره به عهده بود. ولیعهد

۲۶- نظام اداری ایران در اوایل عصر قاجار چگونه بود؟

بسیار کوچک بود و به چهار اداره یا وزارت خانه قدیمی مالیه، جنگ، عدلیه و امور خارجه محدود می‌شد.

۲۷- در چه دوره‌ای و تحت تأثیر چه عاملی وزارتخانه‌های دیگری به تشکیلات اداری افزوده شد؟

دوران ناصرالدین‌شاه و تحت تأثیر مواجهه ایران با تمدن غربی.

۲۸- تشکیلات اداری عصر قاجار چگونه بود؟

در آن زمان، وزارت خانه‌ها اغلب مکان و تجهیزات، کارکنان حقوق‌بگیر، دوایر محلی و حتی بایگانی منظم نداشتند و دامنه فعالیتشان به‌ندرت از پایتخت فراتر می‌رفت. اداره این وزارتخانه‌ها اغلب به شکل موروثی در اختیار خانواده‌های سرشناسی بود که با یکدیگر رقابت داشتند و گاه سمت‌های اداری را میان خود خرید و فروش می‌کردند.

۲۹- پرسابقه‌ترین و گسترده‌ترین وزارتخانه‌های عصر قاجار چه نام داشت؟ وزارت مالیه به ریاست مستوفی‌الممالک بود.

۳۰- مستوفیان در عصر قاجار چه وظایفی داشتند؟

مستوفیان مسئولیت محاسبه و گردآوری مالیات‌ها و نظارت بر املاک دیوانی و سلطنتی (خاصه) را بر عهده داشتند.

۳۱- در عصر قاجار سازمان قضایی عصر قاجار از چند گونه محاکم تشکیل شده بود و هر کدام چه وظایفی داشتند؟ (محاکم عصر قاجار را با هم مقایسه کنید؟)

۱- محاکم عرف که به تخلفات و جرایم سیاسی و امنیتی مانند شورش، سرقت، نزاع و عدم پرداخت مالیات رسیدگی می‌کردند. این محاکم را قضات و مأمورانی اداره می‌کردند که از مقام‌های حکومتی فرمان می‌بردند و حقوق می‌گرفتند.

۲- محاکم شرع که دعاوی مدنی مانند دعوای خانوادگی، ملکی و ارث را حل و فصل می‌کردند. در این محاکم، روحانیان قضاوت می‌کردند و هزینه‌های رسیدگی بر عهده طرفین دعوا بود.

۳۲- آقا محمدخان قاجار با کمک چه کسانی قدرت را به دست گرفت؟

با استفاده از جنگاوران ایل خود و دیگر ایل‌های متحد آن، قدرت را به دست گرفت.

۳۳- ارتش آقا محمدخان چه ویژگی‌هایی داشت؟

این ارتش مجهز به تیر و کمان، گرز، شمشیر و تفنگ‌های فتیله‌ای بود و به‌ندرت از توپخانه استفاده می‌کرد.

۳۴- به نظر شما چرا توسط عباس میرزا اقدام به تجدید سازماندهی و مدرن کردن ارتش به سلاح‌های جدید کرد؟

ارتش ایلیاتی قاجار در جنگ با ارتش‌های اروپایی و به‌خصوص ارتش روسیه، که حرفه‌ای، آموزش‌دیده و مجهز به سلاح‌های آتشین جدید بود، ناکارآمدی خود را نشان داد.

۳۵- چرا تلاش‌های عباس میرزا در ساماندهی و مدرن کردن ارتش به نتیجه نماند؟

تلاش‌های عباس میرزا به دلیل پیمان‌شکنی دولت فرانسه، بدعهدی دولت انگلیس و موانع و مشکلات داخلی بی‌نتیجه ماند.

۳۶- در اوایل عصر ناصری،، صدراعظم باکفایت ایران، با جدیت تمام برای تشکیل ارتش حرفه‌ای و دائم اقداماتی انجام داد.

امیرکبیر

۳۷- یکی از مقاصد امیرکبیر از تأسیس مدرسه دارالفنون چه بود؟

آموختن دانش نظامی جدید و اشاعه آن و نیز تقویت توان جنگی و دفاعی کشور بود.

۳۸- ناصرالدین‌شاه امتیاز تأسیس یک واحد نظامی حرفه‌ای با عنوان را به روسیه واگذار کرد. بریگاد قزاق

۳۹- در مورد بریگاد قزاق توضیح دهید؟

نیروی قزاق تشکیلات نظامی منسجم و منظمی بود که تا اواخر حکومت قاجار تحت فرماندهی افسران روسی فعالیت می‌کرد. نفرت این نیرو در اوج گسترش کمتر از ۱۰ هزار نفر بود و بیشتر به‌عنوان نیروی نگهبان شخص شاه و خاندان سلطنت و دفع‌کننده شورش‌ها و اعتراض‌های داخلی عمل می‌کرد و در حفظ مرزها و مقابله با هجوم خارجی کارایی چندانی نداشت.

۴۰- هم‌زمان با شکل‌گیری حکومت قاجار در ایران، کدام قدرت‌های اروپایی رقابت شدیدی را برای تسلط بر دیگر کشورها، از جمله ایران، آغاز کردند؟ روسیه، انگلستان و فرانسه.

۴۱- علت غافلگیری زمامداران و مردم در مقابل حملات کشورهای اروپایی چه بود؟

زمامداران و مردم ایران که از تغییر و تحولات و پیشرفت‌های جوامع و کشورهای اروپایی ناآگاه کم‌اطلاع بودند.

۴۲- دولت روسیه از زمان چه کسی، سیاست توسعه‌طلبانه‌ای را باهدف تسلط بر سرحدات شمالی ایران و عثمانی آغاز کرد؟ پترکبیر

۴۳- چه عاملی موجب شد روس‌ها وادار به عقب‌نشینی از ایران شوند؟ اقتدار نظامی نادرشاه و سپس آقا محمدخان

۴۴- جنگ‌های ایران و روسیه در زمان فتح‌علی‌شاه چگونه آغاز شد؟

در زمان حکومت فتح‌علی شاه قاجار و پس از آنکه حاکم گرجستان خود را تحت حمایت دولت روسیه قرار داد، روس‌ها به منطقه قفقاز لشکرکشی کردند و گرجستان را تصرف نمودند.

۴۵- دور اول جنگ‌های ایران و روس که با هجوم نظامیان روسی آغاز شد و سال طول کشید. ۱۰ سال

۴۶- به نظر شما چرا ایران در جنگ‌های دوره اول در مقابل روس‌ها شکست خورد؟

عدم توازن قدرت نظامی و اقتصادی دو کشور، ضعف سیاسی حکومت قاجار و پیمان‌شکنی دولت‌های فرانسه و انگلستان،

۴۷- نتیجه جنگ‌های دوره اول ایران و روسیه چه بود؟ پیروزی روسیه و انعقاد معاهده گلستان انجامید.

۴۸- فرمانده سپاه در جنگ‌های دوره اول و دوم که بود؟ عباس‌میرزا،

۴۹- به نظر شما چه عواملی موجب شروع دوره دوم جنگ‌های ایران و روسیه شد؟

۱- مشخص نبودن خطوط مرزی در عهدنامه گلستان و ادعاهای ارضی جدید روس‌ها

۲- فریاد کمک‌خواهی مردم مسلمان شهرها و روستاهایی بود که به واسطه معاهده گلستان تحت سلطه و ستم روس‌ها قرار گرفته بودند.

۵۰- علل شکست ایران در دوره دوم جنگ‌های ایران و روسیه چه بود؟

۱- خودداری انگلستان برخلاف تعهداتش از کمک نظامی و مالی به ایران ۲- ناتوانی فتح‌علی شاه در تأمین تدارکات سپاه ۳- بی‌کفایتی و

سستی برخی از فرماندهان، مانند آصف‌الدوله ۴- اعتماد به وعده‌ها و قدرت خارجی

۵۱- قراردادهای گلستان و ترکمانچای چه نتایجی داشت؟

۱- مناطق وسیعی از سرزمین‌های حاصلخیز ایران در غرب دریای کاسپی (خزر) که شامل ولایات گرجستان، داغستان، ارمنستان، نخجوان و اران با شهرها و روستاهای آباد و پرجمعیت بود، به روسیه واگذار شد

۲- رود ارس مرز دو کشور قرار گرفت. به علاوه، ایران در عهدنامه گلستان از داشتن کشتی جنگی در دریای کاسپی (خزر) محروم شد

۳- در معاهده ترکمانچای نیز متعهد گردید که مبلغ ۵ میلیون تومان غرامت به دولت روسیه بپردازد

۴- به اتباع آن کشور نیز حق مصونیت قضایی (کاپیتولاسیون) بدهد.

۵۲- عهدنامه گلستان و آخال را با یکدیگر مقایسه کنید؟

در عهدنامه گلستان روس‌ها مناطق وسیعی از سرزمین‌های حاصلخیز ایران در غرب دریای کاسپی (خزر) که شامل ولایات گرجستان، داغستان، ارمنستان، نخجوان و اران با شهرها و روستاهای آباد و پرجمعیت بود، به روسیه واگذار شد

در عهدنامه آخال روس‌ها مناطق وسیعی از سرزمین‌های ایرانی در شرق دریای کاسپی (خوارزم و ماوراءالنهر) را تسخیر و عهدنامه آخال (۱۲۹۹ق / ۱۸۸۱م) را بر حکومت قاجار تحمیل کردند.

۵۳- نتیجه قرارداد تجاری که ضمیمه عهدنامه ترکمانچای بود را بنویسید؟

نتیجه آن گسترش نفوذ اقتصادی آنان در ایران و تسلط بر بازار نیمه شمالی کشور ما بود.

۵۴- روس‌ها در رقابت با انگلستان چه امتیازات اقتصادی و سیاسی از ایران گرفتند؟

تأسیس بانک استقراضی، شیلات شمال و تأسیس نیروی قزاق.

۵۵- چه عاملی موجب توجه بیشتر انگلیسی‌ها به ایران شد؟ سلطه استعماری انگلستان بر هندوستان در سده ۱۸م

۵۶- در اوایل دوره قاجار، دولت انگلیس چگونه تلاش کرد تا نفوذ سیاسی و اقتصادی خود در ایران را گسترش دهد؟ با اعزام سفیران کارکننده به ایران و امضای معاهدات مجمل و مفصل

۵۷- انگلستان چگونه زمینه را برای گسترش نفوذ و دخالت سیاسی، نظامی و اقتصادی را فراهم آورد؟

با حضور در خلیج فارس و تسلط بر برخی از جزایر ایرانی

۵۸- هدف دولت انگلستان برای جدا کردن سرزمین‌های شرق ایران چه بود؟

ایجاد منطقه‌ای حائل و تحت نفوذ خود در مرزهای هندوستان

۵۹- انگلستان برای جدایی سرزمین‌های شرقی از ایران چه اقداماتی انجام داد؟

در زمان محمدشاه و ناصرالدین‌شاه از حاکم نافرمان هرات و دیگر امیران شورشی افغان حمایت کرد و با اقدامات سیاسی و نظامی خود مانع سرکوب این شورش‌ها توسط سپاه ایران شد.

۶۰- انگلستان چگونه افغانستان و هرات و مناطقی از سیستان و بلوچستان را از ایران جدا کردند؟

انگلستان سرانجام با تحمیل معاهده پاریس به حکومت قاجار، افغانستان و هرات را از ایران جدا کرد (۱۲۷۳ق.). انگلیسی‌ها سپس با قرارداد گلداسمیت، مناطقی از سیستان و بلوچستان را نیز از ایران جدا و ضمیمه خاک هندوستان کردند که خود بر آن فرمان می‌راندند.

۶۱- در دوران سلطنت ناصرالدین‌شاه، انگلیسی‌ها چه امتیازاتی از ایران گرفتند؟

رویترا، بانک شاهنشاهی و توتون و تنباکو (رژی یا تالبوت) را از ایران گرفتند.

۶۲- واگذاری امتیازات به بیگانگان چه نتایجی داشت؟

واگذاری امتیازات موجب نگرانی مردم، به‌ویژه بازرگانان و روحانیان، از تسلط بیگانگان بر اقتصاد و منابع تولید کشور شد و اعتراضات و جنبش‌هایی را برانگیخت.

۶۳- قرارداد توتون و تنباکو چه بود؟

در ماجرای امتیاز توتون و تنباکو، ناصرالدین‌شاه در برابر دریافت مبلغی ناچیز و یک چهارم سود سالانه، انحصار خرید و فروش تنباکو و توتون در داخل و خارج ایران را به مدت پنجاه سال به یک انگلیسی به نام تالبوت واگذار کرد از این رو این قرارداد به قرارداد تالبوت مشهور شده است و چون نام شرکت تالبوت، «رژی» بود این عهدنامه را رژی نیز می‌نامند.

۶۴- به نظر شما چرا مردم با قرارداد تالبوت مخالفت کردند؟

مردم ایران که می‌دیدند این قرارداد نوعی استثمار اقتصادی است، شروع به قیام و اعتراض نسبت به این قرارداد کردند.

۶۵- چه کسی فتوای تحریم تنباکو را صادر کرد و چه نتیجه‌ای داشت؟

مرجع بزرگ شیعه آیت الله میرزای شیرازی حکم تاریخی خود را صادر کرد. در نهایت شاه را مجبور به لغو قرارداد.

۶۶- به نظر شما چرا فرانسه تصمیم حمله به مستعمرات انگلستان گرفت؟

هم‌زمان با روی کار آمدن قاجارها در ایران، ناپلئون بناپارت در فرانسه قدرت گرفت. ناپلئون که سیاست توسعه‌طلبانه‌ای را در اروپا و جهان دنبال می‌کرد، با مانع بزرگی همچون انگلستان روبه‌رو شد که به دلیل جزیره‌ای بودن و برخورداری از نیروی دریایی قدرتمند، توان رویارویی مستقیم با آن را نداشت. از این رو، نخست مصر را تصرف کرد و سپس درصدد حمله به هندوستان برآمد.

۶۷- اهداف ناپلئون از ایجاد رابطه با ایران چه بود؟

از آنجا که ایران مناسب‌ترین راه دستیابی ناپلئون به هند بود.

۶۸- چرا فتح‌علی‌شاه از پیشنهاد ناپلئون برای برقراری روابط استقبال کرد و در نهایت چه عهدنامه‌ای امضا شد؟

فتح‌علی‌شاه که درگیر جنگ با روسیه بود و به متحد قدرتمندی نیاز داشت و در نهایت، عهدنامه فین‌کنشتاین (۱۲۲۲ق/ ۱۸۰۷م) بین دو کشور بسته شد.

۶۹- چرا اتحاد سیاسی و نظامی ایران و فرانسه زیاد دوام نیاورد؟

زیرا ناپلئون اندکی بعد مام تعهدات خود در برابر ایران را زیر پا گذاشت و با روسیه صلح کرد؛ هیئت نظامی فرانسوی را از ایران فراخواند و حکومت قاجار را در مقابل روس‌ها تنها گذاشت.

۷۰- علل درگیری ایران و عثمانی در زمان فتح‌علی‌شاه و محمدشاه چه بود؟

به سبب اختلافات مرزی، بدرفتاری عثمانیان با زائران ایرانی عتبات عالیات و مشکلات تجاری

۷۱- عهدنامه ارزنه‌الروم اول و دوم با وساطت چه کشورهایی میان ایران و عثمانی امضا شد و چه نتیجه‌ای داشت؟

وساطت دولت‌های انگلستان و روسیه مذاکراتی میان ایران و عثمانی صورت گرفت و قراردادهای صلح ارزنده‌الروم اول و دوم میان آن‌ها بسته شد و به کشمکش‌ها پایان داد.

۷۲- چرا برقراری روابط ایران و عثمانی در عصر قاجار اهمیت داشت؟

کشور عثمانی یکی از مسیرهای آشنایی ایرانیان با پیشرفتهای اروپا و تحولات نظام جهانی بود.

۷۳- در اواخر دوره قاجار، دولت عثمانی با چه شعاری بخشی از اندیشمندان ایرانی را به سوی خود جلب کرد؟ شعار «اتحاد اسلام»

۷۴- چرا حکومت قاجار تلاش می‌کرد که با کشورهای دیگر مانند آمریکا، اتریش، ایتالیا و بلژیک ارتباط برقرار کند و چرا موفقیت چندانی به دست نیاورد؟

برای کاستن از نفوذ و دخالت‌های روزافزون روسیه و انگلستان در امور ایران، اما به سبب سنگ اندازی روس‌ها و انگلیسی‌ها و بی‌رغبتی این کشورها در این باره موفقیت چندانی به دست نیاورد.

جواب پرسش‌های نمونه

۱- شرایط سیاسی نظامی ایران با روسیه و انگلستان در عصر قاجار چه تفاوت‌های اساسی داشت؟

کشورهای اروپایی پس از گذراندن تحولات بزرگ سیاسی - اقتصادی مانند انواع انقلاب‌ها به خصوص انقلاب صنعتی به کشورهای قدرتمند تبدیل شدند و به سلاح‌های جدید نظامی دست یافتند. در نقاط مختلف جهان حضور نظامی، سیاسی و اقتصادی پیدا کردند، در حالی که کشور ایران هنوز ساختار کهن نظامی و سیاسی خود را حفظ کرده بود و نسبت به ارتش و سلاح‌های مدرن اروپایی، متکی به سپاه ایلیاتی و سنتی خود بود و از هرگونه اصلاحاتی در ساختارهای سیاسی و نظامی ناتوان بود در نتیجه مورد شکست‌های سنگین نظامی واقع شد و امتیازات زیادی را به نفع روس‌ها و انگلیسی‌ها از دست داد.

۲- چرا شاهان قاجار قادر به اعمال کامل قدرت استبدادی خود نبودند؟

* نداشتن ابزارهای لازم مانند نظام اداری کارآمد و ارتش ثابت حرفه‌ای برای اعمال قدرت * نفوذ اجتماعی و دینی روحانیت و مراجع شیعه * قدرت سیاسی و نظامی ایلات * وجود قدرت‌های استعمارگر در ایران

۳- به نظر شما، مهم‌ترین آثار و پیامدهای زیانبار عهدنامه ترکمانچای چه بود؟

دادن حق مصونیت قضایی (کاپیتولاسیون) به اتباع کشور روسیه که دست آنها را برای دخالت در امور داخلی ایران تا دهه‌ها بازگشت و جدا شدن سرزمین‌های وسیعی از ایران

۴- ایران در دوره قاجار از چه جهاتی برای انگلستان اهمیت داشت؟

حفظ هندوستان و جلوگیری از رسیدن رقبا به هند از طریق ایران، نفوذ و دخالت سیاسی، نظامی و اقتصادی در منطقه استراتژیک خلیج فارس و جزایر آن.

۵- علت اساسی توجه فرانسه به ایران در زمان ناپلئون چه بود؟ چرا روابط ایران و فرانسه در زمان فتحعلی‌شاه به شکست انجامید؟

* چون ایران مناسب‌ترین راه برای دستیابی ناپلئون به هند و شکست انگلستان در این مستعمره‌اش بود.

* به دلیل عهدشکنی فرانسوی‌ها؛ چون ناپلئون اندکی بعد از قرار داد، تمام تعهدات خود در پیمان با ایران را زیر پا گذاشت و با روسیه صلح کرد؛ هیئت نظامی فرانسوی‌ها را از ایران فراخواند و حکومت قاجار را در مقابل روس‌ها تنها گذاشت.

۶- منابع مورد استناد در این درس را استخراج و فهرست کنید.

عکس‌های تاریخی از دوره قاجاریه، دانشنامه جهان اسلام، سفرنامه رضاقلی میرزا، روزنامه خاطرات ناصرالدین‌شاه، کتاب اختناق ایران از مورگان شوستر آمریکایی، کتاب تاریخ ایران مدرن نوشته آبراهامیان، خاطرات سیاسی امین‌الدوله، بررسی‌های تاریخی بخش گفت‌وگوی ملک‌خان با لرد سالیسبوری.

سؤالات درس چهارم:

- ۱- شیوه‌های زندگی در عصر قاجار را نام ببرید. الف) روستایی ب) ایلات و عشایر پ) شهرنشینی
- ۲- ویژگی زندگی روستائینی در عصر قاجار را توضیح دهید؟
جمعیت روستایی اغلب افرادی بودند که زمین نداشتند و در اراضی مالکان کار می‌کردند. برخی از گزارش‌ها نشان از آن دارد که روستاییان کم‌وبیش تحت ستم اربابان و مأموران مالیاتی بوده‌اند.
- ۳- شیوه‌ی زندگی ایلات و عشایر در عصر قاجار چگونه بود؟
در رأس ایلات سران ایل قرار داشتند و تمام مناسبات و روابط حکومت و ایل زیر نظر آن‌ها انجام می‌گرفت. افراد ایل به سبب کارهایی که برای رهبران خود انجام می‌دادند، نسبت به روستاییان وضعیت بهتری داشتند. آنان همواره به‌عنوان نیروهای مسلح در مواقع جنگ یکی از منابع تأمین نیروی نظامی حکومت قاجار به شمار می‌رفتند. سران ایلات اغلب در مناطق تحت نفوذ خود به‌طور مستقل حکومت می‌کردند.
- ۴- در شهرهای عصر قاجار چه گروه‌هایی زندگی می‌کردند؟
در شهرها گروه‌های اجتماعی مختلفی از قبیل مقام‌ها و کارگزاران حکومتی، علما و دانشمندان، بازرگانان، اصناف و پیشه‌وران و کارگران می‌زیستند. شماری از شهرنشینان را افراد بیکار و تهیدست تشکیل می‌دادند.
- ۵- وضعیت روحانیون در عصر قاجار چگونه بود؟
روحانیون از دیرباز به دلیل بافت و ساختار مذهبی جامعه سنتی ایران در میان اقشار مختلف مردم نفوذ فراوانی داشتند و متکفل امور دینی بودند. روحانیون به سبب نظارت بر موقوفات و دریافت وجوهات شرعی از نظر مالی مستقل از حکومت بودند.
- ۶- چرا روحانیون در مقاطعی از تاریخ معاصر ایران در برابر قدرت‌های خارجی ایستادگی کردند و اقدامات شاهان و درباریان قاجار را به چالش کشیدند؟ به دلیل عدم وابستگی به حکومت
- ۷- هسته اصلی نظام اقتصادی و اجتماعی شهرها و شالوده زندگی اجتماعی و اقتصادی را در مراکز شهری را تشکیل می‌دادند. بازارها
- ۸- عوامل تمایز و تفاوت اهالی یک شهر در عصر قاجار چه بود؟ عوامل گوناگون قومی، مذهبی و شغلی
- ۹- شیوه‌های تولید در عصر قاجار را نام ببرید.
- الف) شیوه تولید سهم بری دهقانی ب) شیوه تولید خرده کالایی دولتی و خصوصی پ) شیوه تولید شبانکارگی (شبنانی) یا ایلپاتی
- ۱۰- شیوه تولید سهم بری دهقانی را توضیح دهید؟
در آن ساکنان روستاها و کشاورزان از تولید، سهم معینی را دریافت می‌کردند. روستاییان بی زمین اغلب روی اراضی مالکان کار می‌کردند. آنان درازای بهره‌برداری از ملک ارباب، گاه تا یک‌سوم محصول را به‌عنوان بهره مالکانه به او تحویل می‌دادند. بخشی را نیز به‌عنوان مالیات به دولت می‌پرداختند و بخشی هم سهم خودشان می‌شد.
- ۱۲- ویژگی شیوه تولید خرده کالایی دولتی و خصوصی چه بود؟
این روش ویژه اقتصاد شهری بود. این گروه از کارگران و اصناف و تولیدکنندگان شهری در کارگاه‌ها و مراکز تولید شهری به کار اشتغال داشتند.
- ۱۳- ویژگی شیوه تولید شبانکارگی (شبنانی) یا ایلپاتی چه بود؟
این روش مختص ایلات و کوچ‌نشینان بود؛ نظیر تولید گوشت، پوست، پشم، گلیم، فرش ایلاتی و لبنیات.
- ۱۴- چه عواملی کشور ما را در عرصه اقتصادی و تولید دچار رکود فراوانی کرد؟
سقوط صفویان و آغاز بحران‌های شدید سیاسی و نظامی،
- ۱۵- به نظر شما چرا در اوایل دوره قاجار صنایع دستی در ایران رشد و رونق یافت؟
با به قدرت رسیدن قاجاریه و فروکش کردن جنگ‌های داخلی
- ۱۶- در زمان قاجار، به علت کالاهای صنعتی اروپایی چندان به ایران وارد نمی‌شد. جنگ‌های ناپلئون

۱۷- تولیدات ایران در اوایل حکومت قاجار شامل چه محصولاتی بود؟

منسوجات ابریشمی، شال، مخمل، زری باف، ظروف سفالی و لعاب دار، مُنَبَّت کاری، قلم کاری، خاتم کاری و انواع اسلحه گرم و سرد، باکیفیت خوب تولید می‌شدند.

۱۸- چه عاملی موجب شد که صنایع دستی ایران در دوره ی قاجار به تدریج رو به انحطاط رفت؟

با یافتن جنگ در اروپا و سرازیر شدن سیل کالاهای اروپایی

۱۹- چه عاملی صدمه شدیدی به صنایع ایران در دوره ی قاجار وارد آورد؟ کالاهای اروپایی، به‌ویژه محصولات صنعتی انگلستان

۲۰- در دوره صادرات چه کسی تلاش‌های زیادی برای احیای صنایع دستی ایران صورت گرفت؟ امیرکبیر

۲۱- به نظر شما علت ضعف پایه های تولید داخلی در عصر قاجار چه بود؟

حکومت های بی تدبیر و وابسته در ایران اجازه دادند تا شرکت ها، مستشاران و محصولات اروپایی به صورت بی برنامه وارد کشور شوند. و در نتیجه پایه های تولید داخلی ضعیف شد.

۲۲- وضعیت کشاورزی ایران اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم میلادی چگونه بود؟

مانند گذشته یک کشاورزی معیشتی نبود. برخی محصولات مثل ابریشم، تریاک، تنباکو، پنبه و برنج چند برابر تولید می‌شدند.

۲۳- چه عواملی موجب افزایش تولید و صادرات پنبه از ایران به روسیه شد؟ جنگ داخلی آمریکا

۲۴- بازرگانان روسی و ارمنی چه نقشی در روند افزایش صادرات پنبه داشتند؟

با حمایت‌های مالی، نصب دستگاه‌های پنبه‌پاک‌کنی، توزیع بذر و بالا بردن استانداردهای تولید.

۲۵- در آستانه جنگ جهانی اول، زمین‌های وسیعی از ایران زیر کشت بوده و میزان تولید بیش از برآورد شده است. پنبه - ۳۰ هزار تن

۲۶- تجاری شدن کشاورزی ایران در دوره ی قاجار چه نتایجی داشت؟

موجب افزایش در آمد مالکان و مشارکت روزافزون تجار ایرانی و خارجی در صدور تولیدات برخی از محصولات کشاورزی، نظیر پنبه و تریاک شد.

۲۷- ورود محصولات جدید کشاورزی به ایران در دوره ی کدام پادشاه بود و چه تحولی ایجاد کرد؟

در دوره سلطنت ناصرالدین‌شاه با ورود محصولات جدید کشاورزی از اروپا به ایران، تحولی عظیم در شیوه تغذیه ایرانیان ایجاد شد.

۲۸- در دوره سلطنت ناصرالدین‌شاه کدام محصولات جدید به ایران وارد شد؟

محصولات غذایی جدیدی مثل گوجه‌فرنگی، نخودفرنگی و سیب‌زمینی در غذای خانوارهای ایرانی جا خوش کرد و سیب‌زمینی به یکی از محصولات مهم کشاورزی تبدیل شد.

۲۹- در زمان مظفرالدین شاه برای مقابله با قحطی، کشاورزان به کشت تشویق می‌شدند. سیب‌زمینی

۳۰- از چه زمانی رکودی در صنایع دستی ایران به وجود آمد ؟

نیمه دوم عصر قاجار

۳۱- در نیمه دوم عصر قاجار تولید و صادرات کدام محصول به کشورهای جهان، به‌ویژه اروپا و رشد چشمگیری پیدا کرد؟ فرش

۳۲- به نظر شما چه عواملی موجب رونق صادرات فرش از نیمه دوم عصر قاجار بود؟

- ارزانی نیروی کار - طرح و نقش‌های زیبا و متنوع - هنرمندی و ظرافت بافندگان ایرانی - تقاضای بازار جهانی - سرمایه‌گذاری خارجی در تولید و تجارت - رکود صنعت صادرات ابریشم - کمبود طلا و نقره برای تأمین مالی واردات کالا از اروپا و سایر کشورها.

۳۳- مهم‌ترین مراکز قالی‌بافی در دوره قاجار را نام ببرید.

شهرهای تبریز، کاشان، همدان، اصفهان، کرمان، اراک و ولایت‌های کردستان و آذربایجان از مهم‌ترین مراکز قالی‌بافی در دوره قاجار بودند.

۳۴- تجار داخلی و سرمایه‌گذاران خارجی در شهرهای و کارگاه‌های کوچک و بزرگ فرش دایر کرده بودند.

تبریز و اراک

۳۵- ویژگی تعلیم و تربیت سنتی دوره‌ی قاجار را توضیح دهید؟

در آن زمان سوادآموزی مقدماتی در مکتب‌خانه‌ها یا از طریق معلمان خصوصی و یا معلمان سرخانه انجام می‌گرفت. دانش‌آموزانی که توانایی مالی و علاقه به ادامه تحصیل داشتند، وارد مدرسه‌های قدیم و حوزه‌های علمیه می‌شدند. در این مراکز آموزشی، علوم نقلی و عقلی تعلیم داده می‌شد.

۳۶- مراکز علمی و آموزشی مهم و بزرگ دوره دوره قاجار را نام ببرید؟

مدرسه‌های مروی و سپهسالار (مدرسه عالی شهید مطهری کنونی)

۳۷- چه زمینه‌هایی موجب تغییر روش های تعلیم و تربیت در ایران عصر قاجار شد؟

۱- نگاه برخی حاکمان داخلی و روشنفکران به پیشرفت های کشورهای اروپایی ۲- کشورهای استعمارگر نیز به دلیل منافع خود

۳۸- نخستین مدرسه‌های جدید را در ایران تأسیس کردند. مسیونرهای اروپایی و آمریکایی

۳۹- هدف از تأسیس دارالفنون توسط امیرکبیر چه بود؟

دارالفنون باهدف آموزش علوم و فنون جدید به دانشجویان ایرانی در داخل کشور و در واقع امیرکبیر قصد داشت تا آموزش دانشجو در داخل کشور را جایگزین فرستادن آنها به خارج کند تا از این طریق، بتواند بر محتوا و اساتید و روش های تدریس، نظارت بیشتری داشته باشد.

۴۰- چه کسی برای تأسیس مدرسه‌های جدید به‌ویژه در دوره تحصیلی ابتدایی در شهرهای مختلف ایران بسیار تلاش کرد؟

میرزا حسن رشدیه یکی از شخصیت‌های فرهنگی عصر قاجار

۴۱- هدف رشدیه از برپایی مراکز آموزشی جدید چه بود؟

فراهم آوردن شرایط برای سوادآموزی به فرزندان تمام قشرهای مختلف جامعه

۴۲- بی‌بی‌خانم استرآبادی مدرسه دوشیزگان را به چه منظوری در تهران تأسیس کرد؟ تحصیل دختران

۴۳- دانش‌آموختگان مراکز علمی و آموزشی جدید، در چه جریان‌هایی نقش مؤثری داشتند؟

در انتشار و ترویج افکار نو به‌ویژه تفکر مشروطه‌خواهی و حکومت قانون داشتند.

۴۴- عوامل تحول اساسی در نقاشی عصر قاجار چه بود؟

وحدت سیاسی و استقرار امنیت و در سایه حمایت پادشاهان و دربار - ارتباط با غرب.

۴۵- کدام پادشاه قاجار برجسته‌ترین هنرمندان نقاش را در تهران گردآورد و آنها را به کشیدن پرده‌های بزرگ برای نصب در کاخ‌ها تشویق کرد؟ فتحعلی شاه

۴۶- در دوره کدام پادشاه قاجار سنت نگارگری ایرانی تحت تأثیر هنر نقاشی مدرن اروپایی قرار گرفت. چه نقاشان بزرگی پا به عرصه نهادند؟

ناصرالدین‌شاه - محمد غفاری معروف به کمال‌الملک

۴۷- تعزیه که ریشه در چه آیین‌هایی داشت، در کدام دوره و با چه هدفی رواج یافت؟

باستانی - عصر صفوی - برای بزرگداشت حماسه کربلا و شهادت امام حسین

۴۸- هنر تعزیه در دوره گسترش پیدا کرد. یکی از مکان‌های اجرای تعزیه در تهران، بود. ناصرالدین‌شاه - تکیه دولت

۴۹- در دوره قاجار چه نمایش‌هایی اجرا می‌شد؟

نمایش روحوضی (سیاه‌بازی) و بقال‌بازی در مراسم شادی روی حوض‌خانه‌ها، که با تخته آن را می‌پوشاندند، یا در برخی قهوه‌خانه‌ها اجرا می‌شد. گاهی هنرمندان با استفاده از نمایش‌های کمدی، مضامین جدی و انتقادهای سیاسی و اجتماعی را به‌صورت طنز به گوش مقامات می‌رساندند.

۵۰- هنر تئاتر به سبک اروپایی از دوره قاجار به همت چه کسانی در ایران گسترش یافت؟ دانشجویان اعزامی به اروپا

۵۱- چه کسی به دستور ناصرالدین‌شاه در محل فعلی دارالفنون یک تالار نمایش خصوصی ساخت که شاه و برخی از درباریان در آنجا از نمایش‌ها دیدن می‌کردند؟ میرزا علی اکبر خان مزین الدوله (نقاش‌باشی)

۵۲- سنت معماری ایرانی اسلامی در کدام دوره‌ها درخشش بی‌نظیری داشت؟ دوران سلجوقی، تیموری و صفویان

۵۳- سنت معماری ایرانی اسلامی در عصر قاجار تحت تأثیر چه عواملی ادامه یافت؟

شرایط اقلیمی و آب و هوایی و نوع مصالح ساختمانی - پس از اختراع دوربین عکاسی، مسافرانی که در عصر ناصری به اروپا می‌رفتند، تصاویر زیادی از بناهای آن سرزمین با خود به ایران آوردند.

۵۴- اختراع دوربین عکاسی چه تأثیری بر معماری قاجاریه داشت؟

اختراع دوربین عکاسی، مسافرانی که در عصر ناصری به اروپا می‌رفتند، تصاویر زیادی از بناهای آن سرزمین با خود به ایران آوردند. بسیاری از معماران به سفارش دربار و ثروتمندان با استفاده از برخی از عناصر معماری فرنگی و تلفیق آن با معماری ایرانی، سبکی از معماری را به وجود آوردند که در آن عناصر و ویژگی‌های معماری ایرانی و اروپایی ترکیب شده بود.

۵۵- منظور بناهای کارت پستالی چیست؟

سبکی از معماری دوره قاجار که در آن برخی از عناصر معماری فرنگی و تلفیق آن با معماری ایرانی، سبکی از معماری را به وجود آوردند که در آن عناصر و ویژگی‌های معماری ایرانی و اروپایی ترکیب شده بود. این بناها که به بناهای «کارت پستالی» معروف شد، بیشتر به تقلید از بناهای اروپایی ساخته می‌شدند.

۵۶- معروفترین بنای کارت پستالی در ایران را نام ببرید؟

یکی از این بناهای معروف، کاخ شمس‌العماره واقع در مجموعه کاخ گلستان است که به دستور ناصرالدین‌شاه ساخته شد. (۱۲۸۰ ق)

۵۷- چه عواملی در گسترش سبک معماری اروپایی در ایران مؤثر بود؟

ورود مظاهر تمدن جدید غربی مانند تلگراف، تلفن، پست، بانک، روزنامه و تئاتر

۵۸- چه ساختمان‌هایی تحت تأثیر معماری اروپایی ساخته شدند؟

پس از رواج این مظاهر تمدن، ساختمان‌هایی مثل پست‌خانه، تلگراف‌خانه، تلفن‌خانه، بانک‌ها، دفاتر روزنامه‌ها، تماشخانه‌ها، خیابان‌های جدید، مدارس جدید، فروشگاه‌ها، مراکز نظمیه، بیمارستان‌های جدید و سفارت‌خانه‌ها

۵۹- کدام بنا در عصر قاجار نشان‌دهنده قواعد و اصول معماری سنتی ایرانی است؟ بروجردی‌ها در کاشان

۶۰- به دنبال هنر نگارگری نیز در سایه جنگ‌های داخلی رو به افول نهاد.

سقوط صفویان

پاسخ پرسش‌های نمونه

۱- وضعیت تجارت خارجی ایران را در دوره قاجار چگونه ارزیابی می‌کنید؟

از یک سو نفوذ اقتصاد سرمایه‌داری و بازرگانی کشورهای اروپایی و روسیه باعث رکود و ضعف اقتصاد داخلی ایران شده بود و بسیاری از صنایع داخلی را به ورشکستگی کشانده بود مانند صنایع نساجی و صنایع دستی و از طرف دیگر باعث شکوفایی بخشی از تجارت داخلی گردید که جنبه تجاری جهانی داشت مانند پنبه و یا صنعت فرش و ...

۲- نظام تولید در دوره قاجار بر چه محورهایی استوار بود؟

الف) شیوه تولید سهم‌بری دهقانی روستاییان بی‌زمین اغلب با کار بروی اراضی مالکان گاه تا یک سوم محصول را به عنوان بهره مالکانه تحویل ارباب می‌دادند. بخشی نیز به عنوان مالیات به دولت پرداخته و بخشی نیز سهم خودشان می‌شد.

ب) شیوه تولید خرده‌کالایی دولتی و خصوصی (اقتصاد شهری)، کارگران و اصناف و تولیدکنندگان شهری در کارگاه‌ها و مراکز تولید شهری.

ج) شیوه تولید شبانکارگی (شبنانی) یا ایلانی (ایلات و کوچ‌نشینان) نظیر تولید، گوشت، پوست، پشم، گلیم، فرش ایلانی، لبنیات و ...

۳- تأثیر عناصر فرهنگی را بر معماری عصر قاجار چگونه ارزیابی می‌کنید؟

ورود عناصر فرهنگی باعث شد تا معماری ایرانی از حالت سنتی به درآید و با معماری جدید ترکیب و تلفیق شود بنابراین ما در دوره قاجار ترکیبی از معماری ایرانی و اروپایی داریم که در بناها به کار رفت و با عنوان بناهای «کارت پستالی» معروف شد. مانند کاخ شمس‌العماره واقع در مجموعه کاخ گلستان. همچنین بسیاری از بناهای این دوره به سبک معماری اروپایی ساخته شد. مانند : پست‌خانه، تلگراف‌خانه، تلفن‌خانه و بانک‌ها، دفاتر روزنامه‌ها، تماشاخانه‌ها

۴- هنر نگارگری در عصر قاجاریه چه وضعیتی داشت؟

سنت نگارگری ایرانی در دوره قاجار تحت تأثیر هنر نقاشی مدرن اروپایی قرار گرفت و سبک نوینی در نقاشی به وجود آمد و هنرمندان و نقاشان بزرگی مانند کمال‌الملک پا به عرصه نهادند. اما بسیاری از هنرمندان سعی می‌نمودند همچنان سبک سنتی نگارگری ایرانی را حفظ کنند.

۵- علل رشد و ترقی صنعت فرش را در دوره قاجار بررسی کنید.

* ارزانی نیروی کار

* طرح و نقش‌های زیبا و متنوع

* هنرمندی و ظرافت بافندگان ایرانی

* تقاضای بازار جهانی

* سرمایه‌گذاری خارجی در تولید و تجارت.

سؤالات درس پنجم:

۱- زمینه‌های نهضت مشروطه را نام ببرید.

۱- از دست رفتن بخش‌هایی از سرزمین ایران ۲- غلبه استعمار بر مملکت ۳- استبداد دستگاه حاکم ۴- مخالفت‌های مردم و علما با استبداد و استعمار ۵- ورود اندیشه‌های جدید

۲- در دوره قاجار چه قسمت‌هایی توسط روسیه از ایران جدا شد؟ کل قفقاز در شمال غربی و منطقه ماوراءالنهر در شمال شرقی

۳- در دوره قاجار چه سرزمین‌هایی توسط انگلستان از ایران جدا شد؟ ایالت‌های هرات و قندهار؛ و بخش بزرگی از بلوچستان.

۴- زمینه‌های سلطه بیگانگان بر مملکت را بنویسید.

ضعف حکومت قاجار در زمان گسترش استعمارگرهای اروپاییان و همچنین طمع ورزی و فساد مالی درباریان، قرضه‌هایی که شاهان قاجار از کشورهای بیگانه می‌گرفتند.

۵- تسلط بیگانه بر مملکت چه نتایجی داشت؟

۱- بارزترین نتیجه این وضعیت، امتیازهای متعددی بود که به خارجی‌ان داده می‌شد. ۲- قرض‌هایی که شاهان قاجار از کشورهای بیگانه می‌گرفتند موجب سلطه بیشتر استعمارگران بر مملکت شد.

۶- دوره قاجار چه مسایلی غرور ملی مردم را جریحه‌دار کرده بود؟

۱- دادن امتیازات ۲- گرفتن وام ۳- اعمال حق کاپیتولاسیون که از عهدنامه ترکمانچای برقرار شد ۴- دخالت‌های دولت‌های بیگانه در امور داخلی ایران

۷- به نظر شما چه عوامل نارضایتی مردم از حکومت قاجار را بنویسید.

۱- حکومت قاجار بر بنیاد استبداد مطلق بود و قدرت در دست شاه و اراده او متمرکز بود. ۲- مردم ایران هیچ گونه تضمینی برای حفظ جان و مال و ناموس خود در مقابل دستگاه استبدادی نداشتند. ۳- ظلم و ستم شاه و بستگانش بر مردم ۴- ظلم و ستم حاکمان و شاهزادگان در ایالت‌ها به مردم ۵- مالیات‌های بسیار سنگین

۸- اندیشه سیاسی اسلام چه نقشی در پیدایش مشروطه خواهی داشت؟

الف: توجه مردم مسلمان ایران به آموزه‌های دین اسلام نظیر امر به معروف و نهی از منکر، عدالت خواهی و لزوم دفع ظلم ب- مکتب شیعه قدرت مطلق سلاطین را نامشروع می‌دانست و مشروعیت نسبی قدرت حکام، مشروط به پاسداری از باورهای دینی مردم و حفظ تمامیت ارضی کشور بود.

۹- فعالیت عالمان دینی چه نقشی در پیدایش مشروطه خواهی داشت؟

در آستانه نهضت مشروطیت ایران، روحانیون و حوزه‌های علمیه شیعه به استحکام و انسجام سیاسی و مبارزاتی رسیده بودند. در نتیجه یک قرن مبارزه و بیدارگری، ارتباط منظمی میان علما و مردم به وجود آمد و زمینه پیدایش حرکتی فکری به رهبری عالمان دینی فراهم شد.

۱۰- نتایج حرکت فکری به رهبری عالمان دینی در دوره قاجار چه نتایجی داشت و اولین ثمره آن چه بود؟

گسترش این حرکت فکری موجب افزایش آگاهی مردم در زمینه مسائل اعتقادی و دینی شد و باورهای مذهبی و فرهنگی جامعه را در مقابل آیین‌های ساختگی و دسیسه‌های بیگانگان تقویت کرد. اولین ثمره این فعالیت‌ها، پیروزی در نهضت تنباکو بود.

۱۱- نتایج نهضت تنباکو به رهبری عالمان دینی چه بود؟

۱- لغو قرارداد توتون و تنباکو، آشکار کردن قدرت و رهبری روحانیون شیعه در صحنه سیاسی کشور ۳- نشان دادن آسیب‌پذیری استبداد داخلی و استعمار خارجی را در برابر اراده ملت

۱۲- رهبران حرکت فکری در دوره ناصرالدین شاه بر عهده‌ی چه کسانی بود؟

آیت‌الله سید محمد طباطبائی، آیت‌الله سید عبدالله بهبهانی و آیت‌الله شیخ فضل‌الله نوری در داخل ایران و مراجعی همچون آیت‌الله محمد کاظم خراسانی، آیت‌الله شیخ عبدالله مازندرانی و آیت‌الله حاج میرزا حسین فرزند میرزا خلیل تهرانی در نجف اشرف

۱۳- اساس نهضت مشروطه بر چه پایه هایی استوار بود و چه اهدافی دنبال می‌کرد؟

مبارزه با استعمار خارجی و استبداد داخلی و تلاش برای برقراری عدالت در کشور تا با ایجاد عدالت خانه و «دارالشورا» قدرت و اختیارات پادشاه و حکام را محدود و با اجرای قوانین اسلامی از لجام گسیختگی آنها جلوگیری کند.

۱۴- زمینه‌های ورود تفکر مشروطه‌خواهی به ایران به ایران را بنویسید.

۱- اعزام دانشجویان به خارج ۲- سفرهای درباریان و سیاستمداران به خارج ۳- مهاجرت برخی از ایرانیان به کشورهای مختلف

۱۵- راه‌های انتقال تفکر مشروطه‌خواهی به ایران را به بنویسید.

دست‌آورد معاشرت‌ها، مسافرت‌ها و مأموریت‌های مهاجران، دانشجویان، جهان‌گردان و دیپلمات‌های ایرانی که با کشورهای پیشرفته در تماس بودند، از راه انتشار روزنامه‌ها و چاپ کتاب‌ها، و در خلال نامه‌ها و سخنان آنان، به جامعه منتقل می‌شد.

۱۶- روزنامه‌های فارسی زبان عصر قاجار چند دسته بودند؟

داخلی و خارجی. روزنامه‌های داخلی خود به دو دسته «روزنامه‌های دولتی» و «غیردولتی» تقسیم می‌شدند.

۱۷- اولین نشانه‌های اندیشه‌های نوین، در مشاهده می‌شود. سفرنامه‌های عهد قاجار

۱۸- سفرنامه‌های عهد قاجار را نام برده حاوی چه نکاتی است؟

سفرنامه میرزا صالح شیرازی: تعریف و تمجید از اندیشه‌ی نوین غربی به ویژه نظام حکومت مشروطه انگلیس

سیاحت‌نامه‌ی ابراهیم بیگ اثر حاج زین‌العابدین مراغه‌ای: بیان اوضاع نابسامان کشور به زبان ساده و سخن گفتن از ویژگی‌های مثبت تمدن غرب

۱۹- نوشته‌های چه کسانی که در پیدایش مشروطه‌خواهی مؤثر بود؟

میرزا ملکم‌خان - میرزا یوسف خان مستشارالدوله - عبدالرحیم‌خان طالبوف - میرزا فتحعلی آخوندزاده

۲۰- ویژگی‌های بارز افکار روشنفکران دوره‌ی قاجار چیست؟

پذیرش اندیشه‌های غربی و شیفتگی و خودباختگی بی‌چون و چرا در برابر فرهنگ بیگانه، - درآمیختن نهضت مشروطه طلبی مردم ایران را که بر مبنای عدالت خواهی و نفی استبداد و استعمار بود، با عقاید برخاسته از اندیشه‌های وارداتی و غربی خود

۲۱- آخرین نمونه نارضایتی عمومی مردم در دوره قاجار چه بود؟ ترور ناصرالدین شاه،

۲۲- ویژگی‌های ناصرالدین شاه را بنویسید.

ناصرالدین شاه پادشاهی خودکامه بود که در طی حکمرانی پنجاه ساله اش، با شیوه‌های استبدادی، از ابراز علنی انتقادهای مردم جلوگیری می‌کرد.

۲۳- جانشین ناصرالدین شاه که بود؟ ویژگی‌های وی را ذکر کنید.

مظفرالدین شاه، فردی سست عنصر، بی‌اراده و بیمار بود و توانایی سروسامان دادن به امور کشور را نداشت. اما در عین حال، رؤوف و مهربان بود.

۲۴- مظفرالدین شاه، چه کسی را به عنوان صدراعظم انتخاب کرد و اداره مملکت را به او سپرد؟ عین‌الدوله

۲۵- عوامل نارضایتی و شورش عمومی در دوره مظفرالدین شاه را بنویسید.

۱- سفرهای مظفرالدین شاه به خارج با هزینه‌های سنگین که با گرفتن وام از بیگانگان آن را تأمین می‌کرد ۲- خشونت‌های عین‌الدوله و

حاکمان ایالت‌ها ۳- فقر عمومی ۴- رکود شدید اقتصاد

۲۶- حوادث تسریع‌کننده پیروزی نهضت مشروطه را بنویسید.

۱- ماجرای نوز بلژیکی ۲- نارضایتی مردم ایالت‌ها ۳- ماجرای بانک استقراضی روس ۴- افزایش نرخ قند ۵- مهاجرت صغری ۶- مهاجرت کبری

۲۷- واقعه اعتراض به ماجرای نوز بلژیکی به چه علت بود؟ این واقعه واکنشی در برابر توهین به مقدسات مردم مسلمان ایران بود.

۲۸- علت جنبش عمومی مردم علیه نوز بلژیکی را توضیح دهید؟

اروپاییانی که در تهران بودند، در مراسم سال نو محفلی می آراستند و در آن، با پوشیدن لباس‌های مختلف و زدن صورتک (ماسک) بر چهره، جشن بال ماسکه برپا می کردند. در مراسم سال ۱۲۸۳ ش. موسیو نوز بلژیکی، که طبق قرارداد گمرکی ایران و روسیه (۱۲۸۰ ش.) کارگزار روس‌ها در امور گمرک ایران بود، با لباس روحانیان و در حالی که قلیان به دست داشت، عکس گرفت. این عکس در محرم ۱۳۲۳ ق / ۱۲۸۳ ش. در میان مردم عزا دار پخش و موجب اعتراض مردم شد.

۲۹- چرا اقدام نوز بلژیکی موجب اعتراض مردم شد؟

زیرا بلژیکی‌ها که از سال ۱۳۱۵ ق / ۱۲۷۶ ش. اداره‌ی گمرک‌های ایران را به دست گرفته بودند، با بدرفتاری افکار عمومی را بر ضد خود تحریک کرده بودند.

۳۰- رهبری حرکت علیه نوز بر عهده چه کسی بود؟ آیت‌الله سیدعبدالله بهبهانی

۳۱- اولین جرقه‌ی نهضت مشروطه چه بود؟ ماجرای نوز بلژیکی

۳۲- در جریان ماجرای نوز بلژیکی چه کسانی با هم متحد شدند؟ آیت‌الله سیدعبدالله بهبهانی با آیت‌الله سید محمد طباطبایی

۳۳- هم زمان با سفر سوم مظفرالدین شاه به اروپا چه حادثه‌ای اتفاق افتاد؟ تحصن عده‌ای از بازرگانان در حرم حضرت عبدالعظیم

۳۴- همزمان با انقلاب مشروطه مردم کدام ایالت‌ها و چرا علیه حکومت قاجار دست به اعتراض زدند؟

۱- شلاق خوردن و تبعید سه تن از علمای کرمان به دلیل درگیر مردم و فرقه شیخیه ۲- ظلم و ستم شعاع السلطنه حاک فارس ۳- ستمگری‌های آصف الدوله حاک خراسان

۳۵- ماجرای بانک استقراضی روس را توضیح دهید؟

وجود مخالفت عمومی، روس‌ها در محل یک قبرستان متروک، ساختمان بانک استقراضی روس را با توجه به مخالفت آیت‌الله سیدمحمد طباطبایی و مردم بنا نهادند. بنابراین، یک اعتراض عمومی شکل گرفت، اما روس‌ها، با بی‌اعتنایی، به کار خود ادامه دادند. مردم تهران با هدایت روحانیون مبارز در یک شورش عمومی، ساختمان مذکور را با خاک یکسان کردند.

۳۶- چگونه ماجرای افزایش نرخ قند و تعطیل بازار تبدیل به یک شورش عمومی شد؟

در دوران قاجاریه برخی از کالاهای مورد نیاز مردم مانند نفت، کبریت و قند از روسیه وارد می شد. در اثر جنگ روس و ژاپن نرخ قند افزایش یافت و شعله‌های اعتراض مردم را برافروخت. به دنبال خشم عمومی از گرانی‌ها، در مسجد شاه مجلسی بزرگ برپا شد. این تجمع، با توطئه امام جمعه درباری و عوامل او که پشتیبان نظام استبدادی بودند، به تشنج کشیده شد و مأموران، با چوب و چماق به جان مردم افتادند. در پی این حادثه، اجتماع‌های بزرگی در منزل‌های علما برپا شد.

۳۷- به پیشنهاد چه کسی روحانیون و مردم، با اعتراض تهران را ترک و در حرم حضرت عبدالعظیم تحصن کردند؟ آیت‌الله طباطبایی

۳۸- اصطلاح زیر را توضیح دهید؟

مهاجرت صغری:

مهاجرت روحانیون و مردم به شهر ری و تحصن در صحن حضرت عبدالعظیم به مهاجرت صغری مشهور است.

۳۹- اولین مرحله‌ی اتحاد نیروهای ضد استبداد در چه جریانی بود؟ مهاجرت صغری

۴۰- چرا مهاجران در مهاجرت صغرا سفیر عثمانی را واسطه قراردادده تا حرف‌های خود را به گوش شاه برسانند؟

از آنجا که مهاجران نمی‌توانستند حرف خود را به گوش شاه برسانند لذا م مجبور شدند سفیر عثمانی را واسطه قرار دهند و توسط او، خواسته‌های خود را به گوش شاه برسانند.

۴۱- مهاجران در مهاجرت صغری چه خواسته‌هایی داشتند؟

۱- ایجاد عدالت خانه در همه‌ی شهرها، برای رسیدگی به شکایت‌های مردم و برقراری عدالت در جامعه. ۲- عمل به قانون اسلامی، به طور دقیق و به دور از ملاحظه‌های شخصی.

۴۲- علت قیام و اعتراض مردم و مهاجرت کبرا چه بود؟

بعد از مهاجرت صغرا معلوم شد عین الدوله به آنان وعده‌ی دروغین داده و در پی آن است که با ایجاد اختلاف در میان آنان و دستگیری، تبعید و زندانی کردن رهبران قیام، جلوی حرکت های انقلابی دیگر را بگیرد. آیت‌الله طباطبایی چند بار به مظفرالدین شاه نامه نوشت و خواسته های مردم و بی اعتنائی عین الدوله را به او یادآور شد. اما این نامه ها یا به دست شاه نرسید و یا به آن ها توجه نکرد. این بار بین مردم و سربازان درگیری پیش آمد و در نتیجه، چند نفر مجروح شدند و طلبه ای به شهادت رسید. این حادثه، خشم مردم را برانگیخت. عین‌الدوله به سخت گیری بیش تر پرداخت و تهران حالت حکومت نظامی به خود گرفت. عین الدوله از علما خواست که به خانه هایشان بروند تا خواسته‌های آنان عملی شود. اما رهبران مردم، پس از تبادل نظر، تصمیم گرفتند این بار در اعتراض به اقدام های دولت، به شهر مقدس قم مهاجرت کنند.

۴۳- چرا مهاجرت به قم به مهاجرت کبرا معروف شد؟

زیرا این مهاجرت که گسترده تر از مهاجرت قبل بود، به مهاجرت کبری معروف شد.

۴۴- اصطلاح زیر را تعریف کنید.

بست نشینی:

از دیرگاه سنت بست‌نشینی در ایران وجود داشت و مردم برای اعتراض در اماکن مذهبی و مورداحترام مثل مساجد، زیارتگاه‌ها و ... تحصن می‌کردند.

۴۵- سفارت انگلستان چگونه از بست نشینی مهاجران در باغ سفارت به سود خود استفاده کرد؟

دولت انگلستان بر خلاف دولت روسیه که از دربار حمایت می‌کرد، به ظاهر پشتیبان نهضت مشروطه بود. انگلستان، برای نیل به مقاصد و منافع استعماری اش این سیاست را در پیش گرفته بود.

۴۶- چرا سفارت انگلستان مردم را به تحصن در سفارت‌خانه تشویق می‌کرد؟

سفارت انگلستان در تهران که آرزویی جز اخراج طرفداران روسیه را از دربار نداشت، عده ای از عامل های شناخته شده‌ی خود را در بین آزادی خواهان وارد و مردم را به تحصن در سفارت خانه تشویق کرد.

۴۷- در جریان مهاجرت کبرا چه عاملی بر استحکام قیام افزود؟

در جریان مهاجرت کبرا حضور شیخ فضل الله نوری، روحانی طراز اول تهران، در کنار آیت الله بهبهانی و آیت الله طباطبایی، بر استحکام قیام افزود.

۴۸- خواسته های مهاجران در مهاجرت کبری را بنویسید؟

۱- برکناری عین الدوله از صدارت ۲- فراهم کردن زمینه برای بازگشت مهاجران به تهران ۳- ایجاد عدالت خانه ۴- تشکیل دارالشورا (مجلس نمایندگان).

۴۹- خواسته‌های مهاجران در مهاجرت صغرا و کبرا را با هم مقایسه کنید؟

در مهاجرت صغری مهاجران خواستار ایجاد عدالت‌خانه (دادگستری) و عمل به قانون اسلامی بودند، اما در مهاجرت کبری خواهان برکناری عین‌الدوله از صدارت، ایجاد عدالت‌خانه، فراهم کردن زمینه برای بازگشت مهاجران به تهران و تشکیل دارالشورا بودند
کلیدواژه: عدالت‌خانه، عمل به قانون اسلامی، برکناری عین الدوله، بازگشت مهاجران و تشکیل دارالشورا (مجلس)

۵۰- مظفرالدین در راستای خواسته های مشروطه خواهان در مهاجرت کبرا چه اقداماتی انجام داد؟

مظفرالدین شاه تسلیم خواسته های مردم شد. او عین الدوله را عزل کرد و فرمان تشکیل مجلس شورای ملی را در ۱۴ مرداد ۱۲۸۵ صادر کرد. اولین دوره مجلس شورای ملی با حضور نمایندگان تهران تشکیل گردید.

۵۱- بعد از مظفرالدین شاه چه کسی به سلطنت رسید؟

ولیعهد او، محمدعلی میرزا، با عنوان محمدعلی شاه

۵۲- برخورد محمدعلی‌شاه با مشروطه خواهان پس از رسیدن به سلطنت چه بود؟

وی نمی خواست در برابر قانون اساسی و مجلس شورای ملی تمکین کند. و در ۲۸ دی ۱۲۸۵ جشن تاجگذاری بر پا کرد و از اشراف و نمایندگان دولتهای خارجی برای شرکت در این مراسم دعوت به عمل آورد، اما نمایندگان مجلس شورای ملی را دعوت نکرد. این، اولین بی‌اعتنایی محمدعلی‌شاه به مجلس بود. پس از این ماجرا، کشمکش محمدعلی‌شاه با مجلس آغاز شد که سرانجام وی مجلس را به توپ بست.

۵۳- موارد بی‌اعتنایی محمد علی شاه را نسبت به مشروطه و مشروطه خواهان بنویسید.

عدم دعوت از نمایندگان مجلس در جشن مراسم تاجگذاری - عدم امضای متمم قانون اساسی مشروطه

۵۴- مهم‌ترین دشواری‌های اساسی نظام مشروطه در دوره محمدعلی‌شاه را بنویسید.

۱- تدوین متمم قانون اساسی و شدت گرفتن اختلاف‌ها ۲- خودداری محمدعلی‌شاه از امضای متمم قانون اساسی ۳- دخالت‌های روسیه و انگلستان در نهضت مشروطه

۵۵- قانون اساسی مشروطه دارای چه ضعف‌هایی بود؟

این قانون در پنجاه و یک اصل تنظیم شده بود و در حقیقت نظام نامه ای بود که اداره امور مجلس و حدود آن را روشن می ساخت. در این قانون، از حقوق و تکالیف دولت نسبت به ملت و بالعکس سخن به میان نیامده بود. بنابراین، لازم بود متممی بر آن نوشته و تکمیل می شد.

۵۶- کمیسیونی متشکل از چند نماینده برای تدوین «متمم قانون اساسی» تشکیل شد؟ شش تن از نمایندگان

۵۷- با تلاش‌های پیگیر و مجاهدت‌های چه کسی اصل دوم متمم قانون اساسی تصویب شد؟

آیت‌الله شیخ فضل‌الله نوری

۵۸- اصل دوم متمم قانون اساسی مشروطه که با تلاش شیخ فضل‌الله نوری به تصویب رسید چه بود؟

در هر دوره از مجلس، هیئتی پنج نفره از مجتهدان و فقیهان اسلام که با اقتضای زمان آشنا بودند، به عنوان عضو، در مجلس شورای ملی شرکت می کردند، تا بر قانون‌هایی که تدوین و تصویب می شد، نظارت کنند که خلاف قواعد اسلامی و دستورهای شرع نباشد.

۵۹- در فاصله تدوین متمم قانون اساسی در دوره محمدعلی‌شاه چه عواملی موجب آشفتگی اوضاع شده بود؟

اختلاف درونی مشروطه خواهان از یک سو و مخالفت محمدعلی‌شاه با نظام مشروطه از سوی دیگر

۶۰- به نظر شما، چرا شیخ فضل‌الله نوری پس از تدوین متمم قانون اساسی از صف طرفداران مشروطه جدا شد؟

شیخ فضل‌الله نوری به دلیل اعمال نفوذ غرب‌گرایان در نهضت مشروطه و انحراف آن از مسیر اسلامی و ملی اولیه از صف طرفداران مشروطه جدا شد. او معتقد بود که باید «مشروطه مشروعه» ایجاد شود.

۶۱- عکس‌العمل مردم پس از عدم امضای متمم قانون اساسی توسط محمدعلی‌شاه چه بود؟

این برخورد، مردم را به هیجان آورد؛ بازارها بسته شد، و چندین هزار نفر به سوی مجلس هجوم آوردند. مردم شهرهای دیگر همچون تبریز، اصفهان، شیراز، رشت و کرمان نیز با مردم تهران هم صدا شدند. مراجع تقلید، از نجف اشرف، طی تلگراف‌هایی، به نصیحت شاه پرداختند. در چنین شرایطی، شاه، در شهریور سال ۱۲۸۶، به ناچار، متمم قانون اساسی را امضا کرد.

۶۲- علل مخالفت روس‌ها با نهضت مشروطه ایران چه بود؟

۱- جلوگیری از نفوذ انگلیس در نهضت مشروطه ۲- کمک به محمدعلی‌شاه که طرفدار روس بود ۳- پیش‌گیری از قیام‌های ملت‌های قفقاز برای گرفتن آزادی

۶۳- چرا انگلیس از نهضت مشروطه ایران حمایت می‌کرد؟

۱- افزایش اعتبار خود در ایران برای به دست آوردن موقعیتی بهتر از روسیه ۲- به قدرت رساندن مهره‌های انگلیسی در دستگاه حاکم و مجلس ۳- محافظت از هندوستان و سایر مستعمرات انگلستان در منطقه

۶۴- علت امضای قرارداد ۱۹۰۷ میان روسیه و انگلستان چه بود؟

حضور آلمان به عنوان یک قدرت جدید در صحنه سیاست جهان بود. با در خطر قرار گرفتن مستعمره های روس و انگلیس در جاهای دیگر دنیا، توسط استعمارگر جدید یعنی آلمان، آن ها اختلاف ها را کنار گذاشتند و به موجب قرارداد ۱۹۰۷، ایران را بین خود تقسیم کردند.

۶۵- در قرارداد ۱۹۰۷ چه تصمیماتی در مورد ایران گرفته شد؟

این قرار داد با پادرمیانی فرانسه که از قدرت روزافزون آلمان بیمناک بود، ایران را به سه منطقه تقسیم کردند: منطقه شمال، از خط فرضی بین قصر شیرین، اصفهان، یزد، خواف و مرز افغانستان، حوزه نفوذ روسیه شناخته شد. منطقه جنوب، از خط فرضی بین بندرعباس، کرمان، بیرجند، زابل و سرحدات افغانستان که دارای ارزش حیاتی برای دفاع از هند بود، قلمرو نفوذ انگلستان مقرر گردید. قسمت سوم که شامل کویرها و بیابان های بی آب و علف بود، منطقه بی طرف و متعلق به ایران شناخته شد.

۶۶- چرا روس و انگلیس منطقه بی طرف را در قرارداد ۱۹۰۷ قرار دادند؟

منظور از این کار هم آن بود که دو دولت تا حدودی از یکدیگر فاصله بگیرند و از برخوردهای احتمالی بین آنها، جلوگیری شود.

۶۷- اقدام های انقلابی مردم و مجلس در مقابل قرارداد ۱۹۰۷ چه بود؟

الف: شکل گرفتن هیجان عمومی مردم در مقابل قرارداد ب: رد قرارداد توسط نمایندگان مجلس ج: رد دریافت وام از دولت های خارجی و تأسیس بانک ملی د: اخراج نوز بلژیکی از ایران

۶۸- به نظر شما چرا دولت روسیه و انگلستان برای سرکوب مشروطه خواهان به توافق رسیدند؟

این اقدام های انقلابی، برای دولت های استعمارگر، زنگ خطر بود؛ زیرا در جهت خلاف هدف های استعماری آنان جریان داشت به همین دلیل، برای سرکوب مجلس، به توافق رسیدند و هنگامی که محمدعلی شاه ساختمان مجلس را به توپ بست، روسیه از آن حمایت کرد و انگلیس نیز با سکوت خود، به آن رضایت داد.

۶۹- مهم ترین اقدام محمدعلی شاه برای برقراری دوباره نظام استبدادی چه بود؟

محمدعلی شاه برای مبارزه با مشروطه خواهان، میرزا علی اصغر خان امین السلطان را که از مخالفان جدی مشروطه بود و در اروپا به سر می برد، به کشور دعوت کرد، تارياست دولت را به او بسپارد و به کمک وی، دوباره نظام استبدادی را حاکم سازد.

۷۰- چرا علی اصغر خان امین السلطان ترور شد؟

او که در دوره نخست وزیری خود، سیاستی دوگانه در پیش گرفته بود، سرانجام توسط یکی از طرفداران مشروطه ترور شد.

۷۱- علت و بهانه محمدعلی شاه برای به توپ بستن مجلس را توضیح دهید.

امین السلطان در دوره نخست وزیری خود، سیاستی دوگانه در پیش گرفته بود، سرانجام توسط یکی از طرفداران مشروطه ترور شد. چندی بعد محمدعلی شاه در یکی از خیابان های تهران مورد سوء قصد قرار گرفت، ولی آسیبی ندید شاه، این اقدام را به مشروطه خواهان نسبت داد و به همین بهانه، تصمیم گرفت مجلس را برای همیشه تعطیل کند.

۷۲- به فرمان محمدعلی شاه چه کسی با نیروهای خود به مجلس حمله کرد؟ لياخوف روسی فرمانده نیروهای قزاق

۷۳- سرنوشت مشروطه خواهان پس از به توپ بستن مجلس چه بود؟

تمام خانه های مشروطه خواهان غارت شد و مأموران به دستگیری آنان پرداختند. آیت الله سید محمد طباطبایی و سید عبدالله بهبهانی، توسط قزاق ها دستگیر، شکنجه و تبعید شدند. به دستور شاه، میرزا جهانگیر خان صوراسرافیل، ملک المتکلمین و سید جمال الدین واعظ اعدام شدند. بعضی از نمایندگان نیز که مورد تعقیب قرار گرفته بودند (از جمله تقی زاده)، به سفارت انگلیس پناه بردند.

۷۴- تعریف اصطلاح تاریخی:

دوره استبداد صغیر: پس از به توپ بستن مجلس، دوباره برای مدتی استبداد حاکم شد. این دوره که یک سال به طول انجامید بار دیگر استبداد به جای مشروطیت حاکم شد. از این رو آن را دوره ای استبداد صغیر می گویند.

۷۵- مقاومت مردم در دوره استبداد صغیر از کدام شهر آغاز شد؟

از تبریز به رهبری ستارخان و باقرخان

۷۶- کدامیک از مراجع مقیم نجف از مشروطه‌خواهان در برابر حکومت استبدادی محمدعلی شاه حمایت کردند؟

آیت الله محمدکاظم خراسانی، آیت الله سید عبدالله مازندرانی و آیت الله حاج میرزا حسین فرزند میرزاخلیل تهرانی - قیام مردم تبریز به رهبری ستارخان و باقرخان - قیام مردم اصفهان و بختیاری ها - قیام مردم گیلان

۷۷- چگونه حکومت استبدادی محمدعلی شاه به پایان رسید؟

سرانجام نیروهای مردمی هوادار مشروطه از اصفهان و بختیاری و گیلان، راهی تهران شدند. سرانجام در تیرماه سال ۱۲۸۸ هواداران مشروطه به تهران رسیدند و با پناهنده شدن محمد علی شاه به سفارت روسیه، حکومت استبدادی او به پایان رسید. سیاست روس و انگلیس در این زمان، مبتنی بر حفظ محمدعلی شاه بود.

۷۸- ویژگی‌های دوره دوم مشروطه را بنویسید.

۱- اختلاف های شدید بین طرفداران مشروطه

۲- مداخله های آشکار و سلطه گرانه ی روس و انگلیس در سر نوشت ایران

۷۹- اقدامات مجلس فاتحان تهران پس از فتح تهران را بنویسید.

پس از فتح تهران مجلسی فوق العاده، مرکب از سران و رؤسای مجاهدان، شاهزادگان، اعیان و وکلای تشکیل شد و به اتفاق ۱- خلع محمدعلی شاه از سلطنت ۲- به سلطنت رساندن پسر دوازده ساله ی او، احمد میرزای ولیعهد

۸۰- علت نارضایتی مشروطه‌خواهان تبریز پس از فتح تهران چه بود، مهمترین درخواست آنها را بنویسید.

چون ملاحظه کردند که مستبدان دوره ی استبداد و دشمنان دیروز مشروطه، دوباره زماندار مملکت شدند، بسیار ناخشنود و معترض بودند. آنان هم چنین خواستار اخراج افراد تندرو و افراطی نظیر تقی زاده از مجلس بودند.

۸۱- سرنویشت محمدعلی شاه پس از فتح تهران چه شد؟

محمدعلی شاه نیز، با حمایت روس و انگلیس، بدون محاکمه و حتی با پرداخت حقوق سالیانه راهی بندر اُدسا در روسیه شد.

۸۲- نقش شیخ فضل الله در نهضت مشروطه را توضیح دهید؟

شیخ فضل الله نوری، مجتهد طراز اول تهران بود که به دفاع از «مشروطه مشروعه» و قانون اساسی بر پایه ارزش‌های اسلامی، با مشروطه اقتباس شده از غرب، مخالفت کرده بود. در جریان نهضت تنباکو، وی به عنوان نماینده میرزای شیرازی در ایران، به حمایت جدی از این نهضت پرداخت.

۸۳- چگونگی محاکمه و شهادت شیخ فضل الله نوری را توضیح دهید؟

بیرم خان ارمنی که پس از پیروزی مشروطه خواهان، با فرصت طلبی مدارج ترقی را به سرعت طی کرده بود، مأمور دستگیری شیخ فضل الله نوری شد. این عالم روحانی پس از یک محاکمه ی فرمایشی، به شهادت رسید.

۸۴- به نظر محققان علت اعدام شیخ فضل الله نوری چه بود؟ عده ای اعدام او را انتقام استعمار از روحانیت ایران برای جبران شکست در نهضت تحریم تنباکو و پیشگیری از تکرار مقاومت های مشابه آن می دانند.

۸۵- درگیری میان مشروطه خواهان پس از چه حادثه‌ای اتفاق افتاد و چه موضوعی باعث اختلاف نظر بود؟

به دنبال اعدام شیخ فضل الله نوری و تشکیل دومین دوره مجلس شورای ملی، اختلاف میان مشروطه‌خواهان شدت گرفت. رابطه دین و سیاست از موضوعات مهم در این اختلاف نظر بود.

۸۶- دیدگاه‌های گروه‌های مخالف یکدیگر در دوره ی مشروطه دوم را با یکدیگر مقایسه کنید.

۱- عده‌ای، مذهب سدی محکم در برابر بی‌عدالتی و استبداد بوده و بیگانگان را از دخالت در امور کشور باز میداشت

۲- از نظر عده‌ای دیگر، دین باید از سیاست جدا شده و نهضت مشروطه از جنبه‌های دینی تهی گردد.

۸۷- درگیری‌های سیاسی در دوره ی دوم مشروطه چه نتایجی داشت؟

باشدت گرفتن درگیری های سیاسی، به تدریج، جو وحشت و ترور بر جامعه حاکم گردید. نخست سید عبدالله بهبهانی که نقشی مهم در رهبری نهضت مشروطه داشت، توسط دموکرات ها ترور شد. تقی زاده که متهم به دست داشتن در این ترور بود، از کشور گریخت و به اروپا رفت. به فاصله ای کوتاه، چند تن از دموکرات ها ترور شدند.

۸۸- مشکلات دولت در دوره دوم مشروطه را بنویسید.

دولت و مجلس جدید، ابزارهای لازم برای اداره کشور را در اختیار نداشتند. وزرای جدید انتخاب شده بودند، ولی وزارتخانه و تشکیلات منسجمی برای اجرای قوانین وجود نداشت. از طرفی خزانه تقریباً خالی بود و دولت نمیتوانست وزارتخانه‌ها را راه‌اندازی و اصلاحات را آغاز کند. گردآوری درآمدهای حکومتی هم با مشکل مواجه بود.

۸۹- مجلس برای اصلاح امور در دوره دوم مشروطه چه اقداماتی انجام داد؟

طبق تصمیم مجلس شورای ملی، عده ای کارشناس از آمریکا برای اصلاح اداره ی دارایی و خزانه داری کل، یک فرانسوی برای دادگستری، و چند سوئدی برای ژاندارمری، استخدام شدند.

۹۰- چرا روسیه و انگلیس از مورگان شوستر عصبانی شد؟

مورگان شوستر آمریکایی، معروفترین چهره در بین آنان بود که با اختیارات وسیعی که مجلس به او داد، شروع به انجام اصلاح هایی دامنه دار در امور مالی و گمرک ها کرد. این اقدام او که سبب منظم شدن دستگاه اقتصادی کشور می شد، روس و انگلیس را سخت عصبانی کرد.

۹۱- درخواست های روسیه در اخطار به ایران در ماجرای مورگان شوستر چه بود؟

۱- اقدام های مورگان شوستر متوقف واو از ایران اخراج شود. ۲- بدون موافقت روس و انگلیس، از استخدام اتباع خارجی در ایران، خودداری شود. ۳- هزینه ی لشکر کشی قوای روسیه به ایران را، دولت پرداخت کند.

۹۲- واکنش ایران در برابر اخطار روسیه در ماجرای مورگان شوستر چه بود؟

با به پایان رسیدن مهلت چهار و هشت ساعته، روسیه، بلافاصله، نیروهای خود را به داخل خاک ایران اعزام کرد. مجلس اخطار روسیه را رد کرد ولی صمصام السلطنه، نخست وزیر، از ترس اشغال پایتخت، تسلیم شد و مجلس شورای ملی را منحل کرد.

۹۳- اقدامات مردم و علما در مقابل اقدامات روسها در مسئله مورگان شوستر را توضیح دهید؟

انبوه تظاهر کنندگان مردمی، به خصوص زنان، با شعار «یا مرگ یا استقلال» به مجلس حمله کردند. علمای مذهبی در ایران و عتبات عالیات (عراق)، مردم را به مقاومت دعوت کرده و تصمیم حرکت به ایران را گرفتند. آیت الله آخوند خراسانی، مرجع بزرگ شیعه مقیم عراق، تصمیم گرفت به سوی ایران حرکت کند، تا مردم را برای مقاومت در برابر زورگویی بیگانه، بسیج کند .

۹۴- روسها در مقابل قیام مردم در مسئله مورگان شوستر چه اقداماتی انجام دادند؟

الف: سرکوب کانون های مقاومت تبریز و مشهد ب: مرقد مطهر امام هشتم (ع) را به توپ بستند ج: منطقه ی زیر نفوذشان را طبق قرار داد ۱۹۰۷ اشغال کردند. در این زمان، انگلیس نیز برای اشغال منطقه زیر نفوذ خود، قوایی از هندوستان وارد جنوب ایران کرد.

۹۵- اقدامات انگلیسی ها در جریان قیام مردم در ماجرای مورگان شوستر چه بود؟

در این زمان، انگلیس نیز برای اشغال منطقه زیر نفوذ خود، قوایی از هندوستان وارد جنوب ایران کرد. سرانجام نیز، در سال ۱۲۹۱ش / ۱۹۱۲م این دو کشور سلطه گر، دولت ایران را مجبور کردند تا سیاست خود را با اصول قرارداد ۱۹۰۷ تطبیق دهد.

جواب پرسش های نمونه

۱- چه عواملی زمینه های نهضت مشروطه را فراهم کرد؟

۱- از دست رفتن بخش هایی از سرزمین ایران

۲- ضربه استعمار بر مملکت

۳- استبداد دستگاه حاکم

۴- مخالفت‌های مردم و علما با استبداد و استعمار

۵- ورود اندیشه‌های جدید

۲- مهاجران در هجرت صغری چه خواسته‌هایی داشتند؟

۱- ایجاد عدالت‌خانه در همه شهرها برای رسیدگی به شکایت‌های مردم و برقراری عدالت در جامعه

۲- عمل به قانون اسلامی به‌طور دقیق و به‌دوراز ملاحظه‌های شخصی

۳- سفارت انگلیس در نهضت مشروطه چگونه از سنت بست‌نشینی به سود منافع خود استفاده کرد؟

دولت انگلستان برخلاف دولت روسیه که از درباره حمایت می‌کرد به‌ظاهر پشتیبان نهضت مشروطه بود انگلستان برای نیل به مقاصد و منافع استعماری‌اش این سیاست را در پیش گرفته بود سفارت انگلستان در تهران که آرزویی جز اخراج طرفداران روسیه را از دربار نداشت عده‌ای از عامل‌های شناخته‌شده خود را در بین آزادیخواهان وارد و مردم را به تحصن در سفارتخانه تشویق کرد.

۴- دولت روسیه به چه دلایلی با نهضت مشروطه مخالفت می‌کرد؟

۱- جلوگیری از نفوذ انگلیس در نهضت مشروطه

۲- کمک به محمدعلی شاه که طرفدار روس بود

۳- پیشگیری از پیام‌های ملت‌های قفقاز برای گرفتن آزادی

۵- روسیه و انگلستان بر اساس قرارداد ۱۹۰۷ چرا و چگونه ایران را میان خود تقسیم کردند؟

علت امضای قرارداد ۱۹۰۷ حضور آلمان به‌عنوان یک قدرت جدید در صحنه سیاست جهان بود با در خطر قرار گرفتن مستعمره‌های روس و انگلیس در جاهای دیگر دنیا توسط استعمارگر جدید یعنی آلمان آن‌ها اختلافات را کنار گذاشتند و به‌موجب قرارداد ۱۹۰۷ ایران را میان خود تقسیم کردند.

بر اساس این قرارداد ایران به سه منطقه تقسیم شد منطقه شمال از خط فرضی بین قصر شیرین اصفهان یزد خواف و مرز افغانستان حوزه نفوذ روسیه شناخته شد منطقه جنوب از خط فرضی بین بندرعباس کرمان بیرجند زابل و سرهای افغانستان که دارای ارزش حیاتی برای دفاع از هند بود قلمرو نفوذ انگلستان مقرر گردید قسمت سوم که شامل کویرها و بیابان‌های بی‌آب‌وعلف بود منطقه بی‌طرف را متعلق به ایران شناخته شد.

سؤال درس ششم:

- ۱- به نظر شما، عمده تحولات تاریخ جهان در قرن نوزدهم، متأثر از کدام رویداد تاریخی بوده است؟
انقلاب کبیر فرانسه و انقلاب صنعتی
- ۲- مهم‌ترین تحولات ناشی از پیامدهای انقلاب کبیر فرانسه و انقلاب صنعتی را بنویسید؟
تداوم و گسترش رقابت‌های استعماری، رشد اندیشه ملی‌گرایی (ناسیونالیسم) و ظهور قدرت‌های جدید.
- ۳- به نظر شما در قرن نوزدهم میلادی چه عواملی موجب گسترش استعمار در جهان شد؟
انقلاب صنعتی و تولید سلاح‌های پیشرفته مانند توپ و کشتی‌های جنگی
- ۴- در قرن نوزدهم میلادی کدام کشورهای اروپایی به رقابت‌های استعماری پرداختند و در کدام مناطق نفوذ و مداخله کردند؟
۱- دولت‌های استعمارگر اروپایی، به‌ویژه انگلستان و فرانسه، با گسترش مستعمرات خود در قاره‌های آسیا، آفریقا، آمریکا و اقیانوسیه ۲- دولت روسیه نسبت به همسایگان جنوبی خود یعنی ایران و عثمانی ۳- در قاره آمریکا، ایالات‌متحده و با بهره‌گیری از توان نظامی و اقتصادی اقدام به نفوذ و مداخله در امور کشورهای آمریکای لاتین (آمریکای جنوبی) کرد.
- ۵- در قرن ۱۹ میلادی کدام کشور از نظر علمی و فرهنگی به‌مراتب از کشورهای اروپای مرکزی و غربی عقب‌مانده‌تر بود؟ روسیه
- ۶- اهداف روس‌ها از حمله به ایران و عثمانی را بنویسید. باهدف رسیدن به دریاهای گرم و آبراه‌های مهم.
- ۷- به نظر شما، مردم کشورهای مستعمره در قرن ۱۹ م. برای رهایی از استعمار چه اقداماتی می‌توانستند انجام دهند؟
در برابر ورود آن‌ها مقاومت می‌کردند یا مبارزه و جنبش اعتراضی انجام می‌دادند.
- ۸- مهم‌ترین جنبش‌های اعتراضی علیه استعمارگران در کدام کشورها و به رهبری چه کسانی بود؟
۱- قیام مهدیون در سودان به رهبری مهدی سودانی در مقابل انگلیس ۲- مبارزات مردم الجزایر به فرماندهی امیر عبدالقادر بر ضد ارتش فرانسه ۳- شورش سپاهیان هندی و مبارزات ضد استعماری گاندی در هندوستان ۴- جنبش استقلال طلبانه مردم آمریکای لاتین به رهبری سیمون بولیوار
- ۹- در سده ۱۹ م، کدام جریان‌های و در بسیاری از سرزمین‌ها و جوامع اروپایی پا گرفت و زمینه‌ساز شکل‌گیری کشورها و دولت‌های ملی جدیدی شد. ملی‌گرایی و آزادی‌خواهی
- ۱۰- در سده ۱۹ میلادی گسترش تفکر ملی‌گرایی چه پیامدهای داشت؟
تفکر ملی‌گرایی، مردمان و گروه‌های قومی را که تاریخ و فرهنگ و زبان مشترکی داشتند، برانگیخت تا باهم یکی شوند و زیر پرچم حکومتی یکپارچه و مستقل قرار گیرند.
- ۱۱- تفکر ملی‌گرایی، در شکل‌گیری کدام کشورها تأثیر داشت؟ ایتالیایی‌ها، آلمانی‌ها، لهستانی‌ها، صرب‌ها و مجارها
- ۱۲- چگونگی وحدت ایتالیا را توضیح دهید؟
تا حدود اواسط قرن ۱۹ م ایتالیا کشوری چندپاره بود که بر هر قسمت آن خاندان‌های مختلف، پاپ‌ها و یا کشورهای همسایه (اتریش و فرانسه) حکومت می‌کردند. در نیمه دوم این قرن، ملی‌گرایان ایتالیایی به رهبری کاوور و گاریبالدی قیام کردند و با استفاده از رقابتی که میان اتریش و فرانسه وجود داشت، موفق شدند ایتالیا را متحد کنند و تحت حاکمیت حکومت ملی و مستقلی درآورند.
- ۱۳- وضعیت سیاسی آلمان تا میانه سده ۱۹ میلادی چگونه بود؟
آلمانی‌ها نیز همچون ایتالیایی‌ها تا میانه قرن ۱۹ فاقد حکومت یکپارچه بودند و سرزمین‌های آنان در اتحادیه ضعیف موسوم به اتحادیه آلمانی در کنار هم قرار داشتند.
- ۱۴- به نظر شما چرا امپراتوری اتریش مجارستان مخالف وحدت آلمان بودند؟
امپراتوری اتریش مجارستان، که نفوذ فراوانی بر اتحادیه آلمانی داشت، مخالف چنین وحدتی بود و شکل‌گیری آلمان متحد و نیرومند را تهدیدی برای خویش می‌دانست.

۱۵- وحدت آلمان چگونه صورت گرفت؟

ایالت پروس، که یکی از بزرگ‌ترین و قدرتمندترین ایالت‌های اتحادیه آلمانی بود، پیشگام وحدت آلمان شد. ویلهلم یکم فرمانروای پروس به کمک صدراعظم خود بیسمارک، ملقب به مرد آهنین آن ایالت، سرزمین‌های آلمانی را متحد و امپراتوری آلمان را تأسیس کرد (۱۸۷۱ م). پروس برای رسیدن به این موفقیت بزرگ، با کشورهای دانمارک، اتریش مجارستان و فرانسه جنگید و آن‌ها را شکست داد.

۱۶- آلمان چگونه خیلی زود به کشوری صنعتی تبدیل شد؟ (به نظر شما کشور آلمان در زمان صدراعظمی بیسمارک چگونه به سرعت در مسیر پیشرفت و اقتدار قرار گرفت؟)

۱- تأسیس و توسعه مدارس و دانشگاه‌ها ۲- برپایی صنایع جدید ۳- بسط شبکه حمل‌ونقل و ارتباطات.

۱۷- آلمان چگونه توانست از نظر نظامی با انگلستان به رقابت برخیزد؟

آلمانی‌ها با ساخت تسلیحات مدرن به ویژه توپ، هواپیما، کشتی جنگی و زیردریایی، با انگلستان که در آن زمان قوی‌ترین نیروی دریایی را داشت، به رقابت برخاستند.

۱۸- آلمان از پیمان اتحاد سیاسی و نظامی با برخی کشورها چه اهدافی را دنبال می‌کرد؟

یک سو با هدف مقابله با تهدیدهای خارجی به ویژه خطر حمله فرانسه و از سوی دیگر برای پیشبرد سیاست‌های توسعه طلبانه خود در اروپا و فراسوی دریاها.

۱۹- اتحاد سه‌گانه چگونه تشکیل شد؟

آلمان نخست با امپراتوری اتریش مجارستان پیمان اتحاد بست و سپس، ایتالیا را نیز وارد این پیمان کرد و اتحاد سه‌گانه (مثلث) را تشکیل داد (۱۸۸۲ م).

۲۰- اهداف فرانسه از دوستی با روسیه و انگلستان را بنویسید. فرانسه برای خروج از انزوای سیاسی و پایان دادن به برتری جویی آلمان

۲۱- اتفاق سه‌گانه چگونه تشکیل شد؟

فرانسه نخست با روسیه و سپس با انگلستان پیمان‌های جداگانه‌ای منعقد کرد که آن‌ها را دوه‌دو شریک و متحد سیاسی، نظامی و اقتصادی یکدیگر قرار می‌داد.

۲۲- قرارداد ۱۹۰۷ میان چه کشورهایی امضا شد و به اختلافات خود در چه مناطقی پایان دادند؟

انگلستان و روسیه نیز با بستن معاهده ۱۹۰۷ م به اختلافات خود در ایران، افغانستان و تبت پایان دادند.

۲۳- مهم‌ترین علل بروز جنگ جهانی اول را ذکر کنید؟

۱- اختلافات مرزی و دشمنی شدید آلمان و فرانسه ۲- مسابقه تسلیحاتی ۳- رقابت بر سر مستعمرات ۴- اقدام برای توسعه نفوذ و دخالت در منطقه شبه جزیره بالکان

۲۴- جنگ جهانی اول چگونه آغاز شد؟

در پی قتل ولیعهد اتریش و همسرش به دست یک صرب ملی‌گرا در شهر سارایوو مرکز بوسنی، اتریش به حکومت صربستان مستقل اعلان جنگ کرد.

در آغاز کشورهای عضو اتحاد مثلث با کشورهای اتحاد مثلث وارد جنگ شدند (اوت ۱۹۱۴ / تابستان ۱۲۹۳ ش).

۲۵- پس از آغاز جنگ جهانی اول کدام کشورها به اتحاد مثلث و کدام کشورها به اتفاق مثلث پیوستند؟

امپراتوری عثمانی و بلغارستان به اتحاد مثلث و ژاپن، یونان، پرتغال، رومانی و برخی کشورهای دیگر به اتفاق مثلث پیوستند ایتالیایی‌ها نیز در میانه جنگ از اتحاد مثلث جدا شد و به اتفاق مثلث پیوست.

۲۶- جنگ جهانی اول به مدت سال در زمین و دریا و حتی هوا ادامه یافت. ۴ سال

۲۷- سیاست‌های توسعه‌طلبی سیاسی و نظامی روسیه از زمان پتر کبیرا چه هدفی آغاز شد؟

برای به چنگ آوردن مستعمرات

۲۸- علل شکل‌گیری اعتراضات گروه‌های مخالف علیه حکومت تزاری روسیه چه بود؟

بار اصلی این جنگ‌ها روسیه بر دوش مردم روسیه بود، ثروت حاصل از برنامه‌های استعماری تنها باعث عمیق‌تر شدن اختلاف طبقاتی در این کشور می‌شد. این شرایط موجب شکل‌گیری گروه‌های مخالف علیه تزارها شد.

۲۹- علل مخالفت مارکسیست‌ها با دولت تزاری روسیه چه بود؟

برخی از گروه‌های مخالف که مارکسیست بودند این اصلاحات را کافی نمی‌دانستند و از حذف سرمایه‌داری خصوصی و در نتیجه مدیریت کارخانه‌ها و زمین‌های کشاورزی توسط کارگران و کشاورزان دفاع می‌کردند.

۳۰- بلشویک‌ها چه گروهی بودند خواسته‌ی آنان چه بود؟

در بین مارکسیست‌های معترض، عده‌ای که به «بلشویک‌ها» بودند، می‌گفتند که انجام اصلاحات مورد نظرشان با استفاده از شیوه‌های مسالمت‌جویانه و ملایم امکان‌پذیر نیست و انقلابی بنیادافکن (که طی آن طبقه اشراف از قدرت برکنار می‌شدند) چاره کار است.

۳۱- چگونگی انقلاب ۱۹۱۷ روسیه را توضیح دهید؟

در سال ۱۹۱۷ تزار روسیه پانزده میلیون نفر که بیشتر کارگران و کشاورزان بودند را برای مقابله با متحدین به جبهه جنگ فراخواند و این امر باعث بروز مشکل در تولید کالاهای مورد نیاز و در نتیجه بالا رفتن خشم عمومی و شورش علیه حکومت شد. درگیری داخلی در روسیه باعث ضعف این کشور در جبهه جنگ با متحدین می‌شد به همین دلیل دولت آلمان به تقویت معترضان پرداخت و به رهبران تبعیدی بلشویک کمک کرد تا به روسیه بازگردند و به این شورش‌ها دامن بزنند.

۳۲- لنین با چه شعارهایی توانست شورشیان را همراه خود کند؟

تسلط کارگران بر تولید و صلح - زمین - نان، تسلط کارگران بر تولید و همه قدرت از آن‌ها.

۳۳- پس از پیروزی انقلاب روسیه، چه کسانی حاکم شد؟

بلشویک‌ها بر روسیه حاکم شدند و شیوه اداره حکومت را کمونیستی اعلام کردند.

۳۴- اقدامات دولت پس از پیروزی انقلاب روسیه را بنویسید.

۱- دولت جدید تلاش کرد تا اراضی کشاورزی را از دست مالکان و اربابان خارج ساخته و ۲- اداره آنها را به شورای کشاورزان بسپارد. همچنین مالکیت کارخانه‌ها، معادن و ماشین‌آلات صنعتی را از سرمایه‌داران به شورای کارگران هر کارخانه منتقل کند.

۳۵- وقوع انقلاب روسیه چگونه در جبهه جنگ جهانی اول تأثیر گذاشت؟

وقوع انقلاب در جبهه جنگ جهانی اول هم تأثیر گذاشت. لنین که به مردم وعده صلح داده بود، متصرفات وسیعی را به متحدین واگذار کرد و در مقابل با آنها قرارداد صلح بست و سربازان روسی را از جبهه‌های جنگ خارج کرد. با این وجود، صلح واقعی نصیب مردم روسیه نشد و دیری نپایید که آنها درگیر جنگ داخلی شدند.

۳۶- لنین (دولت جدید) روسیه چه اقداماتی انجام دادند؟

دولت کمونیستی روسیه بعد از سرکوب مخالفان داخلی و برقراری اتحاد، تأسیس کشور «اتحاد جماهیر شوروی» را اعلام کرد. کشور جدید از اتحاد روسیه و مناطق متعلق به امپراتوری روسیه به وجود آمد.

۳۷- ورود ارتش تازه‌نفس آمریکا به جنگ جهانی اول (۱۹۱۴م - ۱۹۱۸م) چه نتیجه‌ای به دنبال داشت؟

جنگ جهانی اول به نفع متفقین خاتمه یافت. (ارتش متفقین ابتکار عمل را به دست گرفت).

۳۸- نتایج جنگ جهانی اول را بنویسید.

غنائم جنگ میان فاتحان تقسیم شد و تمدن غرب مدرن، به آشکارترین شکل، باطن خود را نمایش داد. جنگ جهانی اول از همان آغاز، پایان بود، پایانی برای غرب و بلندپروازیهای انسان مدرن.

۳۹- آثار و پیامدهای جنگ جهانی اول چه بود؟

۱- پیمان صلح ورسای ۲- تشکیل جامعه ملل ۳- تلفات و خسارت‌های انسانی و اقتصادی

۴۰- پیمان صلح ورسای چه بود؟

پس از خاتمه جنگ، نمایندگانی از کشورهای مختلف، از جمله دولتهای پیروز و شکست خورده در جنگ، با هدف عقد قرارداد صلح در کاخ ورسای پاریس گرد هم آمدند. پس از ماهها مذاکره، پیمان نهایی صلح، که شامل چندین قرارداد جداگانه بود، با کشورهای مغلوب به امضا رسید. در این میان، پیمانی که با آلمان بسته شده اهمیت بیشتری داشت

۴۱- در پیمان صلح ورسای چه تصمیماتی در مورد کشور آلمان گرفته شد؟

بر اساس این پیمان، مستعمرات آلمان میان متفقین تقسیم شد و بخش هایی از خاک این کشور به فرانسه و لهستان واگذار گردید. به علاوه، آلمانی ها ملزم به پرداخت غرامت به دولت های متفق و محدود نگه داشتن توان نظامی خود شدند.

کلیدواژه: تقسیم مستعمرات آلمان - واگذاری خاک آلمان به فرانسه و لهستان - پرداخت غرامت - محدودیت توان نظامی

۴۲- با شروع جنگ جهانی اول، دولت عثمانی به پیوست. متحدین

۴۳- به نظر شما چه عاملی فرصت مناسبی برای انگلستان و فرانسه برای تقسیم عثمانی به وجود آورد؟

به دنبال انقلاب در روسیه، این کشور از جبهه جنگ خارج شده بود و فرصت مناسبی برای انگلستان و فرانسه برای تقسیم سرزمین عثمانی میان یکدیگر فراهم شد.

۴۴- به موجب قرارداد بین انگلستان و فرانسه قبل از جنگ جهانی اول، عثمانی چه سرنوشتی پیدا کرد؟

این دو کشور قبل از پایان جنگ قراردادی بین خود به امضا رساندند که به موجب آن با پایان جنگ، امپراتوری عثمانی فروپاشید و کشورهای کنونی ترکیه، عراق، سوریه، اردن، فلسطین، لبنان و عربستان شکل گرفتند. انگلستان سرپرستی عراق، اردن و فلسطین را بر عهده گرفت و لبنان و سوریه تحت سرپرستی فرانسه درآمدند.

۴۵- در نتیجه جنگ جهانی اول کدام دولت ها فروپاشیدند و چه کشورهایی شکل گرفتند؟

دولت های بزرگی چون روسیه تزاری و امپراتوری هابسبورگ و عثمانی فروپاشید و به جای آنان اتحاد جماهیر شوروی و جمهوری اتريش و جمهوری های متعدد اروپای شرقی و ترکیه و دولت های نوین عربی در غرب آسیا (خاورمیانه) پدید آمدند.

۴۶- جامعه ملل چگونه شکل گرفت؟

پس از جنگ جهانی اول، با طراحی فاتحان جنگ، تشکلی با عضویت چهل کشور در ژنو سوئیس تأسیس شد تا سلطه قدرت های مستکبر بر دنیا که آن را « صلح و امنیت جهانی» می نامیدند در معرض تهدید قرار نگیرد و رقبای بالقوه و بالفعل آنها توان و مجال قدرت یافتن نداشته باشند.

۴۷- تلفات و خسارت های انسانی و اقتصادی را ذکر کنید.

۱- تلفات و مصائب جانی، جسمی و روحی ۲- ویرانی منابع و مراکز اقتصادی، تولیدی و مالی اروپا و دیگر مناطق جهان ۳- بیش از ۹ میلیون نظامی در این جنگ کشته و ده ها میلیون نظامی مجروح، اسیر و مفقود شدند. ۴- کشته، مجروح، بیمار و یا آواره شدن میلیون ها غیرنظامی در سرتاسر جهان، بر اثر عملیات جنگی یا اتفاقات ناشی از جنگ مانند کمبود مواد غذایی و شیوع بیماری های همه گیر.

۴۸- اوضاع ایران همزمان با شروع جنگ جهانی اول چگونه بود؟

همزمان با آغاز جنگ بین الملل اول، ایران وضعی آشفتنه داشت و حکومت مشروطه به دلیل اختلاف های سیاسی داخلی، ضعف تشکیلات اداری و نظامی، مشکلات اقتصادی و دخالت های فزاینده خارجی، قادر به سروسامان دادن به امور و برقراری نظم و امنیت نبود.

۴۹- ایران در جنگ جهانی اول چه سیاستی در پیش گرفت؟

دولت ایران پس از شروع جنگ جهانی اول، اعلام بی طرفی کرد اما کشورهای درگیر در جنگ، به خصوص روسیه و انگلستان، به بهانه های مختلفی آن را نقض کردند.

۵۰- بهانه روسیه و انگلستان برای لشکرکشی به ایران در جنگ جهانی اول چه بود؟

در اوایل جنگ، مأموران و جاسوسان آلمانی در مناطق مختلف ایران به اقداماتی بر ضد دولت های اتفاق مثلث دست زدند.

۵۱- انگلستان در جنگ جهانی اول در ایران چه اقداماتی انجام داد؟

انگلستان گروهی از افسران انگلیسی و مزدوران هندی را به ایران فرستاد و در بخش‌های جنوبی میهن ما، نیروی پلیس جنوب را تشکیل داد.

۵۲- بر اساس قرارداد ۱۹۱۵م. روسیه و انگلستان چگونه ایران را بین خود تقسیم کردند؟

روسیه و انگلستان قرارداد ۱۹۱۵ ایران را به دو قسمت تقسیم کردند؛ نیمه شمالی متعلق به روسیه و نیمه جنوبی سهم انگلستان شد.

۵۳- با شروع جنگ جهانی اول کدام کشور مناطقی از غرب کشور ما را اشغال کرد؟

ارتش عثمانی نیز مناطقی از غرب کشور ما را اشغال کرد و با نیروهای اتفاق مثلث درگیر شد.

۵۴- با شروع جنگ جهانی اول دولت موقت ملی چگونه تشکیل شد؟

با نزدیک شدن ارتش روسیه به تهران، شماری از ملیون، شامل برخی از نمایندگان مجلس شورای ملی، وزیران و شخصیت‌های مذهبی، به کرمانشاه مهاجرت نمودند و دولت موقت ملی را در آن شهر تأسیس کردند.

۵۵- سرانجام دولت موقت در جنگ جهانی اول چه شد؟

به دنبال شکست سپاه عثمانی از نیروهای اتفاق مثلث، دولت موقت فروپاشید و اعضای آن پراکنده شدند.

۵۶- در جریان جنگ جهانی اول چه مقاومت‌هایی در برابر اشغالگران در نقاط مختلف ایران صورت گرفت؟

مردم و به خصوص عشایر در قسمت‌های مختلف ایران مانند فارس، بوشهر و خوزستان، تحت تأثیر فتوای مراجع تقلید در برابر متجاوزان ایستادند و از استقلال وطن خویش تا سرحد جان دفاع کردند. دلاورمردان تنگستانی، دشتستانی و دشتی به فرماندهی رئیس‌علی دلواری و مردم کازرون به رهبری ناصر دیوان کازرونی با شجاعت و شهامت با نیروهای انگلیسی نبرد کردند و ضربه‌های سنگینی به آنان وارد آوردند. عشایر عرب خوزستان نیز در «نبرد جهاد» غیورانه با قوای بیگانه جنگیدند.

۵۷- اصطلاح تاریخی زیر را توضیح دهید.

نبرد جهاد:

عشایر عرب خوزستان نیز در «نبرد جهاد» غیورانه با قوای بیگانه جنگیدند.

۵۸- آثار و نتایج جنگ جهانی اول بر ایران را بنویسید.

۱- موجب قحطی بزرگی شد که در نتیجه آن عده زیادی از هم‌وطنان ما به سبب گرسنگی، سوءتغذیه و بیماری‌های ناشی از آن به طرز دلخراشی جان دادند. ۲- کاهش جمعیت شهرها و مناطق مختلف ایران پس از خاتمه جنگ ۳- ویرانی اقتصادی ۴- زلزله و بی‌ثباتی دولت مرکزی ۵- تعطیلی مجلس شورای ملی و تضعیف بیشتر نظام مشروطه

۵۹- عامل اصلی کمبود غله پس از جنگ جهانی اول در ایران چه بود؟

خرید، جمع‌آوری و دپوی گسترده غله ایران برای تأمین نیروهای متفقین در جریان جنگ

۶۰- در اواخر جنگ جهانی اول چه عاملی سبب شد دولت بلشویکی این کشور نیروهایش را از ایران فراخواند؟

به دنبال پیروزی انقلاب روسیه (نوامبر ۱۹۱۷ / پاییز ۱۲۹۶).

۶۱- پس خروج روسیه از ایران انگلستان به چه اقدامی در ایران دست زد؟

انگلستان با تقویت واحدهای نظامی خود، علاوه بر نواحی جنوبی، مناطقی از نیمه شمالی ایران را نیز اشغال کرد.

۶۲- اوضاع ایران پس از جنگ جهانی اول چگونه بود؟

حکومت ایران در نهایت ضعف و انحطاط سیاسی و اقتصادی بود و دولت مرکزی توان اعمال حاکمیت در بسیاری از مناطق کشور را نداشت. برخی از سران ایلات و حاکمان محلی نافرمانی می‌کردند و شورش‌هایی در گوشه و کنار مملکت در حال شکل‌گیری بود. از نظر اقتصادی نیز دولت در تنگنای شدیدی قرار داشت و برای تأمین بخش عمده‌ای از مخارج روزمره خود، به دریافت پول از انگلستان نیاز داشت.

۶۳- هدف انگلیسی‌ها از امضای قرارداد ۱۹۱۹م چه بود؟ برای تحکیم نفوذ و سلطه پایدار خود و تأمین منافع درازمدتشان در ایران

۶۴- انگلستان قرارداد ۱۹۱۹ را با دولت منعقد کردند.

و ثوق الدوله (۱۲۹۷ - ۱۲۹۹ ش)

۶۵- در قرارداد قرارداد ۱۹۱۹ م. چه تصمیماتی در مورد ایران گرفته شد؟

۱- به موجب قرارداد ۱۹۱۹، اداره امور دارایی و برخی دیگر از ادارات و وزارتخانه‌های ایران در اختیار انگلستان قرار می‌گرفت؛ ۲- همچنین مسئولیت تجدید سازمان و ایجاد ارتش یکپارچه ایران و تأمین اسلحه و تدارکات آن نیز به افسران انگلیسی داده می‌شد. ۳- در عوض، انگلستان متعهد می‌شد که وامی در اختیار دولت ایران قرار دهد تا تحت نظارت کارشناسان انگلیسی هزینه شود. برخی مفاد این قرارداد پیش از آنکه به تصویب مجلس شورای ملی برسد، به اجرا گذاشته شد.

۶۶- مخالف جدی قرارداد ۱۹۱۹ م. که بود؟ آیت‌الله سید حسن مدرس

۶۷- دولت و ثوق الدوله در برابر اعتراضات در مقابل قرارداد ۱۹۱۹ م. چه اقداماتی انجام داد؟

علاوه بر دفاع از قرارداد در مجامع سیاسی و نشریات، مخالفان را سرکوب و تعدادی از آنان را زندانی و تبعید کرد.

جواب پرسش‌های نمونه

۱- انقلاب صنعتی چه تأثیری در گسترش سیاست‌های استعماری داشت؟

پس از وقوع انقلاب صنعتی کشورهای اروپایی به دلیل نیاز به مواد اولیه، نیروی کار ارزان، بازار فروش محصولات و سرمایه مادی فراوان به استعمار دیگر کشورها روی آوردند. همچنین ساخت سلاح‌های آتشین مانند تفنگ، توپ و کشتی‌های جنگی به گسترش سیاست‌های استعماری کمک فراوانی کرد.

۲- جنبش‌های ملی‌گرایی در اروپای مرکزی چه تأثیری در بروز جنگ جهانی اول داشت؟

مردمان و گروه‌های قومی را که تاریخ، فرهنگ و زبان مشترکی داشتند، برانگیخت تا با هم یکی شوند و زیر پرچم حکومتی یکپارچه و مستقل و ملی قرار گیرند. مانند ایتالیایی‌ها، آلمانی‌ها، لهستانی‌ها، صرب‌ها، مجارها و ... در منطقه بالکان کشورهای روسیه، اتریش و عثمانی مداخله کردند. ملت‌های این منطقه ابتدا از زیر سلطه عثمانی‌ها بیرون آمدند، سپس مسائل این منطقه محل درگیری روسیه و اتریش گردید.

۳- اتحاد و اتفاق سه‌گانه چرا شکل گرفت؟

ابتدا کشور آلمان برای مقابله با تهدیدات فرانسه و پیشبرد سیاست‌های توسعه‌طلبانه خود در اروپا و فراسوی دریاها با کشورهای اتریش و ایتالیا اتحاد سه‌گانه بست و در مقابل دولت فرانسه برای خروج از انزوای سیاسی و پایان دادن به برتری جویی آلمان با انگلستان و روسیه پیمان اتفاق سه‌گانه را منعقد کرد.

۴- تحلیل و قضاوت شما درباره مهم‌ترین علت بروز جنگ جهانی اول چیست؟

پیشرفت‌های صنعتی، فنی و نظامی اروپاییان باعث رقابت و توسعه‌طلبی آنها و تلاش برای کسب مستعمرات بیشتر گردید. این رقابت‌ها در خود اروپا از جمله منطقه بالکان، آفریقا، منطقه خاورمیانه که بیشتر در اختیار عثمانی‌ها بود و دیگر نقاط جهان نمود یافت.

۵- با استفاده از قوه تخیل خود، آنچه را در دوران جنگ جهانی اول بر پیشینیان ما گذشته است در چند سطر بیان کنید.

کشتار عده زیادی از مردم ایران در زمان جنگ و درگیری‌های نظامی

- بروز قحطی‌های گسترده در نقاط مختلف ایران و جان باختن مردم

- ایجاد شرایط جنگی و ناامنی در کشور و رواج راهزنی

- اختلال در کارهای کشاورزی، بازرگانی و حمل و نقل

- شورش و آشوب در نقاطی از کشور

سؤالات درس هفتم:

۱- اهداف انگلستان از تغییر سلطنت در ایران را بنویسید.

۱- خطر انتشار اندیشه‌های انقلابی کمونیست‌های روسیه در ایران و به خطر افتادن منافعشان ۲- اکتشاف نفت و پی بردن به اهمیت آن در مبادلات جهانی ۳- ایران در مسیر ارتباطی هندوستان و اروپا قرار داشت و انگلستان می‌توانست با هزینه کمتری بین این دو منطقه کالا جابه‌جا کند. ۴- ایران همواره یکی از بازارهای مورد توجه انگلستان برای صدر کلاه بود. ۵- قیام‌های مستقل مردمی و ترس از پیروز شدن انقلابیون ۶- هزینه‌هایی که انگلستان برای حضور نیروهایش در ایران و استفاده از نظامیان دست‌نشانده با هزینه کمتر ۷- عدم حساب روی حکومت قاجار و نفرت مردم از این حکومت ۸- بی‌نتیجه ماندن قرارداد ۱۹۱۹

۲- به نظر شما چرا انگلستان در اوایل قرن بیستم سرمایه‌گذاری و طمع‌ورزی وسیعی در جنوب ایران انجام داده بود؟

بعد از اکتشاف نفت و پی بردن به اهمیت آن در مبادلات جهانی

۳- به نظر شما، چرا انگلستان در اوایل قرن بیستم برای تغییرات موردنظرش در ایران نمی‌توانست روی حکومت قاجار حساب کند؟

چون بی‌کفایتی و فساد حکومت قاجار به حدی باعث نفرت مردم از آن‌ها شده بود که هیچ‌گونه همراهی با این سلسله نمی‌کردند.

۴- چرا مأموران انگلستان در ایران تصمیم گرفتند تا شخص مورد اعتماد خود را به حکومت رسانند؟

بی‌نتیجه ماندن قرارداد ۱۹۱۹ این نکته را به انگلیسی‌ها یادآور شد که آگاهی مردم به‌خصوص بعد از ماجرای مشروطه بالا رفته و نمی‌تواند مانند هندوستان، ایران را به خاک بریتانیا اضافه کند. در نتیجه مأموران انگلستان در ایران تصمیم گرفتند تا شخص مورد اعتماد خود را به حکومت رسانند تا از طریق او بتوانند به صورت غیرمستقیم اهداف خود را در ایران پیاده کنند.

۵- عناصر کودتای ۱۲۹۹ چه کسانی بودند؟

آیرون سایید، فرمانده نظامی نیروهای انگلیسی در ایران، به جست‌وجو در میان نیروهای قزاق پرداخت و به کمک سید ضیاءالدین طباطبایی که از سیاستمداران وابسته به انگلستان بود، یکی از فرماندهان نظامی به نام رضاخان را برای این منظور، مناسب تشخیص داد.

۶- چگونه انجام کودتای سیاه را توضیح دهید؟

آیرون سایید در قزوین با رضاخان ملاقات کرد و با توجه به اطلاعاتی که سید ضیاءالدین درباره او جمع‌آوری کرده بود، توانست وی را با اهداف خود هماهنگ کند. آیرون سایید بعد از آماده کردن رضاخان برای انجام کودتا، به تهران آمد و به احمدشاه چنین القا کرد که حرکت نظامی رضاخان به سوی تهران، برای حفظ کشور و سلطنت ضروری است. با آماده شدن شرایط، قوای قزاق در بامداد روز سوم اسفند ۱۲۹۹ وارد تهران شدند و بی‌آنکه با مقاومت جدی روبه‌رو شوند، نقاط حساس پایتخت را تسخیر کردند.

۷- بعد از کودتای ۱۲۹۹ رضاخان چه عنوانی گرفت؟ به‌عنوان فرمانده ارتش، لقب «سردار سپه» گرفت.

۸- رضاخان چگونه قدرت‌ش را تثبیت و کرد و به نخست‌وزیری رسید؟

رضاخان در سمت وزارت جنگ از سال ۱۳۰۰ تا ۱۳۰۲ ش، با دسیسه چینی و حمایت انگلستان، موقعیت خود را تثبیت کرد. سرانجام، شاه قاجار و مجلس به‌ناچار به نخست‌وزیری او رضایت دادند.

۹- اقدام رضاخان برای رسیدن به قدرت چه بود؟ ابتدا پیشنهاد کرد به‌جای حکومت سلطنتی، نظام «جمهوری» در کشور برقرار شود.

۱۰- چرا آیت‌الله مدرس با رضاخان در برقراری به‌جای نظام جمهوری حکومت سلطنتی مخالفت کردند؟

آیت‌الله مدرس با شناختی که از رضاخان داشت، ۵/۰ این کار را ابزاری برای رسیدن او به قدرت می‌دانست.

۱۱- رضاخان چگونه احمدشاه را از صحنه سیاسی ایران خارج کرد؟

وی می‌کوشید تا با تبلیغات گسترده علیه احمدشاه که در اروپا به سر می‌برد، او را نسبت به سرنوشت مملکت بی‌اعتنا نشان دهد.

۱۲- با توقف طولانی احمدشاه در اروپا طرفداران رضاخان چه تبلیغاتی می‌کردند؟

شاه علاقه‌ای به سرنوشت ایران ندارد، بیشتر می‌شد و مردم نیز کم‌وبیش این نکته را باور می‌کردند.

۱۳- زمانی که احمدشاه تصمیم به بازگشت به ایران گرفت، انگلیسی‌ها چگونه مانع از عزیمت ایشان شدند؟

نزد احمدشاه رفتند و ضمن مبالغه‌گویی در اوضاع آشفته ایران، صلاح او را در این دانستند که مدتی از رفتن به ایران چشم‌پوشد تا رضاخان بتواند امنیت لازم را برای حضورش در کشور فراهم آورد.

۱۴- کدام اقدامات رضاشاه موجب افزایش محبوبیت او شد؟

۱- سرکوبی شورش خزل و بعضی شورش‌های پراکنده دیگر ۲- امنیتی که رضاخان به وجود آورده بود، ۳- تبلیغات طرفداران رضاخان ۱۵- رضاخان چگونه به سلطنت رسید؟

پس از آنکه عمال انگلیس اذهان عموم مردم را به سود رضاخان آماده کردند، سرانجام در سال ۱۳۰۴ ش، ماده‌واحدی به صورت طرح در مجلس شورای ملی مطرح شد که در آن، خلع قاجاریه از سلطنت و سپردن حکومت موقت به رضاخان خواسته شده بود.

در این ماده واحد، پیش‌بینی شده بود که پس از خلع قاجاریه، مجلس مؤسسان برای تغییر چند ماده از قانون اساسی تشکیل خواهد شد و تکلیف قطعی سلطنت را تعیین خواهد کرد. با حمایت همه جانبه‌ای که از سوی دولت‌های بزرگ خارجی به عمل آمد، انتخابات مجلس فرمایشی مؤسسان برگزار شد. در آذر سال ۱۳۰۴ مجلس مؤسسان با نطق رضاخان افتتاح شد و پس از شش روز بحث و گفت‌وگو، رضاخان را به پادشاهی ایران انتخاب و سلطنت را در خانواده او موروثی اعلام کرد.

۱۶- مخالفان به سلطنت رسیدن رضاخان چه کسانی بودند؟

آیت‌الله مدرس، دکتر مصدق، یحیی دولت‌آبادی و سیدحسن تقی‌زاده

۱۷- آغاز سلطنت پهلوی، درواقع فصل جدیدی از تاریخ ایران است که به شهرت دارد. استعمار نو

۱۸- ویژگی استعمار نو چه ویژگی دارد؟

در استعمار نو، ارتش و تجهیزات نظامی دشمن دیده نمی‌شود، بلکه مسئولانی که زمام امر را در دست دارند، وابسته به قدرت‌های مستکبر بوده و اقتصاد، فرهنگ و جامعه را به گونه‌ای معماری می‌کنند که منافع و خواست استعمارگران را تأمین کند.

۱۹- به نظر شما چرا روشنفکران از سلطنت رضاشاه استقبال کردند؟

آنها بر این باور بودند که در سایه امنیت اولیه و سرکوب‌هایی که رضاشاه به وجود آورده بود، می‌توان برنامه‌هایی را جهت برخی تغییرات یا اصلاح امور در ایران پیاده کرد؛ تغییراتی که در نهایت سبب تثبیت موقعیت شاه بود و برای همین، وی از آنها استقبال می‌کرد.

۲۰- اصلاحات و اقدامات رضاشاه در دوران سلطنت را نام ببرید.

۱- ایجاد ارتش منظم ۲- تغییرات در شیوه اداره کشور ۳- احداث خط آهن سراسری ۴- اسکان عشایر ۵- انباشت سرمایه شخصی ۶- یک‌شکل کردن لباس‌ها و کشف حجاب.

۲۱- رضاشاه در جهت تقویت ارتش دست به چه اقداماتی زد؟

او بلافاصله بعد از رسیدن به قدرت به گسترش و تقویت ارتش و پلیس پرداخت. این روند با اجباری کردن خدمت سربازی ادامه یافت و بخش عمده‌ای از مالیات هرساله صرف خرید تجهیزات و سلاح جنگی می‌شد.

«تقویت ارتش و پلیس - اجباری کردن خدمت سربازی - خرید تجهیزات و سلاح جنگی»

۲۲- ایجاد ارتش منظم چه نتایجی داشت؟

هرچه ارتش قوی‌تر شد، قدرت رضاشاه برای سرکوب قیام‌ها و مخالفان حکومت هم افزایش یافت، در نتیجه - فضای رعب و وحشت بیشتری ایجاد شد و زمینه برای اجرای تصمیمات دستگاه حاکم فراهم گشت.

۲۳- در دوره ی رضاشاه چه تغییراتی در شیوه اداره کشور صورت گرفت؟

افزایش تعداد وزارتخانه‌ها و بازسازی آنها - ساماندهی ثبت احوال و اسناد، نهادهای آموزشی، ادارات دولتی و دادگستری.

۲۴- رضاشاه بعد از تغییرات در شیوه اداره کشور چگونه تبدیل به مستبدی خودکامه شد؟

رضاشاه با نادیده گرفتن اصول مشروطه و بی احترامی به مجلس و قوانین آن به راحتی تصمیمات فردی خود را به اجرا درمی آورد.

۲۵- تغییرات در شیوه اداره کشور در دوره ی رضاشاه چه نتایجی داشت؟

دستگاه حکومتی اگرچه توانست با برقراری نظم و انضباط، زمینه توسعه را به وجود آورد ولی هم زمان باعث شد شاه قدرت و نفوذ بی انداز های در اداره کشور پیدا کند؛ تا جایی که با نادیده گرفتن اصول مشروطه و بی احترامی به مجلس و قوانین آن، به راحتی تصمیمات فردی خود را به اجرا در می آورد و تبدیل به مستبدی خودکامه شد.

۲۶- احداث راه آهن سراسری در زمان چه کس آغاز شد و قرار بود چه مناطقی به یکدیگر متصل شود؟

احداث راه آهن سراسری در زمان رضاشاه آغاز گشت. رضاشاه تصمیم گرفت ریل های راه آهن از شمال به جنوب کشیده شود و بندر ترکمن را به بندر شاهپور متصل نماید.

۲۷- هدف رضاشاه از ایجاد خط آهن سراسری چه بود؟

احداث مسیر شمال جنوب، دسترسی انگلستان به منابع نفتی در مناطق شمال ایران و انتقال آن به خلیج فارس (برای حمل به اروپا) را آسان می نمود. در ضمن در صورت پیشروی روس ها در شمال ایران، انگلیسی ها می توانستند نیروهای خود را به سرعت به شمال بفرستند و مانع نفوذ آنها شوند.

۲۸- در جنگ جهانی دوم به مهم ترین عامل ارتباطی نیروهای متفقین مبدل شد. راه آهن سراسری ایران

۲۹- چرا انگلیسی ها با احداث خط آهن ایران در مسیر شرقی - غربی مخالفت کردند؟

چون مسیر شرقی - غربی راه آهن می توانست دسترسی زمینی به هندوستان را برای دشمنان انگلستان تسهیل کند و این با منافع انگلستان در شرق در تضاد بود.

۳۰- وضعیت عشایر همزمان با قدرگیری رضاشاه چگونه بود؟

شرایط زندگی عشایر باعث بالا رفتن توان نظامی آنان شده بود، آنها اغلب مجهز به اسلحه و ادوات نظامی بودند و بعضی اوقات برای حکومت های مرکزی ایجاد خطر می کردند. شرایط نابسامان ایران در اواخر قاجار قدرت این ایلات را افزایش داد و منجر به بروز شورش آنها در برخی مناطق شد.

۳۱- به نظر شما، اسکان اجباری عشایر توسط رضاشاه چه نتایجی به دنبال داشت؟

ضمن ایجاد نارضایتی و خشم در بین عشایر، از رونق دامداری کشور کاست و باعث شد ایران از نظر دامی به بیگانگان نیازمند شود.

۳۲- سرمایه های شخصی رضاشاه چگونه به دست آمده بود؟

بیشتر این املاک مرغوب و پردرآمد در منطقه اجدادی وی قرار داشت. بخشی از این املاک با مصادره مستقیم، بخشی دیگر با نقل و انتقال مشکوک اموال دولتی و بخشی دیگر با مجبور کردن زمین داران بزرگ و کوچک به فروش زمین هایشان به دست آمده بود.

۳۳- رضاشاه به نام تمدن و تجدد و مبارزه با کهنه پرستی به چه اقداماتی دست زد؟

به یک شکل کردن لباس ها و نیز برداشتن حجاب بانوان اقدام کرد

۳۴- حکومت پهلوی و روشنفکران غرب گرا گمان می کردند که راه ترقی و پیشرفت با چه اقدامی هموار می شود؟

نابودی دین و سنن اصیل ایرانی هموار می شود.

۳۵- مهمترین قیام مردم در مقابل کشف حجاب چه بود؟

قیام مردم مسلمان مشهد در مسجد گوهرشاد نام برد که در جریان آن، عده زیادی کشته و مجروح شدند.

۳۶- چرا رضاشاه پس از مسافرت به ترکیه و آشنایی با آتاتورک، به مبارزه با همه سنت های اسلامی پرداخت؟

رضاشاه تصور می کرد مهم ترین راه پیشرفت و توسعه کشور و تقلید از غرب و اشاعه فرهنگ غربی است.

۳۷- رضاشاه چه زمانی به مبارزه با سنت های اسلامی پرداخت؟ پس از مسافرت به ترکیه و آشنای با آتاتورک،

۳۸- رضاشاه برای تضعیف روحانیت چه دستوراتی داد؟

۱- روحانیون نیز لباس‌های مخصوص خود را کنار بگذارند. ۲- به دستور وی، دفترخانه‌های شرعی تعطیل شدند ۳- دخالت روحانیون در مسائل اجتماعی اکیداً ممنوع اعلام شد. ۴- عزاداری سیدالشهدا قدغن شد ۵- از انجام پذیرفتن بسیاری از آداب مذهبی به شدت جلوگیری به عمل آمد.

۳۹- یگانه دشمن سرسخت و جدی رضاخان که بود؟

در دوران نخست‌وزیری رضاخان و پس از به سلطنت رسیدن او، یگانه دشمن سرسخت و جدی وی به شمار می‌رفت.

۴۰- چرا مدرس تبعید و به قتل رسید؟

وجود مدرس در تهران خطری جدی برای ادامه حکومت رضاشاه به حساب می‌آمد. از سوی دیگر، رضاشاه می‌دانست که نمی‌تواند مدرس را مانند دیگر مخالفان، بدون توجه به عکس‌العمل مردم به راحتی از بین ببرد.

۴۱- چگونگی تبعید و شهادت مدرس را توضیح دهید.

در مهرماه ۱۳۰۷ مأموران شهربانی به منزل این روحانی والامقام هجوم بردند و او را به خوف تبعید کردند. مدرس سال‌ها در خوف زندانی بود. سرانجام پس از فراهم شدن زمینه، وی را از خوف به کاشمر بردند و پس از مدت کوتاهی، در ۱۰ آذر ۱۳۱۶ او را در همان جا مسموم کردند و به شهادت رساندند.

۴۲- به نظر شما چرا انگلیسی‌ها در فاصله دو جنگ جهانی تصمیم به تقویت کشور آلمان گرفتند؟

انگلیسی‌ها تصمیم گرفتند با تقویت کشور آلمان که همچنان گرفتار مصائب جنگ جهانی اول بود، کمی از مشکلات اقتصادی کشور یادشده بکاهند و با این همکاری، مانع از افتادن آلمانی‌ها به دام کمونیسم شوند.

۴۳- چرا انگلیسی‌ها هم‌زمان با پادشاهی رضاشاه به او اجازه دادند که با آلمان همکاری تجاری و صنعتی داشته باشد؟

انگلیسی‌ها تصمیم گرفتند با تقویت کشور آلمان که همچنان گرفتار مصائب جنگ جهانی اول بود، کمی از مشکلات اقتصادی کشور یادشده بکاهند و با این همکاری، مانع از افتادن آلمانی‌ها به دام کمونیسم شوند.

۴۴- چرا رضاشاه درهای کشور ایران را به روی سرمایه‌های آلمانی‌گشود؟

از نظر انگلیسی‌ها، در آن شرایط، بهترین راه مساعدت به آلمان این بود که سیاستمداران انگلیسی به رؤسای کشورهای تحت سلطه خویش دستور دهند تا امکان فعالیت‌های تجاری و صنعتی آلمان را در این کشورها فراهم سازند؛ به همین دلیل، رضاشاه درهای کشور ایران را به روی سرمایه‌های آلمانی گشود.

۴۵- به نظر شما، چرا رضا شاه به آلمان گرایش یافت؟

هم‌زمان با آغاز سلطنت رضا شاه، انگلیسی‌ها تصمیم گرفتند با تقویت کشور آلمان که همچنان گرفتار مشکلات جنگ جهانی اول بود، کمی از مشکلات اقتصادی کشور یاد شده بکاهند و با این همکاری مانع از افتادن آلمان‌ها به دام کمونیست شوند. از نظر انگلیسی‌ها بهترین راه مساعدت به آلمان این بود که سیاست‌مداران انگلیسی به رؤسای کشورهای تحت سلطه خوش دستور دهند تا امکان فعالیت‌های تجاری و صنعتی آلمان در این کشورها فراهم سازند؛ به همین دلیل، رضا شاه درهای کشور ایران را به روی سرمایه‌های آلمانی گشود. (کلید واژه: تقویت کشور آلمان - جلوگیری از گسترش کمونیست - ورود سرمایه‌های آلمان به ایران) (ذکر دومورد کافی است)

۴۶- به نظر شما چرا انگلیسی‌ها در فاصله دو جنگ جهانی تصمیم به تقویت کشور آلمان گرفتند؟ (چرا انگلیسی‌ها هم‌زمان با پادشاهی

رضاشاه به او اجازه دادند که با آلمان همکاری تجاری و صنعتی داشته باشد؟) (سؤال نهایی)

پاسخ: انگلیسی‌ها تصمیم گرفتند با تقویت کشور آلمان که همچنان گرفتار مصائب جنگ جهانی اول بود، کمی از مشکلات اقتصادی کشور یادشده بکاهند و با این همکاری، مانع از افتادن آلمانی‌ها به دام کمونیسم شوند.

جواب پرسش های نمونه

- ۱- با توجه به آنچه در درس های قبل آموخته اید بیان کنید که به نظر شما شرایط اجتماعی به قدرت گیری رضاخان کمک کرد یا برعکس؟ چرا؟
بله، زیرا مردم در دوره هرج و مرج سال های پس از جنگ جهانی اول، نیاز به امنیت و آرامش داشتند. مثلاً بازرگانان و کشاورزان برای از سرگیری فعالیت های اقتصادی خود و همین طور مردم عادی برای فعالیت های روزمره خود نیاز به ثبات سیاسی داشتند. شورش های اجتماعی و ناامنی ها باید رفع می شد و کشور از تجزیه خان ها و حکام خودسر نجات پیدا می کرد. از این رو مردم انتظار ظهور حکومتی مقتدر را داشتند.
- ۲- رضاشاه برای حذف احمدشاه از صحنه سیاسی ایران چه کرد؟
ابتدا احمدشاه را راضی کردند او را به نخست وزیری انتخاب کند. سپس با رفتن احمدشاه به اروپا برقراری نظام جمهوری را پیشنهاد کرد که ناکام ماند. سپس کوشید با تبلیغاتی گسترده علیه احمدشاه، او را نسبت به سرنوشت مملکت بی اعتنا نشان دهد. مردم نیز با توجه به امنیتی که رضاخان در کشور ایجاد کرد به حکومت او گرایش پیدا کردند. سرانجام مجلس موسسان با تغییر چند ماده واحده از قانون اساسی رضاخان را به پادشاهی انتخاب کرد و قاجاریه را از سلطنت خلع کرد.
- ۳- مجلس مؤسسان تکلیف قطعی سلطنت قاجار را چگونه مشخص کرد؟
با تشکیل مجلس موسسان، چند ماده از قانون اساسی برای واگذاری سلطنت به رضاخان و خلع قاجاریه، تغییر کرد. سرانجام پس از شش روز بحث و گفت و گو، این مجلس، رضاخان را به پادشاهی ایران انتخاب و سلطنت را در خانواده او مورثی اعلام کرد.
- ۴- اقدامات فرهنگی رضاشاه و پیامد آنها را توضیح دهید.
رضاشاه با نام تمدن، تجدد و مبارزه با کهنه پرستی اقدام به یک شکل کردن لباس ها و کشف حجاب بانوان (برداشتن حجاب) کرد. اما مردم در مقابل این حرکت مقاومت کردند. از جمله قیام مردم مسلمان مشهد در مسجد گوهرشاد که در جریان آن عده زیادی از مردم کشته شدند.
- ۵- توضیح دهید چرا رضا شاه سیاست گرایش به آلمان را پیش گرفت.
انگلیسی ها برای مساعدت به آلمان که گرفتار مصائب جنگ جهانی اول بود، زمینه را برای فعالیت های تجاری و صنعتی آلمان در ایران فراهم کردند با این امید که از افتادن آلمانی ها به دام کمونیسم جلوگیری کنند؛ به همین دلیل، رضاشاه درهای کشور ایران را به روی سرمایه های آلمانی گشود.

سؤالات درس هشتم:

۱- در فاصلهٔ میان دو جنگ، جهان و به ویژه کشورهای اروپایی گرفتار چه مسائل و مشکلاتی شدند؟

مهم ترین این مسائل صلح ناپایدار و ناخشنودی از قرارداد صلح ورسای، ضعف جامعهٔ ملل، بحران اقتصادی و ظهور حکومت خودکامهٔ تک حزبی و نظامی گرا بود.

۲- علت ناپایداری پیمان‌های صلح بعد از جنگ جهانی اول چه بود؟

قرارداد صلح به هیچ عنوان داوطلبانه و اختیاری نبود، بلکه قراردادی میان کشورهای شکست خورده و کشورهای پیروز بود که طی آن طرف شکست خورده برای فرار از نابودی و به اجبار، آنچه طرف پیروز می گفت را پذیرفت. دولت های پیروز (متفقین) که هریک به نوبه خود در ایجاد جنگ مقصر بودند، تمام تقصیرها را متوجه آلمان نموده و با تنبیه این کشور به روش های مختلف، زمینه های نارضایتی و بروز جنگ های بعدی را فراهم آوردند.

۳- عوامل ضعف و ناتوانی جامعه ملل در جلوگیری از جنگ دوم جهانی را بنویسید.

۱- جامعه ملل که برای کمک به حل و فصل اختلافات کشورها و جلوگیری از دشمنی و جنگ میان دولت‌ها به وجود آمده بود، فاقد قدرت کافی برای تحقق این هدف بود و تصمیماتش ضمانت اجرایی لازم را نداشت. ۲- حضور نداشتن برخی از کشورها در این نهاد بین المللی نقش مهمی در ناکامی آن داشت. آمریکا که خود پیشنهاد تأسیس جامعه ملل را داده بود، به عضویت آن درنیامد. خروج ژاپن، آلمان و ایتالیا و نیز اخراج شوروی از جامعه ملل، موجب بی اعتباری بیشتر این نهاد بین المللی شد.

۴- خروج چه کشورهایی از جامعهٔ ملل، موجب بی اعتباری بیشتر این نهاد بین المللی شد؟ ژاپن - آلمان - ایتالیا

۵- چرا برخی از کشورها، مانند انگلستان، دچار بحران اقتصادی نشدند؟ به اتکای منابع خود و ثروت مستعمراتشان

۶- آلمان از جمله کشورهایی بود که در نخستین سال‌های پس از جنگ جهانی اول شرایط اقتصادی وخیمی داشت؟

زیرا علاوه بر خرابی‌های حاصل از جنگ، مستعمراتش را ازدست داده و محکوم به پرداخت غرامت‌های سنگین شده بود.

۷- وضعیت آمریکا پس از جنگ جهانی اول را توضیح دهید؟

ایالات متحده که اقتصادش در جنگ کمتر آسیب دیده بود، اقدام به اعطای وام به دیگر کشورها، از جمله آلمان، کرد اما ناگهان خود گرفتار بحران و رکود اقتصادی عظیمی شد (۱۹۲۹ - ۱۹۳۲ م) که در پی آن، اقتصاد جهان نیز به هم ریخت و مشکلات فراوانی به وجود آمد.

۸- استالین چگونه قدرت را به دست گرفت؟

پس از مرگ لنین (۱۹۲۴ م)، ژوزف استالین، دبیر کل حزب کمونیست، رقیب قدرتمند خود (تروتسکی) را از سر راه برداشت و قدرت را در شوروی به دست گرفت.

۹- اقدامات استالین پس از رسیدن به حکومت را بنویسید.

۱- استالین با تحکیم موقعیت سیاسی خود، قدم در مسیر دیکتاتوری گذاشت. ۲- یکی از این برنامه‌ها، طرح اشتراکی کردن مزارع کشاورزی بود که با اعمال قدرت و خشونت بسیار آغاز شد. ۳- علاوه بر این، برنامه‌ای را باهدف صنعتی کردن سریع کشور به اجرا درآورد.

۱۰- استالین با تحکیم قدرت خویش، چگونه در مسیر دیکتاتوری گام برداشت؟

او عده زیادی از بلشویک های قدیمی، اندیشمندان، افسران ارتش، اعضای حزب کمونیست، دیپلمات ها و مردم عادی را که در برابرش مقاومت و مخالفت می کردند، به مرگ محکوم کرد یا به اردوگاه های کار اجباری در سیبری فرستاد که هیچ گاه از آنجا بازنگشتند .

۱۱- اساس برنامه صنعتی استالین بر چه اصولی استوار بود؟

اساس برنامه استالین؛ بر تولید کالاهای سرمایه‌ای و سلاح های جنگی استوار بود. با اجرای این برنامه، تولید ماشین آلات صنعتی، نفت، برق، فولاد و زغال سنگ به طرز فوق العاده ای افزایش یافت.

۱۲- حکومت استالین در عرصه خارجی چه سیاسی در پیش گرفت؟

حکومت استالین در عرصه خارجی به دنبال گسترش مرزها و تسلط بر برخی کشورها و سرزمین‌های اروپای شرقی بود. با وجود بی‌اعتمادی و دشمنی‌ای که میان شوروی و آلمان وجود داشت، دو کشور با یکدیگر پیمان عدم تجاوز امضا کردند (۱۹۳۹م).

۱۳- ایتالیا در سال‌های پس از جنگ جهانی اول چه مشکلاتی داشت؟ تورم، بیکاری، اعتصاب و ناآرامی‌های کارگری

۱۴- موسولینی چگونه به قدرت رسید؟

چون حکومت پادشاهی مشروطه ایتالیا نمی‌توانست مشکلات را حل و فصل کند، روزنامه‌نگار و سیاستمداری به نام بنیتو موسولینی، که رهبر حزب کوچکی موسوم به «فاشیست» بود، از فرصت استفاده کرد و قدرت را در آن کشور به دست گرفت.

۱۵- در مورد اصطلاح زیر توضیح دهید.

فاشیست‌ها:

فاشیست‌ها یک گروه ملی‌گرای افراطی بودند که می‌خواستند دولت تک‌حزبی قدرتمند و متمرکزی در ایتالیا ایجاد کنند. آن‌ها برای آزادی و دموکراسی ارزش و اعتباری قائل نبودند.

۱۶- چرا پادشاه ایتالیا موسولینی را به نخست‌وزیری منصوب کرد (۱۹۲۲م)؟

پادشاه ایتالیا به تشویق صاحبان صنایع، زمین‌داران و نظامیان، که خواستار دولتی مقتدر بودند،

۱۷- موسولینی پس از پیروزی در انتخابات مجلس چه اقدامی انجام داد؟

۱- با از بین بردن احزاب رقیب، قدرت را یکپارچه کرد و خود را دوجه، به معنای رهبر، نامید. ۲- به کمک وسایل ارتباط جمعی و شگردهای تبلیغاتی گوناگون، مردم را تحت نظارت و مراقبت کامل حکومت درآورده بود ۳- با استفاده از یک سازمان امنیتی و پلیسی، معترضان و مخالفان را سرکوب می‌کرد.

۱۸- موسولینی به کدامیک از وعده‌های خود عمل کرد؟

موسولینی تا حدود زیادی به وعده‌های خویش درباره کاهش بیکاری و تورم و پایان دادن به اعتصاب‌ها عمل کرد.

۱۹- چرا تا قبل از شروع جنگ جهانی دوم بسیاری از مردم این کشور شیفته موسولینی بودند؟

موسولینی تا حدود زیادی به وعده‌های خویش درباره کاهش بیکاری و تورم و پایان دادن به اعتصاب‌ها عمل کرد. و مردم از اینکه کشورشان از نظر قدرت در ردیف قدرت‌های بزرگ قرار گرفته بود می‌بالیدند.

۲۰- سیاست موسولینی در بُعد روابط خارجی چه بود؟

موسولینی سودای احیای دوباره امپراتوری روم باستان و تسلط بر دریای مدیترانه و شمال آفریقا را در سر می‌پروراند.

۲۱- موسولینی در راستای احیای دوباره امپراتوری روم باستان و تسلط بر دریای مدیترانه و شمال آفریقا چه اقدامی انجام داد؟

تجاوز نظامی این کشور به اتریش (۱۹۳۵م) در آفریقا با تکیه بر همین تفکر صورت گرفت.

۲۲- پس از شکست آلمان در جنگ جهانی اول و پناهنده شدن امپراتور وقت آلمان به هلند چه حکومتی در آلمان شکل گرفت و چرا آلمان‌ها از این حکومت ناراضی بودند؟

حکومتی جمهوری - بسیاری از آلمانی‌ها از این حکومت به سبب امضای پیمان تحقیرآمیز ورسای و گسترش رکود و بیکاری ناخشنود بودند.

۲۳- هیتلر رهبر چه حزبی بود؟ رهبر حزب نازی

۲۴- هیتلر برای رسیدن به قدرت بر چه مسائلی تأکید می‌کرد؟

وی با شور و حرارت بسیار مشکلات آلمان را به همراه راه‌حل‌های آن توضیح می‌داد و بر لغو پیمان ورسای و تجدید غرور و اقتدار ملی تأکید می‌کرد.

۲۵- در مورد اصطلاح زیر توضیح دهید.

نازی‌ها:

نازی‌ها همچون فاشیست‌ها، ملی‌گرایانی افراطی و نژادپرست بودند و یکی از شعارهای آنان که تأثیر زیادی بر آلمانی‌ها گذاشت، شعار «آلمان، بیدار شو» بود.

۲۶- دو حزب فاشیسم و نازی متعلق به کدام کشورها بودند و طرفداران آنی دو حزب چه وجه اشتراک داشتند؟

پاسخ: حزب فاشیسم متعلق به ایتالیا و نازی متعلق به آلمان بود. نازی‌ها همچون فاشیست‌ها، تفکر ملی‌گرایانه افراطی و نژادپرستانه داشتند.

۲۷- حامیان هیتلر در راه رسیدن به قدرت چه گروه‌هایی بودند؟

پس از موفقیت نازی‌ها در انتخابات مجلس، هیتلر با حمایت صاحبان صنایع، اشراف زمین دار و افسران ارتش، صدراعظم آلمان شد (۱۹۳۳).

۲۸- هیتلر پیش از رسیدن به قدرت چه اقداماتی انجام داد؟

۱- نظام دیکتاتوری تک‌حزبی را در کشور برقرار کرد و خود را پیشوا خواند. ۲- تمام حزب‌های سیاسی به جز حزب نازی منحل و نیروی پلیس و سازمان‌های دولتی از افراد غیر نازی پاک‌سازی شدند. ۳- مسئولیت تأمین امنیت داخلی به عهده سازمان پلیس مخفی مخوفی موسوم به «گشتاپو» گذاشته شد ۴- اردوگاه‌های کار اجباری برای مخالفان بر پا گردید.

۲۹- در مورد اصطلاح زیر توضیح دهید.

گشتاپو:

پاسخ: به سازمان پلیس مخفی مخوف آلمان که به دستور هیتلر و برای تأمین امنیت داخلی این کشور تشکیل شده بود، گشتاپو می‌گفتند. یا در زمان هیتلر مسئولیت تأمین امنیت داخلی آلمان به عهده سازمان پلیس مخفی مخوفی موسوم به گشتاپو گذاشته شد.

۳۰- اقدامات هیتلر پس از رسیدن به قدرت را بنویسید.

هیتلر پس از به دست گرفتن زمام امور، قرارداد ورسای را لغو کرد و برنامه‌های اقتصادی و عمرانی گوناگونی را به اجرا در آورد.

۳۱- هیتلر و نازی‌های برای متحول کردن آلمان چه اقداماتی انجام دادند؟

۱- ساخت شبکه وسیعی از جاده‌ها و راه آهن ۲- ایجاد مؤسسات عمومی و راه اندازی کارخانه‌های بزرگ به خصوص صنایع تسلیحاتی ۳- به بحران رکود و بیکاری در آلمان پایان داد. ۴- در بُعد نظامی نیز هیتلر به سرعت ارتش و تشکیلات نظامی را گسترش داد و به سلاح‌ها و فناوری‌های پیشرفته جنگی مجهز کرد. ۵- در بُعد روابط خارجی، نازی‌ها به رهبری هیتلر علاوه بر بستن پیمان‌های دو و چندجانبه با برخی کشورها، برنامه‌های توسعه طلبانه سرحدی و سرزمینی خود را به پیش بردند.

۳۲- هدف هیتلر از فتح سرزمین‌هایی در اروپا چه بود؟

هیتلر عقیده داشت که آلمان برای به دست آوردن فضای حیاتی، باید سرزمین‌هایی را در اروپا فتح کند.

۳۳- هیتلر پس از به دست گرفتن زمام امور در آلمان در بُعد نظامی چه اقداماتی انجام داد؟ (سؤال نهایی)

هیتلر به سرعت ارتش و تشکیلات نظامی را گسترش داد ۵/۰ و به سلاح‌های و فناوری‌های پیشرفته جنگی مجهز کرد.

۳۴- در مورد اصطلاح زیر توضیح دهید.

انقلاب میجی:

در پی اصلاحات موسوم به «انقلاب میجی»، در نیمه دوم قرن ۱۹ حکومتی کاملاً مرکزی در ژاپن برپا شد.

۳۵- در دوره میجی در ژاپن چه تحولاتی روی داد؟

بدین ترتیب ژاپن اولین گام‌ها را در راه صنعتی شدن برداشت و هم‌زمان شروع به استعمار سرزمین‌های پیرامون خود کرد متناسب با این تحولات، تغییرات اساسی در بخش نظامی، آموزش و پرورش، مالیات و قانون اساسی نیز، ایجاد شد.

۳۶- ژاپن در قرن ۲۰ م به چگونه کشوری تبدیل شد؟ (سؤال نهایی)

ژاپن. به کشوری نیرومند تبدیل شد و سیاست خارجی تهاجمی در پیش گرفت.

۳۷- به نظر شما چرا اقتصاد ژاپن پس از جنگ جهانی اول شکوفا شد؟ (سؤال نهایی)

از آنجاکه اقتصاد ژاپن وابسته به واردات مواد خام بود، رشد صنعتی این کشور با قدرت نظامی و دریانوردی ارتباط تنگاتنگی داشت.

۳۸- تحولات ژاپن در فاصله دو جنگ جهانی اول و دوم را بنویسید.

در فاصله دو جنگ جهانی، نظامیان هدایت سیاست داخلی و خارجی ژاپن را در اختیار گرفتند و آن را به سمت وسوی توسعه طلبی نظامی سوق دادند. همچنین، به کشورهای همسایه از جمله چین لشکرکشی کردند، از جامعه ملل خارج شدند و به همراه آلمان و ایتالیا کشورهای محور را شکل دادند.

۳۹- دولت‌های محور پیش از جنگ جهانی دوم را نام ببرید.

۱- ایتالیا ۲- آلمان ۳- ژاپن

۴۰- چه حادثه‌ای موجب شروع جنگ جهانی دوم (۱۹۳۹ - ۱۹۴۵ م) شد؟

نازی‌ها در اول سپتامبر ۱۹۳۹ / شهریور ۱۳۱۸، ارتش آلمان برق‌آسا به لهستان یورش برد و نیمه غربی این کشور را تصرف کرد.

۴۱- علت صلح هیتلر با استالین در جنگ جهانی دوم چه بود؟

هیتلر توان نداشت هم زمان در دو جبهه شرقی (شوروی) و غربی (فرانسه و انگلستان) بجنگد؛ بنابراین روی به مصالحه با استالین آورد و حتی به ارتش شوروی اجازه داد تا نیمه شرقی لهستان را اشغال کند.

۴۲- مهمترین دستاورد ارتش نازی آلمان در جنگ جهانی دوم چه بود؟ شکست و اشغال فرانسه

۴۳- هیتلر بعد از فتح پاریس چه درخواستی از کشور انگلستان کرد و انگلیسی‌ها چه واکنشی نشان دادند؟ (سؤال نهایی)

از انگلیسی‌ها خواست که تسلیم شوند، ولی انگلستان که از کمک‌های آمریکا برخوردار بود، جنگ را ادامه داد و نبرد شدیدی در هوا، دریا و زیردریا میان دو کشور شکل گرفت.

۴۴- چرا پس از شوروی به نیروهای آلمانی اجازه داد که وارد مناطق غربی سرزمینشان شوند؟

قدرت نظامی نیروهای شوروی در حدی نبود که بتوانند آلمانی‌ها را شکست دهند؛ پس تصمیم گرفتند که اجازه دهند نیروهای آلمانی وارد مناطق غربی سرزمینشان شوند.

۴۵- پس از حمله آلمان به شوروی، سربازان شوروی چه روشی برای مقابله با آلمان‌ها در پیش گرفتند؟

سربازان شوروی همان طور که از غرب روسیه به سمت شرق عقب نشینی می‌کردند، در سر راه خود مزارع و آذوقه‌ها را می‌سوزاندند تا دشمن نتواند از آنها استفاده کند. با این اوصاف نبرد به داخل روسیه کشیده شد.

۴۶- به نظر شما چرا آلمان در حمله به شوروی در جنگ جهانی دوم موفقیتی به دست نیاورد؟

به سبب سرمای شدید و کمبود آذوقه، به شدت ضعیف شده و ادامه نبرد برایشان مشکل شد. در این فاصله نیروهای انگلستان و آمریکا به کمک شوروی آمدند.

۴۷- دلایل ورود آمریکا به جنگ جهانی دوم چه بود؟

با ادعای حمله ژاپنی‌ها به ناوگان آمریکا در اقیانوس آرام، این کشور رسماً به متفقین پیوست و با ارتش ژاپن (در اقیانوس آرام و شرق آسیا) و ارتش آلمان و ایتالیا (در غرب اروپا و آفریقا) مستقیماً وارد جنگ شد.

۴۸- جنگ جهانی دوم چگونه پایان یافت؟

سرانجام، با ورود نیروهای متفقین به برلین، هیتلر خودکشی کرد. ارتش شوروی بخش شرقی و نیروهای انگلیسی و آمریکایی قسمت غربی آلمان را به اشغال خود درآوردند (مه ۱۹۴۵).

۴۹- در دادگاه نورنبرگ چه تصمیماتی گرفته شد؟

نیروهای متفقین تعدادی از فرماندهان و سران حکومت نازی را نیز دستگیر و سپس در دادگاه نورنبرگ به‌عنوان جنایتکار جنگی محاکمه و مجازات کردند. پس از به‌زانو در آمدن نازی‌ها، جنگ با ژاپن ادامه یافت.

۵۰- آمریکا برای شکست ژاپن در جنگ جهانی دوم چه اقداماتی انجام داد؟

در حالی که نشانه‌های شکست و تسلیم شدن ژاپنی‌ها آشکار شده بود، هواپیماهای آمریکایی دو شهر هیروشیما و ناگاساکی را با بمب‌های اتمی ویران کردند.

۵۱- جنگ جهانی دوم با چه حادثه‌ای به پایان رسید؟ با سقوط برلین و اعلام تسلیم از سوی ژاپن

۵۲- مهلک‌ترین و مخرب‌ترین رویداد در تاریخ بشر است. جنگ جهانی دوم

۵۳- مهم‌ترین آثار و نتایج جنگ جهانی دوم را بنویسید. (سؤال نهایی)

- در این جنگ حدود ۴۰ تا ۵۰ میلیون نفر کشته شدند. - تلفات روسیه و آلمان در این جنگ بیش از سایر کشورها بود. - بسیاری از کشورهای اروپایی، آسیایی و آفریقایی که درگیر جنگ شده بودند، کما بیش صدمه دیدند و آسیب‌های اقتصادی فراوانی به آنها رسید. - گرسنگی، بیماری‌های مسری، آوارگی و اختلال‌های روحی و روانی نیز از دیگر مصیبت‌های ناشی از جنگ بود. - آمریکا مؤسسات و سازمان‌های بین‌المللی متعددی را در بخش‌های مختلف تأسیس و تقویت کرد تا از نظام نوینی که بر جهان حاکم شده بود، محافظت کند. هر مورد ۵/۰ نمره، ذکر دو مورد کافی است

۵۴- اولین ضربه کاری به نظم جدید آمریکایی در جهان چیست؟ ظهور انقلاب اسلامی ایران

۵۵- وقتی جنگ جهانی دوم در گرفت، دولت ایران چه سیاستی در پیش گرفت؟ اعلام بی‌طرفی

۵۶- روابط ایران و آلمان هم‌زمان با جنگ جهانی دوم چگونه بود؟

در آن زمان، کشور ما روابط بازرگانی گسترده‌ای با آلمان داشت و تعداد زیادی از کارشناسان (تکنسین‌های) آلمانی در ایران مشغول کار بودند.

۵۷- علت اعتراض حکومت رضاشاه به انگلستان در جنگ جهانی دوم چه بود؟

تلاش‌های انگلستان برای جلوگیری از دادوستد آلمان با کشورهای بی‌طرف، اعتراض حکومت رضاشاه را برانگیخت و باعث شد که ایران از طریق شوروی به تجارت با آلمان ادامه دهد.

۵۸- چرا ایران در زمان جنگ جهانی دوم برای متفقین اهمیت حیاتی یافت؟ (سؤال نهایی)

۱- حفاظت از منابع نفت باکو برای روسها و منابع نفت جنوب ایران برای انگلیسی‌ها؛ ۲- خاک ایران مناسب‌ترین مسیر برای رساندن کمک‌های تسلیحاتی و تدارکاتی متفقین به نیروهای شوروی بود.

۵۹- نقش ایران در جلوگیری پیشروی ارتش آلمان در شوروی در جنگ جهانی دوم چه بود؟ (سؤال نهایی)

کمک‌های تدارکاتی و تسلیحاتی انگلستان و آمریکا، که از طریق خاک ایران به آن‌ها می‌رسید، پیشروی نیروهای آلمانی را متوقف کردند.

۶۰- علت اشغال ایران در جنگ جهانی دوم چه بود؟

در حالی که ارتش آلمان در خاک شوروی به‌سوی ایران پیشروی می‌کرد، دولت‌های شوروی و انگلستان از حکومت ایران خواستند که آلمانی‌ها را اخراج کند و به اقدامات خصمانه علیه هیتلر دست بزند. چون حکومت رضاشاه به این درخواست توجهی نکرد

۶۱- عکس‌العمل ارتش رضاشاه در مقابل ارتش متفقین در جنگ جهانی دوم چه بود؟

ارتش ایران مقاومتی نکرد و به‌سرعت تسلیم شد. و تنها درگیری مختصری به ویژه میان یگان‌های نیروی دریایی ایران با قوای متفقین رخ داد.

- ۶۳- در جریان درگیری میان واحدهای نیروی دریایی ایران با نیروهای متجاوز انگلیسی در آبادان و خرمشهر در جنگ جهانی دوم چه کسانی به شهادت رسیدند؟ دریادار غلامعلی بایندر فرمانده این نیرو و جمعی از هم‌رزمانش به شهادت رسیدند.
- ۶۴- علت هجوم نیروهای شوروی و انگلستان به ایران در شهریور ۱۳۲۰ چه بود؟ (سؤال نهایی)
- دولت‌های شوروی و انگلستان از حکومت ایران (رضاشاه) خواستند که آلمانی‌ها را اخراج کند و به اقدامات خصمانه علیه هیتلر دست بزند. چون رضاشاه به این درخواست توجهی نکرد به ایران هجوم آوردند.
- ۶۵- متفقین در جنگ جهانی دوم و قبل از اشغال ایران در شهریور ۱۳۲۰ از حکومت ایران چه خواسته‌هایی داشتند؟ (سؤال نهایی)
- از حکومت ایران خواستند که آلمانی‌های حاضر در کشور را اخراج کند و به اقدامات خصمانه علیه هیتلر دست بزند.
- ۶۶- ایران چه نقشی در پیروزی متفقین در جنگ جهانی داشت؟
- ایران پلی برای پیروزی متفقین در جنگ بود و بدون استفاده از ظرفیت ایران، سرنوشت جنگ تغییر می‌کرد.
- ۶۷- سرنوشت رضاشاه پس از اشغال ایران در جنگ جهانی دوم چه بود؟
- پس از اشغال ایران توسط نیروهای متفقین، رضاشاه به فرمان انگلیسی‌ها و به سرعت، استعفایش از سلطنت را نوشت و به جزیره موریس در جنوب غربی اقیانوس هند تبعید گردید.
- ۶۸- پس از پایان جنگ جهانی دوم بر پایه توافقی‌هایی که از پیش میان سران متفقین صورت گرفته بود چه تصمیماتی اتخاذ شد؟
- شوروی تسلط سیاسی نظامی خود را بر اروپای شرقی اعمال کرد. آلمان نیز به دو بخش شرقی و غربی تقسیم شد؛ رو سها نیمه شرقی و سایر دول تهای متفق نیمه غربی آن را تحت سلطه خود گرفتند.
- ۶۹- سرنوشت آلمان و ژاپن بعد از جنگ جهانی دوم چه شد؟
- بازماندگان جنگ مانند آلمان و ژاپن از داشتن نیروی نظامی مقتدر و مستقل محروم ماندند و اقتصاد و فرهنگ آنها نیز تحت نفوذ فاتحان جنگ قرار گرفت.
- ۷۰- چه عاملی باعث همکاری شوروی با آمریکا در جنگ جهانی دوم شده بود؟
- جلوگیری از گسترش قدرت آلمان و مقابله با متحدین در جنگ
- ۷۱- اصطلاح بلوک غرب و شرق در چه شرایطی رایج شد؟
- از میان رفتن دشمن مشترک، این همکاری تبدیل به بیاعتمادی، رقابت و تنش شدید شد.
- ۷۲- در عصر جنگ سرد اصطلاح «بلوک شرق» و «بلوک غرب» در مورد چه کشورهایی به کار برده می‌شد؟ (سؤال نهایی)
- آمریکا و هم‌پیمانانش که دارای نظام سرمایه‌داری بودند بلوک غرب و شوروی و کشورهای اقماری آن به همراه کشورهای که نظام کمونیستی بر آنها حاکم بود بلوک شرق نامیده می‌شدند.
- ۷۳- آمریکا و شوروی پس از جنگ جهانی دوم در چه زمینه‌هایی رقابت تنگاتنگ داشتند؟
- آمریکا و شوروی، که دو ایدئولوژی مختلف برای اداره جامعه ارائه می‌دادند، در زمینه‌های مختلف علمی، صنعتی، توسعه تکنولوژی، تجهیزات نظامی، فناوری جاسوسی و حتی ورزش و صنعت مد رقابت تنگاتنگ داشتند.
- ۷۴- آمریکا و شوروی پس از جنگ جهانی دوم برای جذب متحدین بیشتر به چه اقداماتی دست زدند؟
- آنها برای جذب متحدین بیشتر به برقراری اتحادها و پیمان‌های سیاسی و نظامی مانند ناتو و ورشو دست زدند.
- ۷۵- جنگ سرد بیانگر چه دورانی است؟
- بین شوروی و آمریکا هرگز رویارویی نظامی و جنگ مستقیم اتفاق نیفتاد، ولی رقابت و تنش‌های مکرر (مانند ساخت دیوار برلین) و جنگ‌های نیابتی باعث شد که از این دوران، تحت عنوان جنگ سرد یاد کنند.
- ۷۶- در دوران جنگ سرد، آمریکا و شوروی با چه روش‌هایی به رویارویی با یکدیگر پرداختند؟ (سؤال نهایی)
- مسابقه تسلیحاتی، علمی - برقراری اتحادها و پیمان‌های سیاسی - نظامی - جنگ تبلیغاتی شدید - رقابت‌های اقتصادی با یکدیگر

- ۷۷- دو بلوک غرب و شرق پس از جنگ جهانی دوم از نظر ایدئولوژی (نظام حکومتی) چه تفاوتی باهم داشتند؟* (سؤال نهایی)
- آمریکا و هم‌پیمانانش که دارای نظام (ایدئولوژی) سرمایه‌داری بودند «بلوک غرب» و شوروی و کشورهای اقماری آن به همراه کشورهای که نظام (ایدئولوژی) کمونیستی بر آن‌ها حاکم بود. «بلوک شرق» نامیده می‌شدند.
- ۷۸- به نظر شما، علت فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی در سال ۱۹۹۱م، چه بود؟ (ذکر دومورد کافی است) (سؤال نهایی)
- مشکلات اقتصادی و سیاسی در شوروی، به مرور زمان اعتراضات مردمی را افزایش داد و بلوک غرب نیز با استفاده از دستگاه رسانه‌ای خود به آن‌ها دامن می‌زد. رهبران شوروی سعی کردند تا با انجام اصلاحاتی این اعتراضات را مهار کنند ولی در نهایت در ۱۹۹۱م، این اتحاد فرو پاشید و به دنبال آن بلوک شرق از صفحه تاریخ محو شد. خراب شدن دیوار برلین نماد این فروپاشی است. (کلید واژه: مشکلات اقتصادی - مشکلات سیاسی - اعتراضات مردمی - تبلیغات دستگاه رسانه‌ای غرب - خراب شدن دیوار برلین).
- ۷۹- نماد فروپاشی بلوک شرق چیست؟ خراب شدن دیوار برلین نماد این فروپاشی است.
- ۸۰- چه عواملی موجب رشد سریع اقتصادی و صنعتی کشورهای اروپایی در سال‌های پس از جنگ جهانی دوم شد؟
- جنگ بخش وسیعی از اروپا را ویران و اقتصاد آن را نابود کرد اما کشورهای اروپای غربی پس از پایان جنگ، بی‌درنگ با کار سخت، برنامه‌ریزی‌های مختلف، تحولات جدی را در کشورهای خود رقم زدند، به حدی که برخی از آنها امروزه در زمینه اداره امور دنیای خود، از فاتحان جنگ نیز بالاتر رفته‌اند.
- ۸۱- پیامد سیاسی جنگ جهانی دوم چه بود؟
- از نظر سیاسی دموکراسی توسعه پیدا کرد و حکومت‌های آزاد و مردمی گسترش یافت
- ۸۲- ژاپن، صنعتی‌ترین کشور آسیا، پس از شکست در جنگ جهانی دوم به اشغال کدام کشور درآمد؟ آمریکا
- ۸۳- عوامل موفقیت و رشد سریع اقتصادی و صنعتی ژاپن پس از جنگ جهانی دوم شد؟
- قانون اساسی جدید آن کشور، دموکراسی را تقویت و قدرت سیاسی را از اختیار امپراتور و فرماندهان نظامی خارج کرد و به نمایندگان منتخب ملت سپرد. ژاپنی‌ها نیز با سخت‌کوشی و برنامه‌ریزی دقیق به موفق‌ترین قدرت پیشرو اقتصادی در جهان تبدیل شدند.
- ۸۴- چگونگی تأسیس جمهوری خلق چین را توضیح دهید.
- پس از شکست و تسلیم ژاپن، جنگ داخلی در چین میان ملی‌گرایان و کمونیست‌ها شدت گرفت. در این میان، آمریکا از ملی‌گرایان و شوروی از کمونیست‌ها پشتیبانی می‌کردند. سرانجام، کمونیست‌ها به رهبری مائو بر ملی‌گراها پیروز شدند و جمهوری خلق چین را تأسیس کردند.
- ۸۵- سیاست حکومت و حزب کمونیست چین چگونه بود؟
- حکومت و حزب کمونیست چین با وجود داشتن رابطه دوستانه با حکومت و حزب کمونیست شوروی، همواره سیاستی مستقل را دنبال کرده است.
- ۸۶- در هندوستان حزب کنگره ملی به رهبری چه کسی انگلستان فرسوده و زخم‌خورده از دو جنگ جهانی، به ناچار تسلیم کرد (۱۹۴۷م)؟ مهاتما گاندی
- ۸۷- جنبش‌های استقلال طلبی بعد از جنگ جهانی دوم در کدام مناطق سر بر آوردند؟ جنوب شرقی آسیا و قاره آفریقا
- ۸۸- در کدام کشور دولت فرانسه تلاش کرد با استفاده از نیروهای نظامی جنبش استقلال‌خواهی آن کشور را سرکوب کند؟ الجزایر
- ۸۹- یکی از مسائل مهم منطقه خاورمیانه و جهان اسلام در سده ۲۰م چیست؟
- اشغال کشور مسلمان فلسطین و تأسیس رژیم غاصب اسرائیل
- ۹۰- مهاجرت گروه‌های کوچکی از یهودیان به فلسطین از چه زمانی آغاز شد؟
- در اوایل دهه ۱۸۸۰ م

۹۱- اصطلاح زیر را توضیح دهید. (سؤال نهایی)

اعلامیه بالفور:

پاسخ انگلستان در سال ۱۹۱۷م. با صدور اعلامیه بالفور (وزیر خارجه انگلیس) نظر مساعد خود را با ایجاد سرزمین یهودی در فلسطین اعلام کرد.

۹۲- دوران قیمومیت انگلستان بر فلسطین در سال‌های پس از جنگ جهانی اول چه پیامدهایی داشت؟

یهودیان بیشتری به این کشور مهاجرت کردند و با خرید و تصرف زمین‌های وسیع بر اقتصاد آنجا مسلط شدند.

۹۳- به نظر شما سازمان ملل در سال ۱۹۴۸م. تحت چه شرایطی دولت جعلی اسرائیل را به رسمیت شناخت؟ (سؤال نهایی)

- با فشار شبکه صهیونیسم بین‌الملل و حمایت دولت‌های انگلیس و آمریکا و سکوت بیشتر کشورهای مسلمان، این دولت جعلی را به رسمیت شناخت.

۹۴- دلایل اهمیت فلسطین را بنویسید.

۱- این سرزمین مهد ادیان الهی و محل زندگی بسیاری از پیامبران بوده و اماکن مقدس بسیاری در آن واقع شده است. ۲- کشور فلسطین در محل تقاطع و لولای سه قاره آسیا، آفریقا و اروپا قرار دارد و راه‌های ارتباطی زمینی این سه قاره از این منطقه می‌گذرد. ۳- دستیابی صهیونیست‌ها به قلب دنیای اسلام یعنی فلسطین، باعث تداوم سلطه استعمارگران بر دنیای اسلام است. ۴- یکی از مهم‌ترین آبراه‌های جهان از این منطقه عبور می‌کند و ارتباط بین غرب و شرق را فراهم می‌کند روزانه کشتی‌های فراوانی در این مسیر در رفت و آمدند و کالاهای مبادله شده بین کشورها از جمله نفت، را جابه‌جا می‌کنند.

۹۵- دستیابی صهیونیست‌ها به فلسطین اشغالی چه پیامدی برای جهان اسلام داشته است؟ (سؤال نهایی)

پاسخ: باعث تداوم سلطه استعمارگران بر قلب دنیا اسلام است.

جواب پرسش‌های نمونه

۱- عوامل ضعف جامعه ملل و ناتوانی آن را در جلوگیری از جنگ جهانی دوم بیان کنید.

الف) نداشتن قدرت کافی و ضمانت اجرایی برای تحقق اهداف خود، ب) حضور نداشتن برخی کشورها در این نهاد بین‌المللی از جمله آمریکا و شوروی ج) خروج آلمان و ژاپن از جامعه ملل

۲- ویژگی‌های مشترک دیکتاتوری‌های استالین، موسولینی و هیتلر را در ابعاد سیاسی، اقتصادی و اجتماعی فهرست کنید.

از لحاظ سیاسی اجتماعی: برقراری نظام تک‌حزبی و نظامی، از میان برداشتن احزاب رقیب و مخالف خود توسط سازمان‌های امنیتی و پلیسی، نظارت کامل بر زندگی و افکار مردم با استفاده از وسایل ارتباط جمعی و شگردهای تبلیغاتی خود، مجازات‌های سنگین برای مخلفان خود، یکنواخت‌سازی سبک زندگی اجتماعی مردم جامعه براساس خواسته‌های این رهبران و رواج فرهنگ رهبرپرستی.

از لحاظ اقتصادی: توجه به صنایع بزرگ از جمله ماشین‌آلات و صنایع نظامی، تأسیس کارخانجات و افزایش سطح تولید، تلاش برای رفع بیکاری و تورم، ساخت شبکه وسیعی از جاده‌ها و راه‌آهن، ایجاد موسسات عمومی و ...

۳- رویدادهای مهم منتهی به جنگ جهانی دوم و دوران آن جنگ را روی نمودار خط زمان نشان دهید.

۱۹۱۸ ← پایان جنگ جهانی اول

۱۹۱۹-۱۹۳۳ ← کنفرانس صلح ورسای و محروم کردن آلمان از مستعمرات خود - به قدرت رسیدن فاشیست‌ها در ایتالیا - به قدرت

رسیدن نظامیان در ژاپن - به قدرت رسیدن هیتلر در آلمان و ظهور ملی‌گرایی افراطی - بحران اقتصادی جهان به خصوص در آمریکا

۱۹۳۳ ← حمله ژاپن به چین و خارج شدن ژاپن از جامعه ملل - ۱۹۳۳ ← خارج شدن آلمان از کنفرانس خلع سلاح ژنو و جامعه ملل

۱۹۳۶ ← اعزام سربازان آلمانی به منطقه غیرنظامی راینلند در مرز فرانسه - ۱۹۳۷ ← امضای پیمان ضد کمینترن میان آلمان، ایتالیا و ژاپن

۴- ارزیابی شما از سیاست حکومت رضاشاه در قبال جنگ جهانی دوم چیست؟ (برای دیدگاه خود استدلال بیاورید.)
رضاشاه براساس دیدگاه‌های خود و علاقه به رژیم نظامی‌گرای هیتلر، به آلمانی‌ها گرایش داشت. علاوه بر آن به اتکا به نیروی سوم در مقابل نفوذ شوروی‌ها و انگلیسی‌ها در ایران اعتقاد داشت. بی‌طرفی رضاشاه عملاً به سود آلمانی‌ها بود که در خاک شوروی در حال پیشروی بودند. این مسئله برای انگلیسی‌ها قابل‌پذیرش نبود. در هر صورت موضع کشور ایران چه به نفع متفقین یا علیه آن چندان فرقی نمی‌کرد و درگیر عواقب جنگ می‌شد.

۵- چه عواملی موجب رشد سریع اقتصادی و صنعتی کشورهای اروپای غربی و ژاپن در سال‌های پس از جنگ جهانی دوم شد؟
سخت‌کوشی مردم این کشورها برای بازسازی اقتصادی و صنعتی کشورهای خود، برنامه‌ریزی‌های موثر و هوشمندانه، انجام اصلاحات اجتماعی، دریافت کمک‌های اقتصادی از آمریکا و تقویت دموکراسی

سؤالات درس نهم:

- ۱- با پیشرفت و گسترش صنعت در یک‌صد و پنجاه سال اخیر، به‌عنوان مهم‌ترین منبع تأمین انرژی اهمیت فوق‌العاده‌ای یافت. نفت
- ۲- به نظر شما چرا نفت در یک‌صد سال اخیر اهمیت فوق‌العاده‌ای یافته و این منبع چه تأثیری بر تحولات جهان داشته است؟ (سؤال نهایی)
(تأثیر مثبت داشته است. (اقتصاد کشور را متحول کرد) ثیر منفی داشت (استعمارگران نظرشان به ایران جلب شد) اشاره به تأثیر مثبت یا منفی کافی است.
- ۳- چه عاملی اهمیت و ارزش دسترسی به منابع نفت و تسلط بر آن را بیش از گذشته برای سیاستمداران و رهبران کشورهای قدرتمند آشکار ساخت؟ جنگهای جهانی اول و دوم
- ۴- چه عاملی باعث تغییر و تحولانی بنیادین در امور اقتصادی، سیاسی و اجتماعی در جهان شد؟ دست یافتن به طلای سیاه در ایران
- ۵- قرارداد داری در زمان کدام شه قاجار و به چه کسی داده شد؟ شرایط این قرارداد را بنویسید.
در زمان مظفردالدین شاه، امتیاز کشف و استخراج نفت و گاز در سرتاسر ایران به مدت ۶۰ سال به یک سرمایه دار انگلیسی به نام ویلیام ناکس داری وگذار شد(۱۲۸۰ش / ۱۹۰۱ م) در مقابل، او تعهد کرد که ۲۰ هزار لیتره نقد، ۲۰ هزار لیتره به شکل سهام و ۱۶ درصد سود خالص سالانه به دولت ایران پرداخت کند.
- ۶- فعالیت‌های انگلیسی‌ها برای یافتن منابع نفت در مناطق مختلف ایران، با فوران نخستین حلقه چاه نفت در به نتیجه رسید (۱۲۸۷ش / ۱۹۰۸ م)
منطقه مسجدسلیمان
- ۷- پس از کشف نفت در مسجد سلیمان کدام شرکت نفتی توسط انگلیس‌ها تشکیل شد؟
شرکت جدیدی به نام شرکت نفت پارس و انگلیس
- ۸- اقدامات شرکت نفت پارس و انگلیس پس از کشف نفت در مسجد سلیمان چه بود؟
۱- این شرکت چاه‌های زیادی در منطقه مسجدسلیمان حفر کرد و ۲- خط لوله‌ای هم از آنجا تا آبادان کشید.
- ۹- چرا دولت انگلیس سهام کامل شرکت نفت پارس و انگلیس را خریداری کرد؟
دولت انگلستان پس از آنکه از ارزش منابع عظیم نفت ایران و اهمیت آن برای نیروی دریایی خودآگاه شد، ۵۱ درصد سهام شرکت نفت پارس و انگلیس را خریداری کرد و حق نظارت کامل بر آن شرکت را به دست آورد (۱۹۱۴ م).
- ۱۰- علت لغو یک‌طرفه قرارداد داری توسط رضاشاه چه بود؟
پس از انقلاب مشروطه، همواره میان دولت ایران و انگلیس اختلافات دامن داری درباره نحوه عملکرد شرکت نفت ایران و انگلیس و پرداخت سهم ایران وجود داشت.
- ۱۱- امضای قرارداد نفتی ۱۳۱۲ (۱۹۳۳) با انگلستان چه نتیجه‌ای داشت؟
در قرارداد جدید، سهم ایران نسبت به قرارداد قبلی اندکی افزایش یافت و منطقه جغرافیایی قرارداد به میدان‌های نفتی شناخته‌شده جنوب کشور محدود گردید، اما در عوض، ۳۰ سال به مدت قرارداد افزوده شد.
- ۱۲- محدوده جغرافیایی قرارداد داری را با قرارداد ۱۹۳۳م/ ۱۳۱۲ش، مقایسه کنید. (سؤال نهایی)
محدوده جغرافیایی قرارداد داری: کشف و استخراج نفت و گاز در سرتاسر ایران
محدوده جغرافیایی قرارداد ۱۹۳۳: میدان‌های نفتی جنوب کشور
- ۱۳- اقدامات نیروهای متفقین در شهریور ۱۳۲۰ و پس از سقوط رضاشاه به چه اقداماتی دست زدند؟
۱ -برکناری و تبعید رضاشاه از کشور ۲ -کنترل مستقیم راه‌های اصلی خلیج فارس به مرزهای شوروی و حفاظت از چاه‌ها و تأسیسات نفت جنوب را به دست گرفتند ۳- آنان همچنین برخی از شخصیت‌های ایرانی هوادار دولت‌های محور و تعدادی از آلمانی‌های فعال در ایران را بازداشت کردند

۱۴- متفقین پس از اشغال ایران در شهریور ۱۳۲۰ چه وعده‌هایی به ایران دادند؟

متفقین ضمن تأکید بر اینکه در اداره امور کشور مداخله نخواهند کرد، تمامیت ارضی ایران را تضمین کردند و وعده دادند که ظرف شش ماه پس از پایان جنگ، نیروهایشان را از ایران بیرون خواهند برد.

۱۵- عوامل اعتراض‌های خیابانی متعدد پس از اشغال ایران توسط متفقین در شهریور ۱۳۲۰ چه بود؟

کمبود و گرانی مواد غذایی و به‌ویژه نان در زمان جنگ جهانی دوم

۱۶- محمدرضا شاه در ابتدای سلطنتش به منظور تحکیم جایگاه خویش، به چه اقداماتی دست زد؟ (سؤال نهایی)

۱- از جمله هنگام ادای سوگند در مجلس شورای ملی سوگند خورد که مطابق قانون اساسی به عنوان یک پادشاه مشروطه، فقط سلطنت کند نه حکومت. ۲- او همچنین املاکی را که پدرش تصرف کرده بود، در اختیار دولت گذاشت تا آن‌ها را به صاحبانشان بازگرداند. ۳- علاوه بر این، به مراجع تقلید اطمینان داد که حجاب را محدود یا ممنوع نخواهد کرد.

۱۷- اوضاع سیاسی کشور در فاصله سال‌های ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲ چگونه بود؟

در فاصله سال‌های ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲، ۱- شاه فقط بر ارتش مسلط بود و نظارت و قدرت اداری و اجرایی کشور در اختیار مجلس شورای ملی و هیئت دولت بود. ۲- اعیان و اشراف زمین‌دار و غیر زمین‌دار در مجلس، کابینه و در سطح محلی، قدرت و نفوذ زیادی داشتند. ۳- در این دوره، مطبوعات و احزاب نیز به‌صورت گسترده و با شور و شوق فراوان فعالیت می‌کردند و نقش مؤثری در تحولات سیاسی و اجتماعی داشتند.

۱۸- در دوران اشغال ایران، دولت‌های آمریکا و شوروی بر سر چه مسائلی با هم رقابت داشتند؟

برای کسب امتیاز استخراج نفت در مناطقی که در خارج از محدوده قرارداد ۱۳۱۲ ش / ۱۹۳۳ م ایران و انگلیس قرار داشتند، از جمله نفت شمال، به‌شدت با هم رقابت می‌کردند.

۱۹- مجلس در هنگام رقابت شدید آمریکا و شوروی برای کسب امتیاز استخراج نفت چه طرحی را به تصویب رساند؟

شورای ملی (دوره چهارده) به پیشنهاد دکتر محمد مصدق طرحی را به تصویب رساندند که دولت را از مذاکره و انعقاد قرارداد با کشورهای خارجی در خصوص نفت ایران بدون تأیید و تصویب مجلس منع می‌کرد (۱۳۲۳ ش).

۲۰- سیاست «موازنه مثبت» و سیاست «موازنه منفی» در تاریخ معاصر ایران را با هم مقایسه کنید. (سؤال نهایی)

سیاست موازنه منفی یعنی ایستادگی در برابر امتیازخواهی دولت‌های سلطه‌جو بود و سیاست موازنه مثبت تسلیم شدن در برابر قدرت‌های بزرگ و اعطای امتیاز به آن‌ها را توصیه می‌کرد.

۲۱- احمد قوام برای خروج نیروهای شوروی از ایران پس از جنگ جهانی دوم چه اقدامی انجام داد؟

طی موافقت‌نامه‌ای امتیاز نفت شمال را به شوروی واگذار کرد.

۲۲- واکنش نمایندگان مجلس شورای ملی را، در قبال واگذاری موافقت‌نامه امتیاز نفت شمال به شوروی بنویسید؟ (سؤال نهایی)

نمایندگان مجلس نه تنها موافقت‌نامه مذکور را رد کردند بلکه واگذاری هرگونه امتیاز استخراج نفت و مشتقات آن را به خارجی‌ها ممنوع کردند.

۲۳- نمایندگان مجلس در جریان مخالفت به اعطای امتیاز نفت شمال به شوروی دولت را به چه امری مکلف ساختند؟

دولت را مکلف ساختند که برای گرفتن تمامی حقوق ملی در موضوع نفت جنوب، مذاکره کند و اقدامات لازم را انجام دهد.

۲۴- امضای قرارداد الحاقی چگونه تصویب و امضا شد؟

پس از مذاکراتی که میان نماینده دولت ایران و نماینده شرکت نفت ایران و انگلیس باهدف بازنگری در قرارداد نفت جنوب و تأمین منافع ایران صورت گرفت، قرارداد الحاقی تدوین و امضا شد.

۲۵- چرا معدودی از نمایندگان مجلس شورای ملی که مخالف قرارداد الحاقی بودند، مانع رأی‌گیری درباره آن شدند؟

این قرارداد معاهده نفتی ۱۳۱۲ ش را اندکی تعدیل کرد اما باز هم تأمین‌کننده حقوق و منافع کشور ما نبود.

۲۶- در مجلس شانزدهم چه کسانی با مخالفت مؤثر خود از تصویب قرارداد الحاقی جلوگیری کردند؟

اقلیتی از نمایندگان عضو جبهه ملی به رهبری دکتر مصدق

- ۲۷- مهم ترین علل مخالفت نمایندگان مجلس شانزدهم با قرار داد الحاقی «گس- گلشایان» چه بود؟(سؤال نهایی)**
 نادیده گرفتن حقوق مادی مردم ایران، حاکمیت ملی و استقلال کشور را به نوعی نقض می کرد و به تسلط بیگانگان بر منابع و صنعت نفت مشروعیت می بخشید. نمره ذکر دو مورد کافی است.
- ۲۸- چه کسانی طرح ملی شدم صنعت نفت ایران را پیشنهاد کردند؟**
 نمایندگان مخالف قرارداد الحاقی در مجلس شانزدهم، ضمن مخالفت با این قرارداد، طرح ملی شدن صنعت نفت ایران را پیشنهاد کردند.
- ۲۹- عکس العمل جامعه ایران نسبت به طرح ملی شدن صنعت نفت چه بود؟**
 این طرح با استقبال گسترده شخصیت‌ها، قشرها و گروه‌های مختلف سیاسی، ملی و مذهبی روبه‌رو شد و بسیاری از مطبوعات نیز از آن پشتیبانی کردند.
- ۳۰- عکس العمل آیت‌الله کاشانی نسبت به طرح ملی شدن نفت چه بود؟**
 آیت الله سید ابوالقاسم کاشانی، که سابقه طولانی در مبارزه با استعمار انگلستان داشت، با جدیت تمام از جنبش ملی شدن صنعت نفت حمایت کرد. وی در اعلامیه‌ای، مبارزه برای ملی شدن نفت را تکلیف دینی و وطنی ملت ایران برشمرد و تعدادی از علما نیز نظر او را تأیید کردند.
- ۳۱- عکس‌العمل انگلستان و جبهه‌ی مخالف داخلی برای جلوگیری از ملی شدن نفت چه بود؟**
 در جبهه مقابل نیز انگلستان و عوامل داخلی اش برای حفظ منافع استعماری خود و جلوگیری از دستیابی ملت ایران به حقوق خویش به تکیه افتادند. سپهد حاجعلی رزم‌آرا در مقام نخست‌وزیر (تیر تا اسفند ۱۳۲۹) از سیاست انگلستان جانب‌داری می کرد و با ملی شدن صنعت نفت به شدت مخالف بود.
- ۳۲- سپهد حاجعلی رزم‌آرا به دست چه کسی و از چه حزبی ترور شد؟**
 پس از اعدام انقلابی رزم‌آرا به دست خلیل طهماسبی یکی از اعضای جمعیت فداییان اسلام (۱۶ اسفند)
- ۳۳- اعدام انقلابی رزم‌آرا به دست خلیل طهماسبی چه نتیجه‌ای به دنبال داشت؟ (سؤال نهایی)**
 مهم ترین مانع بر سر راه ملی شدن صنعت نفت برداشته شد. نخست مجلس شورای ملی و سپس مجلس سنا در ۲۹ اسفند ۱۳۲۹ طرح ملی شدن صنعت نفت را تصویب کردند و جنبش ضد استعماری ملت ایران در گام نخست به پیروزی رسید.
- ۳۴- چه عواملی بر خیزش مردم ایران در نهضت ملی شدن نفت مؤثر بود؟**
 ۱- پیروزی جنبش‌های ضد استعماری مردم هندوستان علیه انگلستان به عنوان استعمار پیر ۲- موفقیت حرکت‌های استقلال طلبانه در برخی از کشورهای آسیایی و آفریقایی
- ۳۵- با حمایت چه کسانی مصدق به نخست‌وزیری رسید؟(اردیبهشت ۱۳۳۰)**
 حمایت گسترده افکار عمومی، اتحاد و همکاری تنگاتنگ نیروهای ملی و مذهبی و پشتیبانی قاطع آیت‌الله کاشانی، نخست‌وزیر شد
- ۳۶- هدف مصدق از رسیدن به نخست‌وزیری چه بود؟**
 قانون ملی شدن صنعت نفت و خلع ید از شرکت نفت ایران و انگلیس را با قاطعیت به اجرا درآورد.
- ۳۷- مصدق برای اجرای قانون ملی شدن نفت چه اقدام مهمی انجام داد؟ دولت دکتر مصدق پس از روی کار آمدن، بی‌درنگ هیئتی را به ریاست مهندس مهدی بازرگان به خوزستان فرستاد تا مراکز و تأسیسات نفتی را از حوزه اختیار شرکت نفت ایران و انگلیس خارج کند.**
- ۳۸- چرا دولت دکتر مصدق پس از روی کار آمدن، هیئتی را به ریاست مهندس مهدی بازرگان به خوزستان فرستاد؟(سؤال نهایی)**
 تا مراکز و تأسیسات نفتی را از حوزه اختیار شرکت نفت ایران و انگلیس خارج کند.
- ۳۹- انگلستان برای ممانعت از ملی شدن صنعت نفت ایران دست به چه اقداماتی دست زد؟**
 ۱- تحریک کارگران صنعت نفت به اعتصاب گسترده از طریق منع شرکت نفت ایران و انگلیس از پرداخت فوق العاده دستمزد آنان؛ ۲- فرستادن کشتی‌های جنگی خود به خلیج فارس و بنادر ایران و تهدید نظامی؛ ۳- طرح شکایت از ایران در مجامع بین‌المللی؛ ۴- تهدید اقتصادی ایران با تعطیلی شعب بانک انگلیس، خارج کردن سرمایه‌های شرکت نفت و تحریم خرید نفت.

- ۴۰- انگلستان برای ممانعت از ملی شدن صنعت نفت ایران دست به چه اقدامات «نظامی» دست زد؟(سؤال نهایی)
فرستان کشتی های جنگی خود به خلیج فارس و بنادر ایران و تهدید نظامی
- ۴۱- دولت دکتر مصدق برای مقابله با تهدیدها و تحریم های اقتصادی چه اقدامی انجام داد؟
دولت دکتر مصدق برای مقابله با تهدیدها و تحریم های اقتصادی انگلستان، برنامه اقتصاد بدون نفت را اجرا کرد.
- ۴۲- به نظر شما چرا شورای امنیت سازمان ملل متحد و سپس دیوان بین المللی لاهه به سود کشور ما رأی صادر کردند؟
دکتر مصدق که خود حقوق دان بود، با حضور در مجامع بین المللی از حقانیت ملت ایران دفاع می کرد. نتیجه: دفاع منطقی و مستدل نخست وزیر و وکلای حقوقی ایران
- ۴۳- علت قطع رابطه سیاسی دولت ایران پس از ملی شدن نفت با لندن چه بود؟
دولت ایران پس از پیروزی در دادگاه لاهه، از انگلستان خواست که بدهی های شرکت نفت و خسارت های ناشی از تأخیر و غیره را بپردازد و چون دولت انگلیس این تقاضا را نپذیرفت، اقدام به قطع رابطه سیاسی با لندن کرد.
- ۴۴- دولت ایران پس از پیروزی در دادگاه لاهه، در جریان ملی شدن صنعت نفت از انگلستان چه درخواستی کرد؟(سؤال نهایی)
از انگلستان خواست که بدهی های شرکت نفت و خسارت های ناشی از تأخیر و غیره را بپردازد.
- ۴۵- چرا مصدق از نخست وزیری در تیر ۱۳۳۱ از نخست وزیری استعفا داد؟
دکتر مصدق برای کاستن از نفوذ و قدرت دربار و مقابله با کارشکنی های آن در اداره امور کشور، از محمدرضا شاه پهلوی خواست که اختیار وزارت جنگ و فرماندهی ارتش را به او بسپارد و چون شاه با این تقاضا مخالفت کرد، از مقام خود استعفا نمود.
- ۴۶- پس از استعفای مصدق از نخست وزیری شاه چه کسی را به جای وی منصوب کرد؟
شاه نیز بی درنگ احمد قوام را مأمور تشکیل دولت کرد.
- ۴۷- چرا دکتر مصدق از محمدرضا شاه پهلوی خواست که اختیار وزارت جنگ و فرماندهی ارتش را به او بسپارد؟(سؤال نهایی)
برای کاستن از نفوذ و قدرت دربار و مقابله با کارشکنی های آن در اداره امور کشور
- ۴۸- عکس العمل آیت الله کاشانی در برابر نخست وزیری قوام چه بود؟
در پی این رویداد، آیت الله کاشانی ضمن مخالفت با نخست وزیری قوام، مردم را به مبارزه فراخواند و اعلام کرد اگر قوام کناره گیری نکند، اعلام جهاد میکنم و خودم کفن پوشیده، با ملت در پیکار شرکت می کنم.
- ۳۹- علت قیام ۳۰ تیر، رهبر قیام و نتیجه قیام چه بود؟ (پاسخ خلاصه)
علت: استعفای مصدق از نخست وزیری - **رهبر قیام:** آیت الله کاشانی - **نتیجه:** کناره گیری قوام و دکتر مصدق دوباره نخست وزیر شد و وزارت جنگ و فرماندهی نیروهای مسلح را در اختیار گرفت. همچنین، شاه را از برقراری ارتباط مستقیم با سفرای خارجی منع کرد.
- ۴۰- نهضت ملی شدن صنعت نفت با اتحاد و یکپارچگی احزاب و گروه های سیاسی و مذهبی مختلف و بر محور آغاز شد.
مبارزه با استعمار انگلیس
- ۴۱- به نظر شما چرا در نهضت ملی شدن نفت اختلاف و تفرقه افتاد و نتیجه آن چه شد؟
بر اثر غلبه روحیه لجاجت، خودمحوری، قدرت طلبی و منفعت جویی های فردی و گروهی به تفرقه و دشمنی تبدیل شد. - نتیجه اینکه اهداف نهضت ملی شدن نفت به فراموشی سپرده شد.
- ۴۲- چرا پس از پیروزی قیام ۳۱ تیر ۱۳۳۱ امیان رهبران، شخصیت ها، احزاب و گروه های نهضت ملی شدن صنعت نفت تفرقه و دشمنی افتاد؟(سؤال نهایی)
بر اثر غلبه روحیه لجاجت، خودمحوری، قدرت طلبی و منفعت جویی های فردی و گروهی به تفرقه و دشمنی تبدیل شد.
- ۴۳- دشمنان برای نابودی دولت مصدق چه اقداماتی انجام دادند؟
دشمنان خارجی و عوامل داخلی آنان با بهره گیری از تداوم و گسترش اختلاف و نزاع میان دکتر مصدق و آیت الله کاشانی و یاران و نزدیکان این دو شخصیت ملی و مذهبی، بر تلاش هایشان برای نابودی نهضت و سرنگونی دولت دکتر مصدق افزودند.

۴۴- آمریکا از چه زمانی سیاست فعالی را درباره ایران در پیش گرفته بود؟ جنگ جهانی دوم

۴۵- آمریکا در قبال دولت مصدق و ملی شدن نفت چه سیاستی در پیش گرفت؟

از دولت انگلستان جانب‌داری کرد و با آن کشور در براندازی دولت مصدق متحد شد.

۴۶- طراحی کودتای ۲۸ مرداد حاصل توافق چه کشورهایی بود؟ آمریکا و انگلیس

۴۷- طراحان کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ مرداد چه برنامه ای برای کودتا طراحی کردند؟

پس از ملاقات و مذاکرات نمایندگان و مأموران انگلیسی و آمریکایی، آن دو کشور در اواخر سال ۱۳۳۱ درباره سرنگونی دولت مصدق و انتصاب سرلشکر فضل الله زاهدی به نخست وزیری به توافق رسیدند. بر اساس طرح مشترک انگلیس و آمریکا، ایجاد آشوب های خیابانی در ایران و به راه انداختن جنگ روانی علیه مصدق در مطبوعات در دستور کار شبکه جاسوسی دو کشور قرار گرفت.

۴۸- طراحان بعد از سرنگونی دولت مصدق در مورد نخست وزیری به توافق رسید. سرلشکر فضل الله زاهدی.

۴۹- طراحان کودتای ۲۸ مرداد چگونه محمدرضا شاه را متقاعد به اجرای کودتای ۲۸ کردند؟

از طریق اشرف پهلوی و ژنرال نورمن شوارتسکف آمریکایی، محمدرضا پهلوی را که در ابتدا در پذیرش کودتا مردد بود، متقاعد کردند که با کودتا موافقت کند.

۵۰- مأموران کدام سازمان جاسوسی در ایران مقدمات اجرای کودتای ۲۸ مرداد را فراهم کردند؟

سازمان سیا آمریکا

۵۱- کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ علیه دکتر مصدق چگونه اجرا شد؟

با نقشه و حمایت سیاسی و مالی دولت های انگلستان و آمریکا و عوامل داخلی آنان، در ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ واحد هایی از ارتش به فرماندهی فضل الله زاهدی علیه دولت مصدق اقدام به کودتا کردند.

۵۱- کودتاچیان به چه جهت به موفقیت رسیدند؟

کودتاچیان از پشتیبانی سازماندهی شده گروه هایی از طرفداران شاه و دربار برخوردار بودند، آنان مراکز مهم دولتی را در پایتخت تسخیر و دولت دکتر مصدق را سرنگون کردند.

۵۲- بعد از موفقیت کودتای فضل الله زاهدی چه شرایطی را اعلام کردند؟ اعلام حکومت نظامی کرد.

۵۳- نتایج کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ را بنویسید.

۱- زاهدی نخست وزیر شد و اعلام حکومت نظامی کرد. ۲- دکتر مصدق و تعدادی از همکاران و یاران نزدیکش دستگیر و سپس محاکمه شدند. ۳- احزاب و گروه های سیاسی و روزنامه های مخالف، غیرقانونی اعلام شدند و منحل گردیدند.

۵۴- دکتر مصدق بعد از کودتای ۲۸ مرداد چه سرنوشتی پیدا کرد؟

دکتر مصدق و تعدادی از همکاران و یاران نزدیکش دستگیر و سپس محاکمه شدند.

۵۵- بعد از کودتای ۲۸ مرداد مطبوعات چه سرنوشتی پیدا کردند؟

احزاب و گروه های سیاسی و روزنامه های مخالف، غیر قانونی اعلام شدند و منحل گردیدند.

۵۶- پس از کودتای ۲۸ مرداد، وضعیت نفت ایران به چه شکلی در آمد؟

یک سال و اندی پس از کودتای ۲۸ مرداد، حکومت پهلوی با انگلستان و آمریکا درباره مسئله نفت به توافق رسید و به موجب قراردادی، تولید و فروش نفت ایران را به کنسرسیومی از شرکت های نفتی انگلیسی، آمریکایی، هلندی و فرانسوی واگذار کرد. ۵۷- قرارداد

کنسرسیوم نفتی چه بود؟

بر اساس این قرارداد مقرر شد که کنسرسیوم به مدت ۲۵ سال نفت ایران را استخراج کند و به فروش برساند و در مقابل، نیمی از سود خالص خود را به کشور ما بپردازد.

۵۸- نهضت مقاومت ملی توسط چه کسانی به وجود آمد و هدف از آن چه بود؟

نهضت مقاومت ملی و مهم ترین اقدام آنان: باوجود جو سرکوب و اختناق پس از کودتا، گروهی از شخصیت های ملی و مذهبی و ازجمله تعدادی از استادان دانشگاه تشکلی به نام نهضت مقاومت ملی را پایه گذاری کردند و با قرارداد جدید نفتی به مخالفت برخاستند که منجر به اخراج شماری از آنان از دانشگاه شد.

۵۹- چه کسی به قرارداد کنسرسیوم نفتی اعتراض کرد؟ آیت الله کاشانی نیز به این قرارداد اعتراض کرد.**۶۰- چرا در ۱۶ آذر سال ۱۳۳۲ دانشجویان دانشگاه تهران تظاهرات کردند؟**

در ۱۶ آذر ۱۳۳۲ گروهی از دانشجویان دانشگاه تهران در اعتراض به برقراری روابط سیاسی مجدد با انگلستان و سفر معاون رئیس جمهور آمریکا (ریچارد نیکسون) به ایران تظاهرات کردند که در جریان آن سه تن از دانشجویان به شهادت رسیدند.

جواب پرسش های نمونه

۱- پس از شهریور ۱۳۲۰ و برکناری و تبعید رضاشاه، چه تغییر و تحول سیاسی مهمی در کشور به وجود آمد؟

پس از اشغال ایران، کنترل مستقیم راه های اصلی خلیج فارس به مرزهای شوروی و حفاظت از چاه ها و تأسیسات نفت جنوب در اختیار متفقین قرار گرفت و برخی از شخصیت های ایرانی هوادار دولت های محور و تعدادی از آلمانی های فعال در ایران بازداشت شدند. محمدرضاشاه به سلطنت رسید که تنها بر ارتش تسلط داشت، قدرت اداری و اجرایی کشور در اختیار مجلس شورای ملی و هیئت مدیره بود. گروه های اجتماعی اعیان و اشراف زمین دار و غیرزمین دار در مجلس و کابینه های این دوره صاحب نفوذ بودند.

۲- علت و هدف از طرح سیاست موازنه منفی چه بود؟

این سیاست که هدف آن ایستادگی در برابر امتیازخواهی دولت های سلطه جو (به خصوص در زمینه نفت) بود در برابر سیاست موازنه مثبت که خواهان واگذاری امتیاز به قدرت های بزرگ بود، مطرح شد

۳- قرارداد الحاقی گس - گلشایان با چه هدفی به امضا رسید و سرانجام آن چه شد؟

این قرارداد با هدف بازنگری در قرارداد نفت جنوب و تأمین منافع ایران مطرح شد، ولی به دلیل نادیده گرفتن حقوق مادی مردم ایران و در نتیجه نقض حاکمیت ملی و استقلال کشور و نیز مشروعیت بخشیدن به تسلط بیگانگان بر منابع و صنعت نفت مورد مخالفت نمایندگان قرار گرفت و به تصویب نرسید.

۴- عوامل سیاسی و اجتماعی مؤثر بر تصویب قانون ملی شدن صنعت نفت ایران را توضیح دهید.

حمایت گسترده افکار عمومی، اتحاد و همکاری تنگاتنگ نیروهای ملی و مذهبی و پشتیبانی قاطع آیت الله کاشانی، قتل رزم آرا توسط خلیل طهماسبی یکی از اعضای جمعیت فداییان اسلام و نیز پیروزی جنبش های ضد استعماری مردم هندوستان علیه استعمار انگلستان و موفقیت حرکت های استقلال طلبی در برخی از کشورهای آسیایی و آفریقایی

۵- دیدگاه و ارزیابی خود را درباره تأثیر و نقش عوامل داخلی و خارجی بر موفقیت کودتای ۲۸ مرداد و سقوط دولت دکتر مصدق بیان کنید.

شاه و درباریان که دستشان در امور کشور کوتاه شده بود با این کودتا موافق بودند. در ارتش و نیروهای نظامی افسران وفادار به شاه وجود داشتند که در امور کشور توسط دولت مصدق کارشکنی می کردند و در نهایت در هماهنگی با مأموران سازمان های جاسوسی آمریکا و انگلستان دست به کودتا زدند. نیروهای مذهبی به رهبری آیت الله کاشانی به تدریج از حمایت دولت مصدق و سیاست هایش دست کشیدند و دکتر مصدق این پشتوانه ارزشمند را از دست داد. دولت های آمریکا و انگلیس با هزینه های مالی و سیاسی در داخل و خارج از ایران نقشه کودتا را رهبری می کردند. این زمینه ها باعث دلسردی مردم از دولت مصدق شد و راه را برای کودتا هموار کرد.

سؤالات درس دهم:

۱- اجتماعی ایران پس از کودتای ۲۸ مرداد چگونه بود؟

همراه با سرکوب مخالفان، نادیده گرفتن اصول قانون اساسی توسط محمد رضا شاه پهلوی و نفوذ و مداخله روز افزون آمریکا در ایران بود.

۲- شرایط سیاسی - اجتماعی سال های پس از کودتای ۲۸ مرداد در نهایت منجر به چه شد؟
موجب زمینه های شکل گیری نهضت انقلاب اسلامی شد.

۳- در سال های بعد از کودتای ۲۸ مرداد تا اوایل دهه ۱۳۳۲ آمریکا به دنبال چه هدفی در ایران بود؟
دولت آمریکا با وادار کردن حکومت پهلوی به اجرای برنامه های پیشنهادی خود، زمینه تسلط بر ایران و حفظ و تقویت این حکومت را فراهم کرد.

۴- مهم ترین برنامه های آمریکا برای تسلط بر ایران پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ تا اوایل دهه ۱۳۴۰ چه بود؟ (سؤال نهایی)
۱- پیوستن ایران به پیمان بغداد (سنتو) ۲- تأسیس سازمان اطلاعات و امنیت کشور (ساواک) ۳- اعطای کمک های نظامی و مالی به ایران
۴- اجرای بعضی اصلاحات در ایران

۵- برنامه های آمریکا در ایران پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ تا اوایل دهه ی ۱۳۴۰ چه اهدافی را دنبال می کرد؟
این برنامه ها، علاوه بر حفظ حکومت پهلوی و تداوم سلطه ی آمریکا، هدف مقابله با نفوذ شوروی در ایران را نیز دنبال می کرد.

۶- نخستین مرحله از برنامه های اصلاحی آمریکا با چه عنوانی و از زمان نخست وزیری چه کسی آغاز شد؟
نخستین مرحله برنامه های اصلاحی با عنوان اصلاحات ارضی در سال ۱۳۴۰، در زمان نخست وزیری علی امینی آغاز شد.

۷- در فروردین سال ۱۳۴۰ زمینه اجرای اصلاحات فراهم شد؟
با رحلت آیت الله بروجردی در فروردین ۱۳۴۰، شاه فرصت را برای ادامه اصلاحات در ایران مناسب دید.

۸- چه عاملی منجر به برکناری علی امینی از نخست وزیری شد و چه کسی جانشین وی شد؟
رقابت شاه و علی امینی، نخست وزیر وقت، سرانجام به برکناری امینی انجامید و امیر اسدالله علم، که مورد اعتماد شاه بود، نخست وزیر و مأمور اجرای اصلاحات شد.

۹- در آغاز نخست وزیری اسدالله علم کدام موضوع در دستور کار دولت علم قرار گرفت؟
اصلاح قانون انتخابات انجمن های ایالتی و ولایتی

۱۰- با تصویب نامه هیئت دولت، چه تغییراتی در قانون انتخابات انجمن های ایالتی و ولایتی ایجاد شد؟
الف) برداشتن دو قید مسلمان بودن و مرد بودن از شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان ب) حذف قید سوگند خوردن به قرآن مجید و تبدیل آن به سوگند خوردن به کتاب آسمانی.

۱۱- اصول شش گانه ی شاه تحت چه عنوانی مطرح شد؟ با عنوان انقلاب سفید

۱۲- همه پرسى اصول شش گانه مورد استقبال چه دولت هاىى قرار گرفت؟ دولت های آمریکا، انگلستان و شوروی

۱۳- به نظر شما انقلاب سفید چه پیامد مهمی می توانست داشته باشد؟

هرچند انقلاب سفید در ایران، شعارهای فریب دهنده ای مانند «بهبود وضعیت کشاورزی» داشت، اما در عمل، جسم نیمه جان اشتغال و زندگی روستایی ایران را نیز در معرض خطر قرار داد.

۱۴- به نظر شما علل اعتراض امام خمینی (ره) به تصویب نامه انتخابات انجمن های ایالتی و ولایتی چه بود؟ (سؤال نهایی)
امام خمینی (ره) معتقد بود که این تصویب نامه موجب تضعیف اسلام و افزایش حضور بهائیان در حکومت می شود.

۱۲- عکس العمل و نتیجه اعتراض امام خمینی (ره) و علما در برابر قانون انجمن های ایالتی و ولایتی چه شد؟
ایشان با رایزنی با علمای بزرگ قم به مخالفت با این تصویب نامه پرداختند و در نتیجه دولت را مجبور به لغو آن کرد.

- ۱۳- عکس العمل علما و مردم تهران با انتشار اعلامیه امام خمینی (ره) مبنی بر غیر قانونی بودن همه پرس‌های اصول‌گرایان چه بود؟
امام خمینی و تعدادی از علما، نخست از شاه در این باره توضیح خواستند اما با بی‌اعتنایی و توهین او مواجه شدند. پس با انتشار اعلامیه‌ای همه پرس‌های فرمایشی را غیرقانونی اعلام کردند. بیشتر مراجع دینی نیز به دعوت امام خمینی همه پرس‌ها را تحریم کردند. در تهران و قم تظاهرات گسترده‌ای برپا شد و رژیم پهلوی با استفاده از نیروی نظامی، قیام مردم تهران و قم را سرکوب کرد.
- ۱۴- اقدام امام خمینی و مراجع با فرا رسیدن نوروز سال ۱۳۴۲ چه بود؟
امام خمینی به همراه مراجع دیگر، در اعتراض به عملکرد حکومت، عید نوروز ۱۳۴۲ را عزای عمومی اعلام کردند و به افشاگری علیه اقدامات شاه پرداختند.
- ۱۵- اوج حرکت اعتراضی امام خمینی و مراجع در نوروز ۱۳۴۲ در کجا اتفاق افتاد و چه پیامدی داشت؟
اوج این حرکت اعتراضی در مدرسه فیضیه قم اتفاق افتاد که با یورش مأموران حکومتی به خشونت کشیده شد. در حمله مأموران به مدرسه فیضیه قم و مدرسه طالبیه تبریز تعدادی از طلاب شهید و مجروح شدند.
- ۱۶- به دنبال جنایت رژیم شاه در مدرسه ی فیضیه قم و مدرسه ی طالبیه تبریز، امام خمینی چه بیانیه‌ای صادر کرد؟
به دنبال این جنایت، امام خمینی، در سخنرانی خود خطاب به شاه، او را به طور مستقیم سرزنش کردند و تقیه و سکوت در مقابل ظلم حکومت را حرام دانستند.
- ۱۷- به دنبال کدام حادثه امام خمینی در سال ۱۳۴۲ تقیه و سکوت در مقابل ظلم حکومت را حرام دانستند؟
یورش مأموران رژیم به مدرسه ی فیضیه قم.
- ۱۸- امام خمینی در آستانه ماه محرم ۱۳۴۲ چه تأکیدی به سخنرانان ماه محرم داشت؟
امام خمینی به سخنرانان مذهبی سفارش کردند که در مراسم مختلف، خطر اسرائیل را برای مردم توضیح دهند و آسیب‌های وارد شده بر جامعه اسلامی و مراکز دینی را بازگو کنند.
- ۱۹- در مقابل سفارشات امام خمینی به سخنرانان مذهبی در آستانه محرم ۱۳۸۳ ق/ ۱۳۴۲ ش، رژیم شاه سخنرانان مذهبی را به چه چیزی ملزم کرد؟
رژیم سخنرانان مذهبی را ملزم کرد علیه شاه و اسرائیل چیزی نگویند.
- ۲۰- مردم در عاشورای ۱۳۴۲ چه روشی در پیش گرفتند؟
بر خلاف تصور و خواست حکومت و با وجود محدودیت‌های امنیتی، مردم در عاشورای این سال با سر دادن شعارهایی، حمایت خود را از امام خمینی علنی ساختند.
- ۲۱- علت دستگیری امام خمینی در عاشورای سال ۱۳۴۲ چه بود؟
امام خمینی طی نطقی در عصر عاشورا در قم، شخص شاه را مخاطب قرار دادند و از تسلط آمریکا و اسرائیل بر حکومت پهلوی پرده برداشتند. این سخنرانی باعث خشم رژیم و دستگیری و انتقال امام به تهران شد.
- ۲۲- واکنش مردم و روحانیون و مراجع پس از دستگیری امام خمینی در سال ۱۳۴۲ چه بود؟
خبر دستگیری امام مردم و روحانیون و مراجع را به واکنش واداشت. اعتراضات زیادی در شهرهای مختلف ایران برپا شد؛ مردم در قم، تهران و ورامین به خاک و خون کشیده شدند و به دنبال آن عده‌ای از مبارزان، زندانی، اعدام و یا تبعید شدند.
- ۲۳- نتایج قیام پانزده خرداد سال ۴۲ را ذکر کنید؟
۱- هدف مبارزه تغییر کرد و سرنگونی رژیم پهلوی هدف نهایی مبارزان شد. ۲- حضور امام خمینی در صحنه مبارزه موجب شد بسیاری از روحانیون به مبارزات سیاسی روی بیاورند. ۳- علاوه بر روحانیون و دانشگاهیان، اقشار دیگری از جامعه نیز به جمع مبارزان پیوستند. ۴- رهبری امام خمینی به عنوان مرجع دینی برجسته‌تر شد. ۵- مبارزان به نقش و قدرت مذهب در این زمینه توجه بیشتری نشان دادند.
- ۲۴- امام خمینی بعد از دستگیری در سال ۱۳۴۲ چه مدت در زندان بود؟

امام خمینی در پی اعتراض مردم و علمای دینی، پس از تحمل ده ماه زندانی و حصر آزاد شدند. حضور دوباره ایشان در قم مبارزان را به ادامه مبارزه امیدوار کرد.

۲۴- علت بالا گرفتن انتقاد از رژیم، بعد از آزادی امام خمینی چه مساله ای بود؟

تصویب قانون مصونیت قضایی و سیاسی اتباع آمریکایی مقیم ایران کاپیتولاسیون) توسط مجلس سنا و مجلس شورای ملی.

۲۵- بر اساس توافقنامه ی بین المللی وین مأموران سیاسی دارای چه امتیازاتی در کشور دیگر می باشند؟
مأموران سیاسی یک کشور در کشور دیگر از مصونیت سیاسی و قضایی برخوردار هستند.

۲۶- قانون کاپیتولاسیون در دوره محمدرضا شاه را با «توافقنامه بین المللی وین» مقایسه کنید.(سؤال نهایی)

بر اساس توافق نامه بین المللی وین، مأموران سیاسی یک کشور در کشور دیگر از مصونیت سیاسی و قضایی برخوردارند. اما با تصویب قانون کاپیتولاسیون در ایران، مستشاران نظامی آمریکا و خانواده های آنان نیز از مصونیت سیاسی و قضایی برخوردار شدند.

کلیدواژه: مصونیت سیاسی و قضایی - مصونیت مستشاران نظامی و خانواده های آنان

۲۷- واکنش امام خمینی در برابر تصویب قانون کاپیتولاسیون چه بود؟

امام خمینی در سخنرانی پرشوری به تصویب این قانون اعتراض کردند (۴ آبان ۱۳۴۳).

۳۸- علت دستگیری و تبعید امام خمینی به ترکیه چه بود؟

مخالفت صریح امام با قانون مذکور، حکومت پهلوی را چنان به وحشت انداخت که ایشان را در سحرگاه ۱۳ آبان ۱۳۴۳ در قم دستگیر و به کشور ترکیه تبعید کرد. محل تبعید امام یازده ماه بعد تغییر یافت و ایشان از ترکیه به عراق فرستاده شدند.

۳۹- رژیم پهلوی در دوران طولانی نخست وزیری امیرعباس هویدا، در جهت تقویت و تحکیم پایه های اقتدار خود به چه اقداماتی نمایشی دست زد؟

برگزاری جشن تاجگذاری و جشن های دو هزار و پانصد ساله شاهنشاهی، منحل کردن احزاب موجود و ایجاد حزبی واحد به نام حزب رستاخیز.

۴۰- در دوران طولانی نخست وزیری حکومت پهلوی برای تقویت و تحکیم پایه های اقتدار خود به اقداماتی نمایشی دست زد؟
امیرعباس هویدا

۳۱- رژیم پهلوی در زمینه فرهنگی چه اقداماتی انجام داد؟

رژیم پهلوی کوشید میان فرهنگ ایرانی و فرهنگ اسلامی تقابلی مصنوعی ایجاد کند. پیرو همین سیاست و به بهانه نا هم خوانی تاریخ هجری شمسی با فرهنگ ایرانی، تاریخ شاهنشاهی را جایگزین تقویم هجری شمسی کرد.

۳۲- به نظر شما رژیم پهلوی به چه بهانه ای تاریخ هجری شمسی را تغییر داد؟(سؤال نهایی)
به بهانه ناهمخوانی تاریخ هجری شمسی با فرهنگ ایرانی.

۳۳- به نظر شما چرا فعالیت های فرهنگی رژیم پهلوی نتیجه بخش نبود.(سؤال نهایی)

اعتقادات مردم به اسلام، آموزه های دینی، حضور هوشیارانه رهبر انقلاب و فعالیت روشنفکران مذهبی. (به هر یک از موارد فوق به صورت تحلیل تاریخی نمره کامل تعلق گیرد).

۳۴- در مقابل فعالیت های رژیم شاه، مبارزات ملت به چند دسته تقسیم می شوند؟

۱- فعالیت های سیاسی ۲- مبارزه ی فرهنگی ۳- مبارزه ی مسلحانه.

۳۵- فعالیت های سیاسی امام خمینی در طول دوران تبعید را ذکر کنید؟

امام خمینی در طول دوران تبعید در نجف اشرف با صدور اعلامیه به مناسبت های مختلف و فرستادن پیام به سران و مردم کشورهای اسلامی و نیز با تدریس مباحث ولایت فقیه، مبانی حاکمیت دینی را ترسیم می کردند.

۳۶- فعالیت های سیاسی ملت ایران در طول دوران تبعید امام خمینی را ذکر کنید؟

- ۱- در همین دوران، شاگردان و علاقه مندان به اندیشه ایشان، مساجد و دانشگاه ها را به کانون مبارزه علیه رژیم پهلوی تبدیل کرده بودند.
- ۲- جبهه ملی و نهضت آزادی نیز در چارچوب قانون اساسی به مبارزات خود ادامه می دادند.
- ۳۷- در کنار اسلام گرایان کدام گروه در چارچوب قانون اساسی علیه رژیم شاه مبارزه می کرد؟
جبهه ملی و نهضت آزادی
- ۳۸- مبارزه فرهنگی علیه رژیم بر چه اساسی صورت گرفت؟
- ۱- آگاهی دادن به مردم ۲- تبلیغ و ترویج باورهای دینی ۳- روشنگری علیه اقدامات رژیم پهلوی
- ۳۹- مبارزه فرهنگی علیه رژیم شاه چگونه انجام می گرفت؟
روحانیون، معلمان، استادان دانشگاه، دانشجویان و دانش آموزان در عرصه مبارزه فرهنگی با رژیم فعالیت می کردند و در مساجد، حسینیه ها و مدارس و دانشگاه ها به ترویج فرهنگ دینی مشغول بودند.
- ۴۰- معروف ترین چهره های مبارز فرهنگی علیه رژیم شاه چه کسانی بودند؟
معروف ترین چهره های فرهنگی علامه طباطبائی، آیت الله طالقانی، آیت الله مطهری، آیت الله بهشتی، دکتر شریعتی، دکتر باهنر و دکتر مفتاح بودند.
- ۴۱- معروف ترین گروه هایی که علیه حکومت پهلوی دست به مبارزه ی مسلحانه زدند را نام ببرید؟
- ۱- هیئت های مؤتلفه اسلامی ۲- حزب ملل اسلامی ۳- سازمان مجاهدین خلق ۴- سازمان چریک های فدایی خلق
- ۴۲- هیئت های مؤتلفه اسلامی دست به چه اقدامات مسلحانه علیه رژیم شاه زد؟
این گروه پس از تبعید امام خمینی، مبارزه مسلحانه و ترور سران حکومت پهلوی را محور کار خود قرار داد و حسنعلی منصور، نخست وزیر وقت را ترور کرد. این کار را محمد بخارایی، از اعضای این گروه، انجام داد.
- ۴۳- سرنوشت هیئت های مؤتلفه ی اسلامی چه شد؟
پس از اعدام منصور بیشتر اعضای این گروه دستگیر و چهار تن از آنان اعدام شدند و برخی هم به حبس های طولانی محکوم گردیدند.
- ۴۴- حزب ملل اسلامی با چه آرمانی به نبرد مسلحانه روی آورد؟ برپا کردن حکومت اسلامی
- ۴۵- سازمان مجاهدین خلق (منافقین) چگونه شکل گرفت؟
گروهی از جوانان عضو نهضت آزادی بعد از قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ فعالیت سیاسی را کنار گذاشته و به جنگ مسلحانه روی آوردند.
- ۴۶- سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در آغاز مبارزه چه تفکری داشت؟ آنها در آغاز تفکر اسلامی داشتند.
- ۴۷- سازمان مجاهدین خلق (منافقین) به مرور چه مشی در پیش گرفت؟
آنان به مرور دچار انحراف فکری شدند و به مارکسیسم تمایل پیدا کردند. در سال ۱۳۵۰ بیشتر اعضای این سازمان یا دستگیر شدند و یا در تسویه های درون گروهی از بین رفت
- ۴۸- دو حزب ملل اسلامی و سازمان چریک های فدایی خلق در زمان پهلوی چه تشابه و تفاوت هایی باهم داشتند؟ (سؤال نهایی)
هر دو گروه به قیام مسلحانه علیه رژیم پهلوی اعتقاد داشتند. با این تفاوت که حزب ملل اسلامی به دنبال آرمان برپا کردن حکومت اسلامی به مبارزه مسلحانه روی آورد ، اما فداییان خلق با الهام از افکار مارکسیستی به مبارزه مسلحانه روی آوردند.
- ۴۹- سازمان چریک های فدایی خلق از همان آغاز چه افکاری داشت؟
این گروه از همان ابتدا با الهام از افکار مارکسیستی به مبارزه مسلحانه روی آوردند و تعدادی از آن ها در درگیری با مأموران رژیم یا در زندان به قتل رسیدند.
- ۵۰- کدام یک از مبارزان علیه رژیم شاه، به شهادت رسیدند یا زندانی شدند؟
تعدادی از آنان مانند آیت الله سعیدی و آیت الله غفاری، زیر شکنجه به شهادت رسیدند و بسیاری نیز مانند آیت الله طالقانی تا اوج گیری انقلاب اسلامی در زندان بودند.

۵۱- وضعیت عمومی سیاسی ایران در سال ۱۳۵۶ چگونه بود؟

فاصله ی روزافزونی که حکومت پهلوی را از ملت ایران جدا می ساخت در سال ۱۳۵۶ به حداکثر خود رسید. ضدیت این حکومت با اسلام و معنویت و اخلاق، آشکار شده بود. صدها روحانی مبارز در زندان بودند و بسیاری از استادان دانشگاه و سخنرانان مذهبی اجازه ی سخن گفتن در محافل و مجالس را نداشتند.

۵۲- با افزایش پول نفت در دهه ۵۰ اوضاع اقتصادی ایران چگونه بود؟

پول نفت که از سال ۱۳۵۰ یک باره به سرعت افزایش یافته بود، سرمایه داران وابسته به غرب و رژیم پهلوی را در مدت کوتاهی تقویت کرده بود. در عوض، طبقات محروم از جمله کارگران و روستاییان برای گذراندن زندگی به شهرها هجوم می آوردند.

۵۳- نتیجه ی انقلاب سفید شاه چه بود؟ نابودی اقتصاد ایران و وابستگی به بیگانگان.

۵۴- رژیم پهلوی با استفاده از چه نهادهایی خود را از ناحیه ی گروه های مبارز مسلح آسوده خاطر کرده بود؟
دستگاه ساواک و نیروهای پلیسی و امنیتی.

۵۵- رژیم پهلوی چه احساس و نگرشی نسبت به گروه های مبارز مسلحانه علیه خود داشت؟ (سؤال نهایی)

با استفاده از دستگاه ساواک و نیروهای پلیسی و امنیتی تقریباً خود را از ناحیه گروه های مسلح آسوده خاطر احساس می کرد.

۵۶- چرا خیال رژیم شاه از بابت مبارزات مردم ایران آسوده بود؟

چون رژیم پهلوی با استفاده از دستگاه ساواک و نیروهای پلیسی و امنیتی، تقریباً خود را از ناحیه گروه های مبارز مسلح آسوده خاطر احساس می کرد. زندان ها از زندانیان سیاسی پر بود و در خارج از زندان نیز حرکت های پراکنده مسلحانه همچون سال های پیش دیده نمی شد.

۵۷- چرا جیمی کارتر رئیس جمهور آمریکا در سال ۱۳۵۵ به شعار دفاع از حقوق بشر متوسل شد؟
کاهش تنفر عمومی از سیاست های آمریکا.

۵۸- جیمی کارتر به تبعیت از سیاست فضای باز آمریکایی، چه خواسته هایی از محمدرضا شاه داشت؟ (سؤال نهایی)

او از شاه نیز خواست به تبعیت از سیاست فضای باز آمریکایی، اوضاع عمومی زندانیان را بهبود بخشد، شکنجه زندانیان را کاهش دهد و به مطبوعات اجازه دهد به طور ملایم و محدود از دولت انتقاد کنند.

۵۹- شاه در راستای خواسته های آمریکا در تبعیت از فضای باز سیاسی، چه اقدامی انجام داد؟
هویدا را برکنار و جمشید آموزگار را به نخست وزیر منصوب کرد.

۶۰- جمشید آموزگار با چه مأموریتی جانشین هویدا شد و واکنش امام خمینی در برابر او چه بود؟

مأموریت یافت تا با انتقاد از گذشته، فضای باز سیاسی در کشور ایجاد کند. اما پیام های روشنگرانه ی امام خمینی و چند حادثه دیگر، آتش انقلاب را شعله ور کرد.

۶۱- دو چهره ی محبوبی که در سال ۵۶ به مرگ مشکوکی از بین رفتند را نام ببرید؟ دکتر علی شریعتی و حاج آقا مصطفی خمینی.

۶۲- دکتر شریعتی چگونه نقشی اساسی در طرد اندیشه های مارکسیستی و بیداری نسل جوان و گرایش آنان به سوی اسلام داشت؟

با برگزاری سخنرانی ها و نگارش کتاب های متعدد نقشی اساسی در طرد اندیشه های مارکسیستی و بیداری نسل جوان و گرایش آنان به اسلام داشت.

۶۳- مردم چه واکنشی نسبت به مرگ مشکوک شریعتی داشتند؟

مردم ساواک را عامل مرگ او می دانستند و با گرامی داشتن نام و یادش تنفر خود را از حکومت نشان دادند.

۶۴- درگذشت ناگهانی حاج آقا مصطفی خمینی، چه پیامدهای در جامعه داشت؟

درگذشت او، چنان تلاطم و موجی به وجود آورد و جان تازه ای به مبارزات بخشید که می توان فهمید چرا حضرت امام، رحلت او را از الطاف خفیه الهی برای انقلاب اسلامی خواند.

۶۴- سید مصطفی خمینی چه نقشی در مبارزات علیه رژیم پهلوی داشت؟

مصطفی خمینی از ابتدای مبارزات، یعنی ماجرای انجمن‌های ایالتی، حضوری کاملاً محسوس داشت و در نهضت پانزده خرداد نیز، مردم قم را به حرکت به سوی صحن حرم حضرت معصومه هدایت کرد که البته منجر به دستگیری وی توسط ساواک و زندانی در قزل قلعه شد.

۶۵- دیدگاه اما در مورد مصطفی خمینی چه بود؟

امام خمینی او را به جهت جامعیت، شجاعت، بی‌اعتنایی به زرق و برق دنیا و تهذیب نفس، امید آینده اسلام می‌دانست.

۶۶- در ۱۷ دی ۱۳۵۶ روزنامه‌ی اطلاعات چه اقدامی انجام داد؟

مقاله‌ی توهین آمیزی علیه امام خمینی منتشر کرد.

۶۷- انتشار مقاله‌ی توهین آمیز نسبت به امام خمینی در روزنامه‌ی اطلاعات چه پیامدی داشت؟

به دنبال انتشار این مقاله، مردم قم در ۱۹ دی ۱۳۵۶ قیام کردند اما مأموران حکومتی آن‌ها را به خاک و خون کشیدند.

۶۸- علت تظاهرات مردم قم در ۱۹ دی ماه ۱۳۵۶ چه بود؟ انتشار مقاله‌ی توهین آمیز روزنامه‌ی اطلاعات علیه امام خمینی.

۶۹- قیام مردم قم در ۱۹ دیماه ۱۳۵۶ چه پیامدی داشت؟

در چهل‌م شهدای قم، در ۲۹ بهمن همان سال مردم تبریز به پا خاستند که این اجتماع نیز با یورش نیروهای حکومت مواجه شد و تعدادی شهید یا مجروح شدند.

۷۰- در مرداد سال ۱۳۵۷ کدام نخست وزیر رژیم پهلوی و در کجا برای اولین بار رسماً حکومت نظامی برقرار کرد؟ در اصفهان

۷۱- حکومت نظامی اصفهان در زمان نخست وزیری آموزگار چه نتیجه‌ای داشت؟

اما این تدبیر ثمری نداشت؛ در نتیجه، شاه مجبور شد آموزگار را برکنار کند و جعفر شریف امامی را با «شعار آشتی ملی» به نخست‌وزیری بگمارد.

۷۲- جعفر شریف امام با چه شعاری به نخست وزیری رژیم شاه انتخاب شد؟ آشتی ملی

۷۳- قیام خونین ۱۷ شهریور ۵۷ در کجا و چگونه شکل گرفت؟

حکومت پهلوی برای جلوگیری از ادامه تظاهرات و اعتراضات در روز جمعه ۱۷ شهریور ۱۳۵۷ در تهران و چند شهر دیگر حکومت نظامی برقرار کرد. مردم تهران بی‌اعتنا به اخطارها و هشدارهای رژیم در میدان شهدا (ژاله سابق) تجمع کردند. دژخیمان پهلوی مردم را به گلوله بستند و جمع زیادی از آنان را به شهادت رساندند.

۷۴- به دنبال جنایت هولناک رژیم در ۱۷ شهریور ۵۷ کدام دولت از رژیم حمایت کرد؟

رئیس‌جمهور آمریکا بار دیگر به‌صراحت از رژیم پهلوی حمایت کرد.

۷۵- علت هجرت امام خمینی از عراق در سال ۵۷ چه بود؟

پس از اوج‌گیری انقلاب اسلامی، امام خمینی تحت فشار سیاسی و امنیتی سازمان امنیت عراق و ساواک، قصد عزیمت به کویت داشتند اما دولت کویت حاضر به پذیرش ایشان نشد. امام به فرانسه رفتند و در دهکده‌ای به نام نوفل‌لوشاتو در حومه پاریس ساکن شدند.

۷۶- اقامت چند ماهه‌ی امام خمینی در فرانسه چه نتایج مهمی برای انقلاب به همراه داشت؟

۱- ایشان با استفاده از امکانات تبلیغی، مصاحبه و سخنرانی جنایات حکومت پهلوی را افشا می‌کردند؛ ۲- امکان ملاقات مبارزان با رهبری انقلاب فراهم آمد و پیام‌های امام با شتاب بیشتری در ایران منتشر شد.

۷۷- شاه پس از کدام حادثه ارتشبد غلامرضا اژه‌اری را جانشین شریف امامی کرد؟

پس از سرکوب تظاهرات دانشجویان و دانش‌آموزان در مقابل دانشگاه تهران (۱۳ آبان)،

۸۸- هدف شاه از انتخاب ارتشبد اژه‌اری به نخست‌وزیری چه بود؟

ارتشبد غلامرضا اژه‌اری را جانشین شریف امامی کرد تا وی با برقرار کردن حکومت‌نظامی از سرعت حرکت انقلاب بکاهد.

۸۹- در روزهای تاسوعا و عاشورای سال ۵۷ مردم در شهرهای مختلف با شرکت در تظاهراتی مسالمت آمیز چه موضوعاتی را فریاد زدند؟
سقوط رژیم پهلوی و برقراری حکومت اسلامی را فریاد زدند.

۹۰- تظاهرات میلیونی محرم ۵۷ آمریکا را به چه نتایجی در مورد ایران رساند؟

۱- روی کار آوردن دولت نظامی از هاری نتیجه ای نداشته است؛ ۲- به علاوه، مردم ایران متحد و در اطاعت از رهبر خود مصمم و جدی هستند ۳- بالاخره اینکه آمریکا برای حفظ منافع خود در ایران باید به فکر مهره دیگری غیر از محمدرضا شاه باشد.

۹۱- آخرین نخست وزیر شاه که به بود؟ شاپور بختیار را، که قبلاً عضو جبهه ملی و از مخالفان رژیم بود، نخست وزیر خود کرد.

۹۲- شورای انقلاب به دستور چه کسی، چه زمانی و به چه منظوری تشکیل شد؟

در ۲۳ دی ۵۷ امام خمینی از پاریس با ارسال پیامی تشکیل شورای انقلاب را به اطلاع مردم رساندند. این شورا وظیفه داشت زمینه انتقال قدرت را فراهم کند.

۹۳- شورای انقلاب متشکل از چه کسانی بود؟

این شورا متشکل از افراد شایسته، مسلمانان، متعهد و مورد اطمینان امام تشکیل شده بود.

ده روز پس از تشکیل دولت بختیار، در ۲۶ دی، شاه از ایران رفت و شور و شغف مردم ایران بیشتر شد.

۹۴- امام خمینی چگونه مهندس مهدی بازرگان را به عنوان نخست وزیر موقت انتخاب کرد؟

در ۱۵ بهمن به پیشنهاد شورای انقلاب، مهندس بازرگان را به عنوان نخست وزیر دولت موقت انقلاب معرفی و از همه تقاضا کردند که از او حمایت کنند.

۹۵- کابینه مهندس بازرگان از چه کسانی تشکیل شده بود؟

همگی از اعضا یا طرفداران نهضت آزادی و جبهه ملی بودند.

۹۶- کدام واحد نظامی رژیم شاه به انقلاب پیوست؟ نیروی هوایی

۹۷- با پیوستن نیروی هوایی به انقلاب، گارد شاهنشاهی چه واکنشی از خود نشان داد؟

نیروهای گارد شاهنشاهی به افراد نیروی هوایی که به انقلاب پیوسته بودند حمله کرد، بعد از آن تهران به شهری نظامی مبدل شد.

۹۸- در بعد از ظهر ۲۱ بهمن و شب ۲۲ بهمن ۵۷ در تهران چه شرایطی حاکم بود؟

حکومت پهلوی قصد داشت حکومت نظامی برقرار کند؛ سپس، به کمک نظامیان وابسته به خود و با نظارت ژنرال هایزر آمریکایی، کودتایی نظامی ترتیب دهد و رهبر انقلاب را دستگیر و انقلاب را سرکوب کند اما امام خمینی با توکل به الطاف خداوند، حکومت نظامی را غیرقانونی اعلام کردند.

۹۹- کدام مقام نظامی آمریکا قصد کودتای نظامی علیه انقلاب داشت؟ ژنرال هایزر آمریکایی

۱۰۰- مردم چه واکنشی در برابر کودتای احتمالی نشان دادند؟

مردم به کمک ارتشانی که به حکومت پیوسته بودند، مراکز نظامی را در تهران و شهرهای بزرگ تصرف کردند. رادیو و تلویزیون نیز در اختیار مردم قرار گرفت و با اعلام صدای انقلاب و پیروزی انقلاب اسلامی در ۲۲ بهمن، زنگ سقوط نظام شاهنشاهی به صدا درآمد.

جواب پرسش های نمونه

۱- تصویب نامه قانون انتخابات انجمن های ایالتی و ولایتی، چه تغییراتی در انتخابات انجمن ها ایجاد کرد؟

الف) برداشتن دو قید مسلمان بودن و مرد بودن از شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان.

ب) حذف قید سوگند خوردن به قرآن و تبدیل آن به سوگند خوردن به کتاب آسمانی.

۲- منظور از مبارزه فرهنگی چیست و چه گروه ها و شخصیت هایی با حکومت پهلوی مبارزه فرهنگی می کردند؟

مبارزه فرهنگی: آگاهی دادن به مردم و تبلیغ باورهای دینی به همراه روشنگری علیه اقدامات رژیم پهلوی

- گروه های مبارز: روحانیون، معلمان، استادان دانشگاه، دانشجویان و دانش آموزان

- شخصیت‌ها: علامه طباطبایی، آیت‌الله طالقانی، آیت‌الله مطهری، آیت‌الله بهشتی، دکتر شریعتی، دکتر باهنر و دکتر مفتاح

۳- برجسته‌ترین اقدام حکومت پهلوی برای اسلا مزدایی چه بود؟

جایگزینی تاریخ شاهنشاهی با تقویم هجری شمسی به منظور ایجاد تقابل میان فرهنگ ایرانی با فرهنگ اسلامی

۴- چرا حکومت پهلوی در سال ۱۳۵۶ مسئله فضای باز سیاسی را مطرح کرد؟

به توصیه جیمی کارتر، رئیس جمهور آمریکا دست به این کار زد تا از تنفر عمومی مردم از سیاست‌های داخلی و خارجی خود و نیز از احساسات روزافزون ضد آمریکایی در جامعه بکاهد و به این صورت از وقوع یک قیام و انقلاب جلوگیری شود.

۵- چاپ مقاله توهین آمیز نسبت به امام خمینی در روزنامه اطلاعات چه پیامدی داشت؟

باعث قیام مردم قم و سپس تبریز شد که مأموران حکومتی این قیام‌ها را به خاک و خون کشیدند و به دنبال این وقایع اعتراضات در شهرهای دیگر گسترش یافت از جمله در اصفهان که جمشید آموزگار در آنجا حکومت نظامی اعلام کرد ولی ثمری نداشت و باعث برکناری آموزگار شد.

۶- ادامه مبارزه مردم با حکومت پهلوی در روزهای تاسوعا و عاشورای ۱۳۵۷ آمریکا را به چه نتایجی رساند؟

(۱) بی‌نتیجه بودن دولت نظامی از هاری (۲) اتحاد مردم و پیروی آنان از رهبر خود، برای آمریکایی‌ها ثابت شد. (۳) برای حفظ منافع خود در ایران باید به فکر مهره دیگری غیر از محمدرضاشاه باشند.

سؤالات درس یازدهم:

- ۱- دولت موقت انقلاب به ریاست مهندس مهدی بازرگان به همراه شورای انقلاب علاوه بر اداره ی امور کشور، برای استقرار نظام سیاسی جدید چه اقدامات مهمی انجام دادند؟
- ۱- برگزاری همه پرسی تعیین نظام سیاسی جدید ۲- تدوین قانون اساسی ۳- شکل گیری هیئت دولت بر اساس قانون اساسی جدید ۴- تأسیس نهادهای انقلابی
- ۲- مأموریت دولت موقت مهندس مهدی بازرگان چه بود؟ تعیین و تأسیس نظام سیاسی جدید.
- ۳- همه پرسی (رأی گیری) برای تعیین نظام سیاسی جدید چه زمانی برگزار شد و چه نتیجه ای داشت؟
- همه پرسی روزهای ۱۰ و ۱۱ فروردین ۱۳۵۸ برگزار شد و نتیجه آن در ۱۲ فروردین اعلام شد، نشان داد که بیش از ۹۸ درصد شرکت کنندگان به جمهوری اسلامی رأی مثبت داده اند.
- ۴- فروردین در تقویم ایران با چه عنوانی نام گذاری شده است؟ روز جمهوری اسلامی
- ۵- مجلس خبرگان قانون اساسی چه زمانی و به چه منظوری تشکیل شد؟
- چند ماه پس از همه پرسی، مردم با حضور در پای صندوق های رأی، ۷۲ نماینده مجلس خبرگان قانون اساسی را برگزیدند تا قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران را تدوین و تصویب کنند. مجلس خبرگان قانون اساسی از مرداد ۱۳۵۸ کار تدوین قانون اساسی را آغاز کرد.
- ۶- با تشکیل کدام نهاد تمامی ارکان نظام سیاسی جمهوری اسلامی تکمیل شد؟ تشکیل مجلس خبرگان رهبری
- ۷- سفارت آمریکا در ایران توسط گروه تسخیر شد. دانشجویان موسوم به پیرو خط امام
- ۸- علت تسخیر سفارت آمریکا توسط دانشجویان پیرو خط امام چه بود؟ (سؤال نهایی)
- تداوم دشمنی ها و توطئه های دولت آمریکا علیه انقلاب اسلامی و دخالت در امور داخلی ایران از جمله اجازه ورود به محمدرضا شاه برای سفر به این کشور
- کلیدواژه: (دشمنی آمریکا، توطئه های آمریکا، دخالت در امور ایران، اجازه سفر محمدرضا شاه)
- ۹- امام خمینی (ره) چه واکنشی نسبت به تسخیر سفارت آمریکا توسط دانشجویان پیرو خط امام نشان داد؟
- امام خمینی این اقدام دانشجویان را تأیید کرد و آن را انقلاب دوم خواند.
- ۱۰- مجلس خبرگان چه واکنشی نسبت به تسخیر سفارت آمریکا نشان دادند؟
- مجلس خبرگان قانون اساسی نیز از تسخیر سفارت آمریکا توسط دانشجویان حمایت کرد.
- ۱۱- به نظر شما مهندس بازرگان از نخست وزیری استعفا داد؟
- مهندس بازرگان و اعضای کابینه او که با این اقدام (تسخیر سفارت آمریکا) موافق نبودند، استعفا کردند
- ۱۲- بعد از استعفای دولت موقت بازرگان مسئولیت اداره کشور بر عهده کدام نهاد بود؟
- شورای انقلاب مسئولیت اداره کشور و تکمیل روند استقرار نظام سیاسی جدید را عهده دار شد.
- ۱۳- اولین رئیس جمهور تاریخ ایران نام داشت. ابوالحسن بنی صدر
- ۱۴- اولین نخست وزیر رسمی ایران بعد از انقلاب چه کسی بود؟ محمد علی رجایی
- ۱۵- با انتصاب محمد علی رجایی به نخست وزیری چه تحولی در اداره کشور رخ داد؟
- پس از شروع به کار مجلس شورای اسلامی ابتدا محمد علی رجایی به عنوان نخست وزیر معرفی گردید و سپس وزیرای معرفی شده توسط او از مجلس شورای اسلامی رأی اعتماد گرفتند؛ دولت دائم بر سرکار آمد و مدیریت امور کشور را از شورای انقلاب تحویل گرفت.

۱۶- تنوع و گستره وسیع نهادهای انقلابی بیانگر چه بود؟ بیانگر بینش مدیریت منسجم و جامع حضرت امام بود.

۱۷- بعد از انقلاب اسلامی کدام نهادهای انقلابی و با چه اهدافی تأسیس شدند؟

۱- کمیته انقلاب اسلامی: هدف: حفظ نظم و امنیت و دستگیری سران جنایتکار رژیم پهلوی ۲- سپاه پاسداران انقلاب اسلامی: پاسداری از آرمان‌ها و دستاوردهای انقلاب ۳- جهاد سازندگی: هدف: عمران، آبادانی و رفع فقر و محرومیت از روستاها ۴- کمیته امداد امام خمینی(ره): هدف: حمایت از محرومان و مستضعفان ۵- نهضت سوادآموزی: هدف: ترویج فرهنگ سوادآموزی و کاهش و رفع بی‌سوادی ۶- بنیاد شهید، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی و بسیج مستضعفان ۷- دادگاه‌ها و دادسراهای انقلاب اسلامی: هدف: رسیدگی به پرونده مقامات و مأموران رژیم سابق تشکیل شدند.

۱۸- بلافاصله پس از پیروزی انقلاب اسلامی کدام نهاد به فرمان امام خمینی تأسیس شد؟ کمیته ی انقلاب اسلامی

۱۹- در بُعد آیینی و مناسکی نیز اولین نماز جمعه به امامت (۵ مرداد ۱۳۵۸) در تهران اقامه گردید. آیت‌الله طالقانی

۲۰- دلیل خشم دولتمردان آمریکا از انقلاب اسلامی چه بود؟

۱- پیروزی انقلاب اسلامی و پیشرفت موفقیت آمیز روند استقرار نظام جمهوری اسلامی ایران ۲- با تسخیر لانه جاسوسی و افشا شدن نقش آمریکا در توطئه علیه انقلاب اسلامی

۲۱- مهم ترین توطئه ها و تلاش های داخلی و خارجی علیه جمهوری اسلامی بعد از پیروزی انقلاب را نام ببرید.

۱- ایجاد آشوب و ناامنی ۲- ترور شخصیت‌ها و مردم انقلابی ۳- حمله نظامی آمریکا به طیس ۴- طراحی کودتا

۲۲- گروهک های ضد انقلاب در کدام مناطق کشور درصدد اختلاف و تفرقه افکنی برآمدند؟

کردستان، خوزستان، سیستان و ترکمن صحرا.

۲۳- گروهک های ضد انقلاب با حمایت دشمنان خارجی انقلاب اسلامی در صدد انجام چه بودند؟

در صدد برآمدن تا یکپارچگی و زندگی مسالمت آمیز اقوام ایرانی را به اختلاف و تفرقه تبدیل کنند و مسائل و مشکلات زیادی برای کشور و مردم آن مناطق به وجود آورند.

۲۴- به نظر شما، هدف گروهک‌های ضدانقلاب از ایجاد آشوب و ناامنی در مناطق مختلف کشور چه بود؟(سؤال نهایی)

گروهک‌ها درصدد بودند که یکپارچگی و زندگی مسالمت آمیز اقوام ایرانی را به اختلاف و تفرقه تبدیل کنند.

۲۵- گروهک تروریستی فرقان، کدام شخصیت های برجسته ی انقلابی را به شهادت رساند؟

سپهبد ولی‌الله قرنی، رئیس ستاد مشترک ارتش، آیت‌الله استاد مطهری عضو سرشناس شورای انقلاب و از یاران نزدیک امام خمینی، دکتر مفتاح، حاج مهدی عراقی و آیت‌الله قاضی طباطبایی از مبارزان سرشناس، به شهادت رساند و سوءقصد به جان حجت‌الاسلام اکبر هاشمی رفسنجانی و آیت‌الله ربانی شیرازی.

۲۶- پس از دستگیری اعضای گروه فرقان، کدام گروه علم ترور را بر پا کردند و عده ی زیادی از مسئولان و شمار کثیری از مردم عادی را در کوچه و بازار به شهادت رساندند؟ سازمان مجاهدین خلق (منافقین).

۲۷- چرا آمریکا با طراحی یک عملیات پیچیده ی نظامی، اقدام به پیاده کردن نیروهای ویژه خود در صحرای طیس کرد؟

چون پس از تسخیر سفارت آمریکا در تهران توسط دانشجویان پیرو خط امام و دستگیری و بازداشت اعضای سفارت، دولت مردان آمریکایی در شرایط دشواری قرار گرفتند.

۲۸- مأموریت نیروهای ویژه آمریکا در صحرای طیس چه بود؟

مأموریت این گروه، تسخیر چند مرکز در تهران و بیرون بردن آمریکاییان بازداشتی از ایران بود.

۲۹- علت شکست حمله ی نظامی آمریکا در طیس چه بود؟

با عنایت خداوند، وقوع توفان شن و کاهش دید خلبانان آمریکایی باعث سقوط چند فروند بالگرد نظامی و کشته شدن تعدادی از نیروهای مهاجم شد. بقیه نیز با به جا گذاشتن بخشی از تجهیزات، اسناد و مدارک مجبور به فرار شدند.

۳۰- کودتای تیر ۱۳۵۹ (کودتای نوژه) توسط چه گروه‌هایی طراحی شد؟

تعدادی از افسران وابسته به رژیم پهلوی و هوادار شاپور بختیار، موسوم به سازمان نقاب با پشتیبانی سازمان جاسوسی آمریکا (سیا) و حکومت بعثی عراق، کودتایی را طراحی کردند.

۳۱- هدف از طراحی کودتای تیر ۱۳۵۹ (کودتای نوژه) چه بود؟ و نتیجه آن چه شد؟

کودتاچیان قصد داشتند با استفاده از امکانات نظامی پایگاه هوایی شهید نوژه همدان، محل سکونت حضرت امام و برخی مراکز مهم در پایتخت را بمباران و نظام جمهوری اسلامی ایران را ساقط کنند. این توطئه اندکی پیش از اجرا کشف و خنثی شد.

۳۲- کدام حزب در سال ۱۳۶۰ ش. قصد انجام کودتا داشت؟

حزب توده نیز که به نفع حکومت شوروی در ایران جاسوسی می‌کرد، در سال ۱۳۶۰ ش، قصد کودتا داشت که این توطئه نیز کشف و سران آن دستگیر شدند.

۳۳- تعریف اصطلاحات یا مفاهیم تاریخی: (خرداد ۱۴۰۰)

نقاب:

تعدادی از افسران وابسته به رژیم پهلوی و هوادار شاپور بختیار که قصد داشتند با پشتیبانی سازمان سیا آمریکا و حکومت بعثی عراق علیه انقلاب کودتا کنند، اما توطئه آنان کشف و خنثی شد گفته می‌شود.

کلیدواژه: افسران وابسته به پهلوی، هوادار بختیار، پشتیبانی آمریکا (یا) حکومت بعثی عراق، کودتا

۳۴- یکی از مهم‌ترین توطئه‌ها و تلاش‌های دشمنان داخلی و خارجی علیه جمهوری اسلامی ایران، نفوذ می‌باشد، آن را شرح دهید. (سؤال نهایی)

نفوذ یکی از روش‌های ورود به جبهه مقابل در جنگ نرم است، روشی خاموش و تدریجی و در بسیاری از موارد هدف مورد نفوذ، بدون آنکه خود بفهمد طعمه دشمنان قرار می‌گیرد. هزینه نظامی در این روش، به شدت کاهش پیدا کرده و مهم‌تر از همه، دشمن هیچگاه به شکل واضح و روشن آشکار نمی‌شود و به همین دلیل شناسایی و طرد نمی‌شود.

۳۵- در نفوذ دشمن به عنوان جنگ نرم که در شکل جمعی خود طراحی می‌شود، چه کسانی مورد هدف قرار می‌گیرند؟

در این نوع نفوذ دشمن، سیستم فکری و محاسباتی یک گروه از افراد انسانی و حتی در مواردی، نظام فکری یک جامعه، مورد هدف قرار می‌گیرد.

۳۶- انواع نفوذ را توضیح دهید.

۱- نفوذ می‌تواند مربوط به یک شخص و موردی باشد. در این نوع نفوذ، جبهه دشمن بر یک فرد تمرکز کرده و با انواع مختلفی از روش‌های فریبنده، مانند پول، مقام، جاذبه‌های جنسی یا با اقناع ذهن وی، بر فکر و اراده هدف او تسلط می‌یابد. ۲- گاهی نیز نفوذ به شکل جمعی و جریانی طراحی می‌شود. در این نوع نفوذ، سیستم فکری و محاسباتی یک گروه از افراد انسانی و حتی در مواردی، نظام فکری یک جامعه، مورد هدف قرار می‌گیرد.

۳۷- پیامدهای نفوذ چیست؟

از پیامدهای جدی این نوع نفوذ است که در آن، از روش‌های مختلف تبلیغی و رسانه‌ای به عنوان یکی از مؤثرترین ابزارها استفاده می‌شود. در نفوذ جمعی، مردم و افراد گروه هدف، به شکلی فکر کرده و زندگی می‌کنند که در مسیر اهداف دشمن قرار دارد.

۳۸- پس از انتخاب ابوالحسن بنی‌صدر به عنوان نخستین رئیس‌جمهوری اسلامی ایران، امام خمینی چه مسئولیت‌هایی به وی واگذار کرد؟

علاوه بر تنفیذ حکم ریاست جمهوری وی، فرماندهی کل قوا و ریاست شورای انقلاب را نیز به او واگذار کردند.

۳۹- دلیل برکناری بنی‌صدر از فرماندهی کل قوا چه بود؟

با شروع جنگ تحمیلی نیز نیروهای سپاه پاسداران را تنگنای مالی و تسلیحاتی قرار داد و زمینه سقوط خرمشهر را فراهم آورد این اعمال و رفتار سبب شد که امام خمینی او را از فرماندهی کل قوا برکنار کند.

۴۰- چه عواملی باعث شد که مجلس شورای اسلامی او را از منصب ریاست جمهوری عزل نماید؟

قرار گرفتن در چنین موقعیت و مقامی بنی صدر را چنان مغرور کرد که از پذیرش محمدعلی رجایی، چهره انقلابی و مورد اعتماد امام و مردم، برای نخست‌وزیری امتناع می‌ورزید، سرانجام، با اصرار نمایندگان مجلس شورای اسلامی رجایی نخست‌وزیر شد.

۴۱- بنی صدر با اختلاف با انقلابیون به کدام گروه ضد انقلاب نزدیک شد؟

بنی صدر سپس با اختلاف افکنی میان مسئولان و نهادهای نظام روز به روز از خط امام فاصله گرفت و گروه‌های منحرف و معاند مانند

۴۲- به نظر شما دلیل برکناری ابوالحسن بنی‌صدر از مقام فرماندهی کل قوا توسط امام خمینی (ر) چه بود؟ (سؤال نهایی)

- بنی‌صدر با اختلاف افکنی میان مسئولان و نهادهای نظام روز به روز از خط امام فاصله گرفت و به گروه‌های منحرف مانند منافقین نزدیک شد. هم‌چنین با شروع جنگ تحمیلی نیروهای سپاه پاسداران را در تنگنای مالی و تسلیحاتی قرارداد و زمینه سقوط خرمشهر را فراهم آورد.

کلیدواژه: اختلاف‌های سیاسی (فاصله گرفتن از خط امام یا نزدیکی به منافقین)، اختلاف با سپاه پاسداران و سقوط خرمشهر

۴۳- با خلع بنی صدر چه کسی در دومین دوره انتخابات به عنوان ریاست جمهوری انتخاب شد؟ شهید رجایی

۴۴- چرا دوره ریاست جمهوری رجایی خیلی کوتاه بود؟

زیرا ایشان به همراه نخست‌وزیر و یاور انقلابی خود در انفجار دفتر نخست‌وزیری توسط منافقین در ۸ شهریور ۱۳۶۰ به شهادت رسید.

۴۵- پس از شهادت رئیس جمهور رجایی و نخست وزیر باهنر، چه کسی از سوی مجلس شورای اسلامی به ریاست هیئت دولت برگزیده شد؟ آیت‌الله مهدوی کنی را به ریاست هیئت دولت برگزید تا در اداره امور کشور و جنگ وقفه‌ای به وجود نیاید.

۴۶- چه کسی در سومین دوره ی انتخابات ریاست جمهوری به ریاست جمهوری ایران برگزیده شد؟ آیت‌الله سید علی خامنه‌ای

۴۷- آیت الله سید علی خامنه ای چه کسی را برای تصدی منصب نخست وزیری به مجلس شورای اسلامی معرفی کرد؟

میرحسین موسوی.

۴۸- دوران ریاست جمهوری آیت الله خامنه ای دارای چه ویژگی‌های بود؟

در این دوره، ثبات سیاسی و امنیتی بیشتری ایجاد شد و اداره امور جنگ با توان و موفقیت بیشتر به انجام رسید. هم‌چنین در دوره مذکور دانشگاه‌ها که پس از پیروزی انقلاب اسلامی تعطیل شده بودند، بازگشایی شدند. (مهر ۱۳۶۲)

۴۹- مجمع تشخیص مصلحت نظام به فرمان چه کسی و با چه هدفی تشکیل شد؟ (سؤال نهایی)

به فرمان امام خمینی (ره)، به منظور رسیدگی به اختلافات میان مجلس و شورای نگهبان

۵۰- مجمع تشخیص مصلحت، مرکب از چه کسانی تشکیل شد و چه وظیفه ای دارد؟

با بروز پاره‌ای از اختلاف‌ها میان مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان مشکلاتی در اداره کشور به وجود آمد. از این رو، به فرمان حضرت امام مجمع تشخیص مصلحت، مرکب از مسئولان عالی‌رتبه کشور و صاحب‌نظران برجسته، تشکیل شد تا به اختلافات میان مجلس و شورای نگهبان رسیدگی کند.

۵۱- چه کسی خبر ارتحال امام خمینی (ره) را به اطلاع مردم و جهانیان رساند؟ حجت‌الاسلام سید احمد خمینی

۵۲- آیت الله خامنه ای چگونه به رهبری نظام جمهوری اسلامی انتخاب شد؟

بلافاصله پس از رحلت بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران، مجلس خبرگان رهبری تشکیل جلسه داد و با اکثریت قریب به اتفاق آرا، حضرت آیت الله سید علی خامنه‌ای را به دلیل داشتن شرایط و ویژگی‌های مندرج در اصل یک صد و نهم قانون اساسی به مقام رهبری برگزید. (۱۴ خرداد ۱۳۶۸)

۵۳- علل انتخاب آیت‌الله خامنه‌ای به رهبری را بنویسید. (خبرگان ملت بر اساس چه ویژگی‌ها و سوابقی، آیت الله سید علی خامنه ای را برای رهبری انقلاب اسلامی، صالح، شایسته و لایق تشخیص دادند؟)

- ۱- حضرت آیت الله خامنه ای از ابتدای نهضت تا زمان پیروزی انقلاب اسلامی به عنوان شاگرد و پیرو حضرت امام خمینی (۵) حضور و نقش فعالی در مبارزه با رژیم پهلوی داشتند؛ از این رو، بارها دستگیر، زندانی و تبعید شدند.
- ۲- ایشان در دوران جمهوری اسلامی و در شرایطی که کشور گرفتار توطئه های پیچیده ی دشمنان خارجی و ضد انقلاب داخلی و نیز جنگ تحمیلی بود، همچون یابری بصیر و ثابت قدم در خدمت انقلاب و حضرت امام بودند و مسئولیت های خطیری را از جمله دو دوره ریاست جمهوری عهده دار شدند.
- ۳- معظم له در تیر ۱۳۶۰، هدف حمله ی تروریستی مجاهدین خلق قرار گرفته، به شدت جراحت برداشتند و به شرف جانبازی انقلاب اسلامی نایل آمدند.

جواب پرسش های نمونه

- ۱- نقش و جایگاه مردم را در روند استقرار نظام جمهوری اسلامی توضیح دهید.
- شرکت در تظاهرات بر ضد برنامه های شاه
- براندازی رژیم شاهنشاهی و تأسیس جمهوری اسلامی با شرکت در رأی گیری تعیین نظام
- شرکت در رویدادهای انقلاب و انواع انتخابات
- دفاع از کشور در مقابل انواع توطئه های داخلی و خارجی به خصوص جنگ تحمیلی عراق و پشتیبانانش علیه نظام جمهوری اسلامی و حفظ استقلال کشور
- ۲- چرا با وجود قانون اساسی مشروطه، پس از پیروزی انقلاب اسلامی قانون اساسی جدیدی تدوین و تصویب شد؟
- با تغییر نظام حکومتی پادشاهی به جمهوری، نقش های سیاسی نیز براساس شرکت مردم در انواع انتخابات تغییر یافت. استقلال و تفکیک قوای سه گانه باید به طور مشخص تأکید می شد. سیاست های داخلی و خارجی حکومت جدید براساس دیدگاه جدید پس از انقلاب دچار تحول شد. مجموعه این تغییرات با قانون اساسی قدیمی قابل اجرا نبود. از این رو باید قانون اساسی جدید تدوین می شد.
- ۳- علت تسخیر سفارت آمریکا توسط دانشجویان پیرو خط امام و پیامد سیاسی مهم آن در بعد داخلی چه بود؟
- دانشجویان علت این اقدام را تداوم دشمنی ها و توطئه های دولت آمریکا علیه انقلاب اسلامی و از جمله اجازه ورود به محمدرضا شاه پهلوی جهت سفر به آن کشور اعلام کردند. پیامد سیاسی آن، استعفای مهندس بازرگانان از نخست وزیری دولت موقت بود.
- ۴- چه ارتباطی میان اهداف و آرمان های انقلاب اسلامی و تأسیس نهادهای انقلابی وجود داشت؟
- برای استقرار نظام جدید و پیاده شدن آرمان ها و ارزش های در جامعه نیاز به نهادهای انقلابی اجرایی احساس می شد. پس از فروپاشی رژیم پهلوی، جامعه ایران دستخوش آشوب های داخلی گردید. برخی از این نهادها وظیفه برقراری نظم و امنیت را بر عهده گرفتند. آماده نمودن مردم برای شرکت در یک نظام مردم سالار سیاسی و نیز رسیدگی به مناطق و اقشار محروم و مستضعف جامعه و رشد فکری مردم از آرمان های بزرگ انقلاب بود و هر کدام از این نهادها مأموریت یافتند به این مسائل رسیدگی کنند و کوتاهی های رژیم قبلی را جبران کنند، در غیر این صورت، وضع به همان روال پیشین باقی می ماند.
- ۵- به نظر شما علت استقامت نظام جمهوری اسلامی در برابر توطئه ها و دسیسه های سهمگین دشمنان داخلی و خارجی در دهه ۱۳۶۰ چیست؟
- پشتوانه مردمی پرشور و با انگیزه، همکاری و رابطه تنگاتنگ مسئولان و مردم، اعتماد مردم به نظام جمهوری و امید به برطرف کردن مشکلات تاریخی ایران، رهبری امام خمینی در حوادث پیچیده کشور و نبودن تفرقه و اختلاف در بین مسئولان بلند پایه کشور
- ۶- از دیدگاه شما مهمترین آسیب هایی که انقلاب اسلامی را تهدید می کنند، کدام اند؟
- فاصله گرفتن مسئولان کشور از مردم و از دست دادن همراهی و همدلی مردم - برتری یافتن روحیه خودمحوری و جناحی بر منافع کلی کشور و مردم - توطئه های دشمنان منطقه ای و فرمانطقه ای - عدم توجه به مسئله فرهنگی به عنوان یکی از مهم ترین عوامل نگهدارنده ارزش های یک کشور - تفرقه و ایجاد چند دستگی بین اقوام و ادیان مختلف در کشور از سوی عوامل فرصت طلب خارجی و داخلی

چکیدی نکات مهم درس دوازدهم:

- ۱- کشور کنونی عراق چگونه شکل گرفت؟
کشور کنونی عراق پس از جنگ جهانی اول و تجزیه امپراتوری عثمانی، تحت قیمومیت انگلستان شکل گرفت.
- ۲- با تأسیس کشور عراق، چه مساله ای بین ایران و عراق کمابیش ادامه یافت؟
با تأسیس این کشور، اختلافات مرزی با ایران، که از دوران عثمانی به وجود آمده بود، ادامه یافت.
- ۳- قرارداد الجزایر چه زمانی بین ایران و عراق منعقد شد؟
در سال ۱۳۵۴ ش (۱۹۷۵ م) ایران و عراق برای پایان دادن به اختلافات مرزی و رفع مناقشه بر سر اروندرود، قراردادی را با میانجیگری دولت الجزایر امضا کردند.
- ۴- چرا دشمنان صدام را به مقابله نظامی با ایران تشویق کردند؟
پس از پیروزی انقلاب اسلامی، دشمنان خارجی و در رأس آن ها آمریکا که نتوانسته بودند مانع استقرار و استحکام نظام جمهوری اسلامی شوند.
- ۵- تعریف اصطلاحات یا مفاهیم تاریخی: (سؤال نهایی)
الف) جنگ تحمیلی:
هجوم ارتش بعثی عراق به ایران یا جنگ هشت‌ساله ایران و عراق را جنگ تحمیلی گویند.
- ۶- انگیزه و اهداف صدام از تحمیل جنگ به ایران چه بود؟
۱- حاکمیت بر آبراه مهم اروندرود، دسترسی و تسلط بر خلیج فارس و جدایی جزایر سه‌گانه ابوموسی، تنب کوچک و بزرگ و استان خوزستان از ایران؛ ۲- تضعیف و نابودی انقلاب اسلامی و جلوگیری از انتشار افکار انقلابی در میان مردم عراق و مسلمانان سایر کشورها؛ ۳- رسیدن به رهبری جهان عرب و ایفای نقش ژاندارمی در منطقه.
- ۷- وضعیت نیروهای نظامی ایران در ابتدای جنگ تحمیلی چگونه بود؟ (سؤال نهایی)
ارتش و ژاندارمری به دلیل تصفیه یا فرار فرماندهان و بسیاری از افسران آمادگی کامل برای رویاروی با جنگی بزرگ را نداشتند. نیروی جوان و تازه تأسیس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با وجود محدودیت‌های تشکیلاتی، تجهیزاتی و تدارکاتی سخت درگیر مقابله با آشوب‌های ضدانقلاب بود و نیروی مردمی بسیج نیز در حال شکل‌گیری بود.
- ۸- تصور صدام از حمله به ایران چه بود؟
صدام با این توهم که نیروهای مسلح ایران آمادگی و توان مقابله با ارتش او را ندارند، با پشت‌گرمی به حمایت سیاسی، نظامی، اقتصادی و اطلاعاتی سایر کشورها، به‌ویژه آمریکا و شوروی سابق، تصور می‌کرد که در مدت کوتاهی به هدف‌های خود می‌رسد.
- ۹- صدام در ابتدای حمله به ایران تصور می‌کرد که چند روزه خوزستان را تسخیر خواهد کرد؟
پنج تا شش هفته خوزستان
- ۱۰- مجامع بین‌المللی در برابر تهاجم صدام به ایران چه واکنشی از خود نشان داد؟
مجامع بین‌المللی و در رأس آن شورای امنیت سازمان ملل متحد که مسئولیت حفظ صلح و امنیت جهانی و جلوگیری از تجاوز دولت‌ها به دیگر کشورها را بر عهده دارد، در برابر یورش آشکار نیروهای رژیم بعثی عراق به خاک ایران به‌صورت قاطع و مؤثر به وظایف رسمی و قانونی خود عمل نکرد.
- ۱۱- قطعنامه شورای امنیت پس از حمله عراق به ایران حاوی چه مطالبی بود؟
این شورا چند روز پس از شروع جنگ تحمیلی با صدور قطعنامه‌ای، بدون آنکه تجاوز نیروهای بعثی به خاک ایران را محکوم کند و از دولت متجاوز بخواهد که از مناطق اشغالی عقب‌نشینی نماید، تنها دو کشور را به خودداری از ادامه جنگ و تلاش برای حل مسالمت‌آمیز اختلافات فراخواند.

۱۲- در طول جنگ تحمیلی کدام کشورها از صدام حمایت می کردند؟

در طول هشت سال جنگ تحمیلی، قدرت های بزرگ مانند آمریکا، شوروی، فرانسه، آلمان و انگلستان علاوه بر دادن انوا سلاح های پیشرفته و حتی تسلیحات شیمیایی به حکومت بعثی عراق، از نظر سیاسی نیز آشکار و پنهان از این رژیم جانب داری کردند.

۱۴- کشورهای حاشیه خلیج فارس در جنگ تحمیلی چه موضعی داشتند؟

برخی از کشورهای منطقه خلیج فارس نیز به اشکال مختلف به صدام یاری رساندند. بعضی از کشورها هم به ظاهر سیاست بی طرفی در پیش گرفتند ولی موارد متعدد از سیاست های تجاوز کارانه صدام حمایت می کردند.

۱۵- امام خمینی (ره) چه واکنشی در برابر تهاجم صدام به کشور نشان داد؟

بلا فاصله پس از شروع جنگ تحمیلی، مردم و نیروهای مسلح ایران به فرمان امام خمینی لبیک گفتند و آماده نبرد با دشمن متجاوز و دفاع از مرز و بوم خود شدند.

۱۶- امام خمینی (ره) بعد از خنثی کردن جنگ روانی ناشی از عملیات نظامی عراق چه واکنشی نشان داد؟

حضرت امام برای خنثی کردن جنگ روانی ناشی از حملات نظامی ارتش بعثی، صدام را دزدی خواندند که آمده و چند سنگ انداخته است، و مردم را به آرامش و آمادگی برای دفاع فراخواندند.

۱۷- واکنش نیروی هوایی، زمینی و دریایی ایران در برابر حملات عراق چگونه بود؟

۱- نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی از نخستین ساعت های شروع جنگ وارد عمل شد و با رشادت و شجاعت تمام ضربه می مهلکی به رژیم صدام وارد آورد.

۲- در جبهه ی زمینی نیز رزمندگان ارتش، سپاه پاسداران و ژاندارمری به همراه مردم شهرها و روستاها مرزی، عشایر غیور و نیروهای ستاد جنگ های نامنظم که توسط شهید مصطفی چمران فرماندهی می شدند به مقابله با دشمن شتافتند و پیش روی نیروهای عراقی را متوقف و یا کند کردند.

۳- دریادلان نیروی دریایی ارتش نیز در نخستین ماه های جنگ با پشتیبانی نیروی هوایی در عملیاتی موسوم به «مروارید، با رشادت تمام، اسکله های عراق را منهدم و نیروی دریایی صدام را نابود کردند.

۱۸- نیروهای ستاد جنگ های نامنظم توسط چه کسی فرماندهی می شد؟

شهید مصطفی چمران.

۱۹- س از از کدام وقایع، رزمندگان ایرانی با شجاعت و صلابت عزم خود را برای بیرون راندن دشمن متجاوز از خاک میهن عزیزمان جزم کردند؟

پس از آنکه بنی صدر از مقام فرماندهی کل قوا و ریاست جمهوری عزل شد و اوضاع سیاسی کشور ثبات و آرامش یافت

۲۰- امام خمینی به عنوان فرماندهی کل قوا، ابتدا چه فرمانی را صادر کرد؟

ابتدا به فرمان امام محاصره آبادان شکسته شد

۲۱- رزمندگان ایرانی در چه عملیات هایی صدها کیلومتر مربع از خاک ایران را از اشغال ارتش بعثی آزاد کردند؟

سپس در دو عملیات فتح المبین و بیت المقدس بودند، صدها کیلومترمربع از خاک ایران را از اشغال ارتش بعثی آزاد کردند.

۲۲- اوج حماسه دفاع مقدس ملت ایران در جنگ چه زمانی شکل گرفت؟

در عملیات بیت المقدس (سوم خرداد ۱۳۶۱) و با آزادی خونین شهر (خرمشهر) از اسارت دشمن بعثی رقم خورد.

۲۳- چرا فتح خرمشهر توسط رزمندگان اسلام جنگ تحمیلی را وارد مرحله تازه ای کرد؟ (سؤال نهایی)

از یک سو موفقیت های نظامی رزمندگان ایرانی ادامه یافت و از سوی دیگر، حامیان خارجی صدام برای جلوگیری از سقوط او، انواع تجهیزات نظامی پیشرفته و سلاح های میکروبی و شیمیایی را در اختیار وی گذاشتند.

۲۴- رهایی خرمشهر از دست دشمن بعثی عراق چه نتیجه ای در داخل کشور داشت؟

به دنبال بازپس گیری خرمشهر، جمهوری اسلامی ایران برای پایان دادن به جنگ و خون ریزی و رسیدن به حقوق خود، شروطی را مطرح کرد که مورد بی اعتنائی مجامع بین المللی و دیکتاتور عراق واقع شد.

۲۴- صدام پس از مطرح کردن شروط ایران برای پایان جنگ چه اقدامی انجام داد؟

بمباران و موشک باران شهرها و استفاده از بمب های شیمیایی

۲۵- عراق بعد از شکست های سنگین در عملیات های ایران دست به چه اقدامی زد؟

صدام پس از آن با حمایت بیشتر قدرت های بزرگ به بمباران و موشک باران شهرها و استفاده از بمب های شیمیایی روی آورد که در قوانین و عرف بین الملل ممنوع بود.

۲۶- کدام یک از شهرها و روستاها در طول جنگ تحمیلی مورد حملات شیمیایی رژیم بعثی عراق قرار گرفتند؟(سؤال نهایی)

شهر سردشت در استان آذربایجان غربی، روستای زرده از توابع شهرستان دالاهو در استان کرمانشاه و شهر حلبچه در کردستان عراق.

۲۷- هنگامی که نیروهای متجاوز عراق در جبهه ی جنگ متحمل شکست های سنگینی شدند، دست به چه اقدامی زدند؟

بیش از گذشته مناطق مسکونی و مردم غیر نظامی را با هواپیما و موشک مورد هدف قرار دادند.

۲۸- امام خمینی (ره) در مقام فرماندهی کل قوا چه نقشی در دوران دفاع مقدس داشتند؟

۱- فراخواندن همه قشرها به دفاع از خاک کشور و شتافتن به سوی جبهه های جنگ ۲- توصیه به مسئولان برای پیشبرد امور جنگ و در اولویت قرار دادن مسئله جنگ ۳- اهتمام ایشان بر تقویت بنیه دفاعی و حمایت های ایشان برای بالا بردن کیفیت و کمیت امکانات و تجهیزات نظامی و تأمین بودجه های جنگ ۴- ایجاد تحول در روح و روان جوانان ایرانی با تمسک به مفاهیم جهاد و شهادت و یادآوری حماسه عاشورا

۲۹- امام خمینی به مسئولان کشور در زمینه ی جنگ چه توصیه ای کرد؟

توصیه کردند تا جنگ را مسئله اصلی کشور بدانند و برای پیشبرد آن تا پیروزی نهایی بر دشمن بعثی به رزمندگان و مردم یاری برسانند.

۲۹- آثار و نتایج رهبری امام خمینی در دوران جنگ را بنویسید.

۱- ایثار و فداکاری در راه دین و میهن ۲- تقویت انگیزه جهاد و روحیه شهادت طلبی در میان جوانان ایرانی ۳- تبدیل شدن برخی از فرماندهان جوان دوران دفاع مقدس، به نماد رشادت و مقاومت مردم سوریه و عراق علیه گروه های تکفیری و داعشی

۳۰- نقش مردم قهرمان ایران در طول هشت سال دفاع مقدس در چه زمینه هایی قابل بررسی است؟

۱ - حضور مستقیم در خط مقدم جبهه و نبرد با دشمن متجاوز؛ ۲- مشارکت در تأمین بخشی از هزینه های مادی جنگ از طریق کمک های داوطلبانه، به ویژه تهیه و تدارک پوشاک و خوراک برای رزمندگان.

۳۱- به نظر شما، چرا تمام اقوام، قشرها و گروه ها در سراسر ایران در دفاع مقدس مشارکت فراگیر و گسترده ای داشتند؟(سؤال نهایی)

عشق به میهن، پیروی از رهبر و ولی فقیه، وحدت و یکپارچگی سرزمین

۳۲- چه گروه های مردمی در جبهه های جنگ دوران دفاع مقدس حاضر بودند؟

۱- نیروهای بسیجی ۲- جهادگران جهاد سازندگی، مسئولیت مهندسی رزمی دوران دفاع مقدس با ایجاد خاکریز، پل ها و جاده ها و ساختن سنگر ۳- پزشکان و پرستاران در پشت جبهه ۴- بازاریان نیز در جهت کمک های مالی و تهیه مایحتاج رزمندگان ۵- زنان ایرانی

۳۳- سنگر سازان بی سنگر به چه گروهی از رزمندگان ایران در جنگ تحمیلی گفته می شد و آنان چه نقشی در دفاع مقدس داشتند؟(سؤال نهایی)

به جهادگران جهاد سازندگی گفته می شد. آنان مسئولیت مهم «مهندسی رزمی» در دفاع مقدس را بر عهده داشتند و به ایجاد خاکریز، پل ها و جاده ها و ساختن سنگر برای رزمندگان می پرداختند.

کلیدواژه: جهادگر - مهندسی رزمی - ایجاد خاکریز - ساختن پل - (احداث جاده - ساختن سنگر)

۳۴- بیشترین حضور مردم در صحنه های نبرد در چه گروه و قالب هایی انجام گرفت؟

نیروهای بسیجی و جهاد سازندگی

۳۵- مهم ترین خدمات زنان ایرانی در طول هشت سال دفاع مقدس را ذکر کنید؟

۱- حضور در خط مقدم جبهه در سال های اول جنگ؛ ۲- تشویق برادران، همسران و فرزندان خویش برای حضور در جبهه؛ ۳- تهیه و آماده سازی خوراک و پوشاک رزمندگان؛ ۴- پرستاری از رزمندگان مجروح در بیمارستان ها؛ ۵- پاسداری از حریم خانواده در غیاب همسران رزمنده.

۳۶- نقش و تأثیر معلمان و دانش آموزان را در هشت سال دفاع مقدس بررسی کنید. (خرداد ۱۴۰۲)

معلمان و دانش آموزان نقش چشمگیر و تأثیر گذاری در هشت سال دفاع مقدس داشتند. در آن سال ها جبهه های جنگ شاهد حضور صدها هزار دانش آموز و معلم ایرانی بود که برای دفاع از کیان نظام اسلامی و سرزمین مادری به جبهه رفتند و در سنگرها نیز از درس و مشق غافل نماندند. در طول دفاع مقدس حدود ۲۵۰۰ معلم و نزدیک به ۳۶۰۰۰ دانش آموز به شهادت رسیدند و هزاران نفر هم جانباز، اسیر و جاویدالآثر شدند.

۳۷- در چه شرایطی امام خمینی، قطعنامه ی ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل متحد را پذیرفت؟

هنگامی که صدام در جبهه های جنگ در معرض خطر شکست قرار گرفت، آمریکا و سایر کشورهای غربی با اعزام بیش از ده ها ناو جنگی به صورت آشکار و رسمی در کنار نیروهای بعثی وارد جنگ با رزمندگان ایرانی شدند.

۳۸- امام خمینی پس از مشورت با چه کسانی قطعنامه ی ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل متحد را پذیرفت؟

در تیرماه ۱۳۶۷، امام خمینی پس از دریافت گزارش و نظر مشورتی فرماندهان نظامی و مسئولان سیاسی کشور به منظور پایان دادن به جنگ تحمیلی، قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل متحد را پذیرفت

۳۹- دشمنان پس از پذیرش قطعنامه توسط ایران چه اقداماتی انجام دادند؟

۱- صدام به نیروهای ارتش خود دستور داد به مناطقی از ایران در خوزستان و سایر نواحی مرزی حمله کنند. ۲- گروهک تروریستی سازمان مجاهدین خلق (منافقین) را برای لشکرکشی به داخل خاک ایران تجهیز، تشویق و پشتیبانی کرد.

۴۰- به نظر شما چرا صدام قطعنامه ۵۹۸ را پذیرفت؟

پس از آنکه نیروهای مسلح و مردمی ایران با رشادت و فداکاری تمام در برابر یورش های دشمن متجاوز ایستادگی کردند و شکست سختی به آنان به ویژه منافقین وارد آوردند، صدام قطعنامه ۵۹۸ را پذیرفت.

۴۱- نتایج مذاکرات صلح ایران و عراق در قطعنامه ۵۹۸ چه بود؟

صدام در نامه ای به حجت الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی، رئیس جمهوری وقت ایران، قرارداد الجزایر را بار دیگر به رسمیت شناخت و اظهار داشت که شما به هر آنچه که می خواستید، رسیدید. در سال ۱۳۷۰ نیز سازمان ملل متحد رسماً رژیم بعثی عراق را به عنوان متجاوز و آغازکننده جنگ معرفی کرد. در دوران دفاع مقدس برای اولین بار در دویست سال اخیر، دشمنان در جداسازی حتی یک وجب از خاک ایران ناکام ماندند.

۴۲- مهم ترین اقدامات مجاهدین خلق در دوران دفاع مقدس را بنویسید.

۱- ایجاد آشوب در داخل کشور و ترور بسیاری از مسئولان و مردم عادی؛ ۲- دادن اطلاعات سری و نظامی کشور به رژیم صدام و دیگر دشمنان خارجی؛ ۳- همکاری نظامی با ارتش بعثی عراق در جنگ با ایران؛ ۴- همکاری با ارتش بعثی در سرکوب و کشتار مخالفان صدام از جمله مبارزان کرد؛ ۵- تهاجم به داخل خاک ایران پس از پذیرش قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل متحد

۴۳- مهم ترین دستاوردهای دفاع مقدس در زمینه نظامی چه بود؟

۱- تحول در حوزه صنایع دفاعی (ساخت انواع موشک‌ها، پیشرفت در حوزه هوافضا، افزایش توان پدافند هوایی) ۲- خودکفایی در تولید و ساخت نیازهای مختلف نظامی؛ ۳- برخورداری از تجربیات تازه در زمینه سازماندهی و آموزش نیروی انسانی داوطلب؛ ۴- تقویت و تحکیم سازمان رزم نیروهای مسلح (ارتش، سپاه و نیروی انتظامی)؛ ۵- شکوفایی استعدادهای بالقوه در فرماندهی جنگ و ظهور فرماندهان بااستعداد.

۴۴- دفاع مقدس در زمینه فرهنگی - معنوی چه دیتاوردهای مهمی داشت؟

۱- تقویت اعتمادبه نفس و احساس خودباوری و بروز خلاقیت در میان جوانان ایرانی ۲- تثبیت اقتدار نظام جمهوری اسلامی در دفاع از تمامیت ارضی کشور

جواب پرسش های نمونه

۱- انگیزه و اهداف صدام از تحمیل جنگ به ایران چه بود؟

الف) حاکمیت بر آبراه مهم اروندرود، دسترسی و تسلط بر خلیج فارس و جدایی جزایر سه‌گانه ابوموسی، تنب کوچک و بزرگ و استان خوزستان از ایران

ب) تضعیف و نابودی انقلاب اسلامی و جلوگیری از انتشار افکار انقلابی در میان مردم عراق به ویژه شیعیان آن کشور،

ج) رسیدن به رهبری جهان عرب و ایفای نقش ژاندارمی در منطقه.

۲- مجامع بین المللی و کشورهای قدرتمند در برابر تهاجم ارتش رژیم بعثی عراق به خاک ایران چه واکنشی نشان دادند؟

مجامع بین‌المللی به صورت قاطع و موثر به وظایف رسمی و قانونی خود عمل نکردند و پس از شروع جنگ تحمیلی با صدور قطعنامه‌ای بدون آنکه تجاوز نیروهای بعثی به خاک ایران را محکوم کنند و از دولت متجاوز بخواهند که از مناطق اشغالی عقب‌نشینی کند، دو کشور را صرفاً به خودداری از ادامه جنگ و تلاش برای حل مسالمت‌آمیز اختلافات فراخواندند. قدرت‌های بزرگ مانند آمریکا، شوروی، فرانسه، آلمان و انگلستان هم، علاوه بر دادن انواع سلاح‌های پیشرفته و حتی تسلیحات شیمیایی به رژیم بعثی عراق، به لحاظ سیاسی نیز آشکار و پنهان از این رژیم جانب‌داری کردند.

۳- به نظر شما، چرا تمام اقوام، قشرها و گروه‌ها در سراسر ایران در دفاع مقدس مشارکت فراگیر و گسترده‌ای داشتند؟

چون این جنگ فقط مربوط به یک منطقه، قوم و قشر خاصی نبوده بلکه کلیت ایران را هدف قرار داده بود. سربازان متجاوز عراقی در صورت موفقیت و پیشروی، جنایت‌ها و وقایع خرمشهر و آبادان را در همه شهرها و آبادی‌ها تکرار می‌کردند.

۴- امام خمینی (ره) در مقام فرماندهی کل قوا چه نقشی در دوران دفاع مقدس داشتند؟

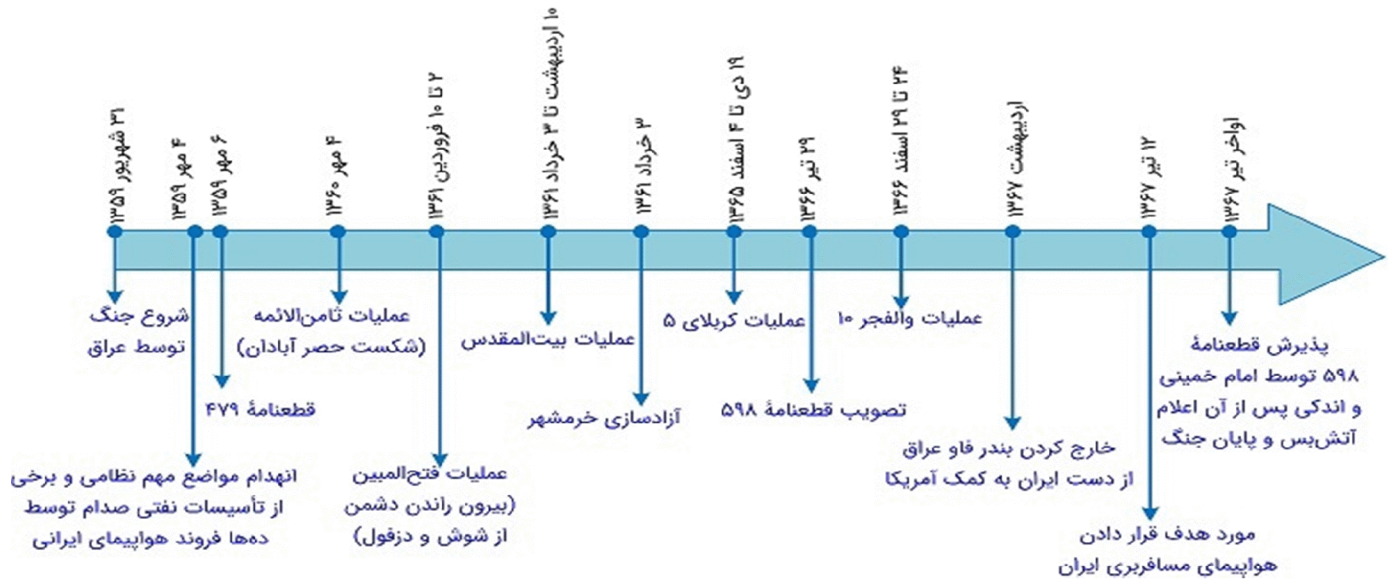
-فراخواندن همه قشرها به دفاع از خاک کشور و شتافتن به سوی جبهه‌ها

توصیه به مسئولان برای پیشبرد امور جنگ و اولویت قرار دادن مسئله جنگ

توجه ایشان به تقویت بنیه دفاعی و حمایت‌های ایشان برای بالا بردن کیفیت و کمیت امکانات و تجهیزات نظامی و تأمین بودجه‌های جنگ

ایجاد تحول در روح و روان جوانان ایرانی با تمسک به مفاهیم جهاد و شهادت و یادآوری حماسه عاشورا و تقویت ایمان و روحیه جهادی آنان

۵- با راهنمایی دبیر و استفاده از محتوای درس، نمودار خط زمان رویدادهای مهم دوران دفاع مقدس را ترسیم کنید.

بهرام شفیعی

سرگروه تاریخ منطقه آب‌پخش استان بوشهر

پاییز ۱۴۰۳